

ՀԱՅԿԱՅԻՆ
ԵՆՈՑԱՊԻՆԻ
ԳԵՂԱՐՈՒՄ

№ 4

- მ. ადამაშვილი — კვაჭი კვაჭანტირაძე.
პ. ქ. — პროფ. მხატვრები, კვლე კოლეცია.
ს. ასლანიშვილი — სანდრო ყაზბეგის მხარეს.
ჯონ რიდი — ნაწვეტი რომანიდან „ათი დღე, რამაც შესძრა ქვეყნიერება“.
ვ. გ. — არტურ რემბო.
არტურ რემბო — ხელმეორედ დასახლებული პარიზი.
ს. შანშიაშვილი — სპარტაკ.
ი. ბ. — ლი — კინო.
კინოზრეწველობა ჩეჩენში.
ინტერნაციონალის მუსიკის ავტორი.
სახალხო სახლის იუბილე.
აინშტაინი ხელოვნება სასახლეში.
ილუსტრაცია და სხ.

1924 წ-ლ.

კედლის კალენდარი და მოკრები კალენდარი

გამოცემა სახალხოზო გამოცემოებისა

შედგენილი პ. ი. ზუმბაძისა.

კალენდარში შეყვანილია: სამეცნიერო საბუნოზო სამეურნეო სამხატვრო
და სალიტერატურო მასალები

კალენდარი სუფთად და მხატვრულად გამოცემული.

მოიკითხეთ ყველა კიოსკსა და წიგნის მაღაზიაში

საწვობი სახელმწიფო გამომცემლობა ლორის ქუჩა, ქ. № 5.

დ რ ე შ ა

34 20
1324

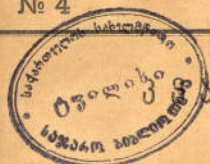
ოპკვირეული საზნაბტრო-სალიბარატურო ჟურნალი.

განცხადების ტარიფი:	ხელის მოწერა:	მისამართი:
ერთი გვერდი . . 100 ზ. რუბ.	საში თვით . . 1 მან. 20 ჰ. რუბ.	რედაქციის და კონტორის
ნახევარი გვერდი . 50 ზ. "	ერთი თვით 40 ჰ. "	ბრესტლივის პრ. № 22.
მესამედი გვერდი . 35 ზ. "	ცალკე ნაშრომი ყველგან 20 ჰ. "	მოსკოვი სკოლის მთავარი დირექტორი 9-3 საათამდე.

№ 4

შაბათი 15 დეკემბერი 1923 წ.

№ 4

ს ა ბ რ ა დ ა ტ ი რ ა კ ი

ქვეყნის საბჭოთაო.

IV

მას შემდეგ რაც სილიბისტრო კვანტორაქმე აზნაურბოა დამიტყიცა, მის ხასიათს და ოჯახსაც ელფერი გამოეცვალა. ყველანი გაიბნინდნენ, გაიმარტავენდნენ, „გაეკეთილშობილდნენ“. წინანდელ მგზობლებს ან ალარ კაღრულობდნენ, ან ისეთი მდიდერობით და მფარველობით ექცეოდნენ, თითქო მათ შორის ძველი ხიდი ჩატყდა და ახალი კედელი აშენდაო.

სილიბისტრო ზოგჯერ ასე არიგებდა ზოგზე პაწია კვაკოსს—შვილო კვაკო, ეს ქვეყანა ასეა მომართული: ზოგი ჟღეროსია, ზოგი უნეროსი, ზოგი მდიდარია, ზოგი ღარიბი, ზოგი ძლიერია, ზოგი გლახაკი, ზოგი თავადია ან აზნაური, ზოგი კიდევ ყაზახია, გლეხია. შენისთანა აზნაურისშვილმა ყველას თავი არ უნდა გოუყადროს, არ უნდა აქვეყნა ყაზახი და გლახა შენ ვერაფერს მოგცემენ, ბარჩიით გამოარჩებიან რასმეს. აზნაურს და მდიდარს ღუმერგობრდი, დაუბლოვდი, ასიამოვნე და მძალ გაუზნე. მდიდარი და ძლიერი ყოველთვის გამოგადლებს: ერთი წინ წაგაყენებს, მეორე გაჩუქებს რასმეს, მესამე ხელს ზღინარათეს. ასეა, ჩემო კვაკო, მოწყობილი ეს ქვეყანა, შენც უნდა მიბჭვე მას და გამოიყენო.

კვაკო ჭკომანხვილი და გაკანონი ბავშვი იყო, მაგრამ სილიბისტროს დარჩევას ადვილად ითვლებდა და მასდევდა. ექვსიოდე წლისა ძლიერ იქნებოდა, რომ გავრბობს საქვეში უყვე ენა იღვბა. როცა სილიბისტრო, ან ნოტიო, ან ბარდლა ჰყიდულობდნენ გლეხებისგან საქონელს, კვაკოსიაც უმჯეღლად უნდა ჩაერთო თავის სიტყვად:

— ალ ვილაგა... ძვილი... დილას ოლ შაულიდ გვაძლიეს...

მშუტარს ღიმილით და თავაზიანად დაუხედებოდა — გამალჯებმა, მიძივ... კვაკი შეყიან... ექვს წლი

სა გახლავალ... სილიბისტროს შვილი ვალ... ყველაფერი გახლავთ: ხალი, კუბატი, სულგუნი, ხალჩო, კველცხი... სეილის ლენოც გახლავთ... ესლავე მზად იქნება.

და მირბოდა ბრძანების გასაცემად, თან ყვიროდა: — ჩქალა! მოალთვი ლაც კალკა, ალაგავ! გაწმინდე! გაღვებე! აბა, ჩქალა, დატლილდე!

სწავლა დიაცვანმა დააწყებინა. რვა წლისა რომ გახდა, ქუთაისში ჩაიყვანეს გიმნაზიაში მისაბარებლად. თან გაჰყვენ სილიბისტრო, ძაბული, ხუჩუ და ნატიო. ასეთი დიდი, სუფთა, მდიდარი და ლამაზი ქალაქი რომ დაინახეს, გაოცდნენ და დაიბნენ: სილიბისტრომ მათი გაოცება რომ შეამჩნია, ყველანი ასე დაარიაგა:

— ყური მიგდეთ, გაიგონეთ და დაიხსოვეთ: რომ ძალიანაც გაიყვიროთ რაზე, გაყვირებას ნუ შეიშნევთ, თორემ შეგატყუებნ გამოუცდელობას და მასხრად აგიგდებენ; დავიცინებენ, ან ზოგს მოგლებენ. თუ ლამაზაკი ჩამოვარდა სადმე, სთქვით, ტულისშიაც ვყოფილვართო, ერთი წელიწადი მიტოვებიათო, ყველაფერი მიწაზეც, გამივია და გამოიმკიდიათო.

კვაკომ ეს დარიგებაც კარგად შეითვისა და იმავე დღეს ძაბულის შორეულ ნათესავთან, ბუდე შოლიასთან, სალილის დროს, როცა ტულისშიც შესახებ ჩამოვარდა სიტყვად, დროზე ჩაურთო არჩეინად და დინჯად:

— არა უწავილდე, დიდი ქალაქია, მომწონს... დიახ, შარშან ორბელ გახლდით... მომწონს „გოლოვინსკი“, თეატრი, ვაგზალი... ღუქნებიც კარგია...

არც გაეზივდა, არც მძა აუკანკალდა, თან ყველას ისე გადახედა, თითქოს ეკითხებოდა: აბა, რომელი გაბზედავს და დამიმტყიცებს, რომ ტუტის ვამბობო. ნამდვილად ქუთაისმა კვაკო გააკვირვა, გააბრუა და ცაში აიტაცა. მაგრამ რას იფიქრებდა მაშინ პაწია კვაკო.

რომ მომავალში, როცა კვაპი კვაპანტორაძე თავადიშვილის მსგეღონიშით დაივლის და ნახავს პეტერბურგს, პარიზს, გენას, ბერლინს და ლონდონს, ქეთათისს გახსენებზე მწირად ჩაიკინებს და იტყვის:

— თურმე საქათმეში დაბნეულად, საღორეში გავიზარდე, ეხლა კი ნამდვილ სსახლში გადმოვსახლდი.

ერთი კვირის შემდეგ, როცა კვაპი დაბინავდა ქეთათისში, სილიბატრო თავის ოჯახით სამტრედიის დაბრუნდა. უკანასკნელად, კვაპიკოს რომ ეთხოვებოდა, სილიბატრომ ასე დაარჩავა თვისი ერთადერთი ნეტვენი და იმედი:

— აბა შეილო, გეთხოვები. კარგა ხანს ვეღარ გნახავთ. მივდივართ, მაგრამ გული და სული აქა გგრჩება. კეკიანად იყავი, სწავლას გული დაუდებ, ბუღელს და მასწავლებლებს ყველაფერი დაუჯერე. გაფუტუბულს და ყაზახზე მოეწეხნე ნუ აყავები. თუ ქუშა იხმარე, ისეთი კაცი გამოხვალ, რომ მთელ სამტრედიის, ხონს და ქუთაისსაც აალაპარაკებ, მტერს უნდა თვალი დაუფუცნოთ, მეგობარი და ნათესავი გაიხადოთ. შენი იმედით მივდივართ, შეილო კვაპიკო... შენ იცი...

კვაპიკომ უპასუხა:

— თქვენ არხვინად იყავით... კვაპანტორაძის გეარს არ შევარცხენ.

ყველამ გაიკინეს, მერე იტრეს, ერთმანეთი დაპოცნეს და წაიდინენ.

კვაპიკო დარჩა ბუღელ შოლის ოჯახში, ბალახების ქუჩაზე, საცა შოლის სამიკიტრო ჰქონდა. ერთი კვირის შემდეგ გინმახილის ახალ ფორმაში გამოწყობილი კვაპი სწავლას შეუდგა.

V

გავიდა რამდენიმე წელიწადი. კვაპი დაქაბუდა, გაიზარდა, გაიშალა. მაღალი, ჩახსმული, ლამაზი და ტანადი ვაჟიკი იხრდებოდა. ნიჭით კვაპი პირველთა შორის ითვლებოდა, შრომით უკანასკნელი იყო, ხოლო საერთოდ საშუალო. გაცეცილების დასწავლა და დახეპირება მისთვის ტანჯავა იყო, მაგრამ მაინც ადვილად ეწეოდა სიბრძნის ფულს, რადგან იღივს სიხერება ჰქონდა და კლასში გაეწილეს ადვილად შეისებოდა. ვერკ წიგნის კითხვას უდებდა გულს, თუმცა გატაცებული ჰყოფილხდა მოცაქურთხებას, ყოველდღივად თავგადასავლას, მსხვერფეხა და წარსოვებას ავანტურის იმეფრას. ორჯერ სამეფრ გადაიკითხა ჯერ მაინ-რიდი და გუსტავე ენარი, მერე გორდონის მოგონებანი, ნაჰ პინკერტონი, შერლოკ ჰოლმსი და ამგვარი ავტორები.

სილიბატროს დარიგება კვაპის მაგარად ჩაეძედა ტვინში. კვაპი სულ იმის ცდაში იყო, რომ ძლიერთათვის და მასწავლებელისათვის ესაიმოწმებინა რაიმე, მუდმივ მათ თვალ წინ ტრიალოდ, მათთვის თავი მოეწონებინა, შეეცდებინა და მათგან წერილ წერილი გაპირჩენა და საყვარლობა ენახა. ამ მხრივ კვაპი ბუნებამ უფად დააჯლდოდა, მას სასიკარი და იშვიათი ნიჭი ჰქონდა ადამიანის ხასიათის ცნობისა, მასთან დახალკობისა, დამკობრება-დამპირობებისა, მისი სრული ნდობის და სიყვარულის მოპოვებისა. თუ კვაპი გულში ჩაიდებდა ვინმესთან დახალკობას, იგი კაცი ან ქალი ორიოდ კვირამ კვაპის სულითა და გულით დატყვევებული ჰყავდა.

კვაპი კეკიანთან კეკიანი იყო, დინუთან—დინჯი, ხუშარასთან—ხუშარა, დარდიანთან—დარდიანი, მზირაულ-

თან—მზირაული; ძლიერთან შორილი, პირმოთან—ქუსლი, თავახიანი და მოღმირი; უხუშთან და ჰირველთან—თავდახალი და მოქნილი; სუსტთან—ძლიერი, კადნიერი; კინიანი; პირდაპირთან—ორგული, ფული და ორპირი; ორგულიდან—ათგული და ათპირი; მუხასთან—ღერქნამი, ლერქნამთან—მუხა; რკინასთან—ბამბა ზ ბამბასთან—რკინა.

საცა პირდაპირი გზა დაეცელი იყო და სხვა ვინმე უკან იხევდა, იქ კვაპი ხუთიოდე მხეველ—მოხვეულ ბილიეს აპოვდა; უკარი და უფანდრო ოთხეველში რომ ჩავარდნილიყო, ათიოდე ხერგლს აღმოაჩენდა; ცხრაკლი-ტურტრეში ისე შეძერებოდა და გამოძერებოდა, როგორც ნემსი ბუმბულში.

კვაპი ზედმიწევნით შეიგნო და შეითვისა გარდუვალი და უძლეველი ძალა ტუბილი სიტყვისა, ღმირისა, ქებისა, ქლესობისა; მან იპოვნა თილისმა ნდობის მოხე-ქისა, ადამიანის სულის და გულის დაპყრობა—დამორჩილებისა, ათთა და ახთა დამბა—მოწვევლისა, მათი გატრეკა-გამოყენებისა.

საცა ვინმე შეჰყრევდა და მოსწველიდა, მახლობელთა შორის სინდისის დასამშვიდებლად იტყოდა ხოლმე:

— ამ ქვეყნად ზოგი უნაგარიო იბადება, ზოგი დე-ზებ თ და მათრახით. მე დეზი და მათრახი მირჩევია, დეე სხეებმა უნაგარი ატარონ. ასე უთქვამს თურმე ვოლტერს.

ან:

— ამ ქვეყნად რომ ყველა გულმაგარი და უნდო იყოს, — ამ ყველას რომ ვაბე მათულის ძაფით ჰქონდეს პირმოკერილი, ჩემსათნა კაცი უნდა დარაჯად დაუდგეს სხვის გუბებს; ამ მიწის უნდა ჰხანდეს.

ან კიდევ:

— ცხვარი ღმერთს მოსაწველად და საკრეკად გაუჩენია.

კვაპის ყნოსვა და ალლო კარგი ჯიშინი ძალღივით ჰქონდა განვითარებული. იგი ცოცხალი ბარიმეტრი იყო და გააერებას ან გამოდარებას მაშინ იგრძნობდა ხოლმე, როცა სხეები დარის გამოცვლას არც კი მოვლდენ. ხოლო დარა ხშირად იტყუებოდა შოლისა და ღერქნასა და ოჯახში, გინმახიაში, ბიუფერაზე და ქეთათისის საერთო ცხოვრებაში. კვაპი დარის გამოცვლას დროზე აუ-უხდა ალღოს და უშაღ ვაღიკვამდა ხოლმე ახალ ტანისამოსს და კანს, საბრძოლველ იარაღს შეიცვლიდა, თავის საუბრს შესაფერად გადააგუფებდა, ჩამავალ მზეს მიაფუთებდა, ამომავალს მიესალმებოდა, დავარდობის ჩასწრაფიდა და წამოდგარის თამამად გვერდში ამოუდგებოდა.

ყველაფერს თავის ადგილად, დრო და ზომა აქვს.

ეს უშარაო ჰემარიტება კვაპის ზედმიწევნით ჰქონდა შეთვალული და ამ იარაღსა საოცარის მარ-ღობით ჰმარობდა. ლამაზარი კილო, სიტყვების რაოდენობა და შერჩევა, მათი მომხმარება თავის დროზე და შესაფერ პირობებში, ყოველი ნაბიჯი, მიხერა-მოხერა—ყველაფერი გამოამგარიშებული, დათვლილი, აწონ-დაწონილი და გაბორობილი ჰქონდა; თავის დროზე ჩადილი შეესვლა და თავის გარიღება, თავის დროზე გამოშვებოდა და თავის გამოჩენა, თავის დროზე მოთმენება და მოლოდინი, დროზე მოქმედება და თავის დროზე ისევე უკან დახევა.

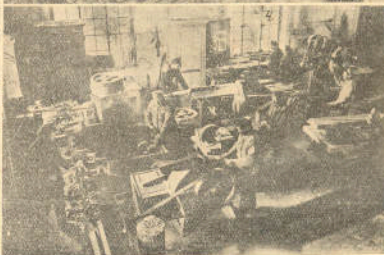
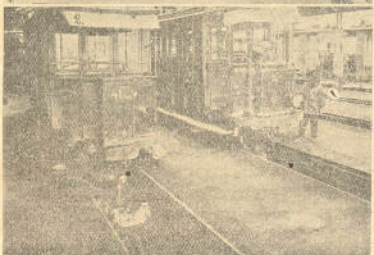
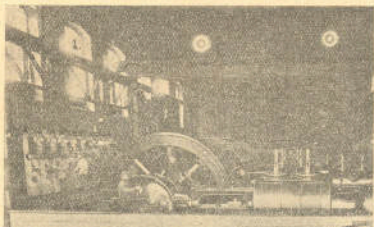
კვაპის ბაღალი არ ჰყავდა ფულის შოვნაში, მაგრამ ან იშვიათად, ან არავინ იტყოდა ნამდვილი წყარო და

ხერხი ამ ტუტების შოვნისა. ურეილურეს შემთხვევაში კვა-
ტი სესხსაც მიჰპართავდა ხოლმე. ამ ძნელზე ძნელ ქუთა-
თურ საქმეშიაც კვატის თავისებური ხერხი ჰქონდა—უბ-
რალო, პარტიკი და უბარის: ის მოულოდნელად, სხვათა
შორის, ვაკერით და არხინდელ ჩაურთავდა ხოლმე მაისში:
ესამი თუმანი მასესხებო, და ამას ისეთი კილოთი იტყო-

და და ისეთს დროს შეარჩევდა, რომ უარს არასოდეს
მიიღებდა, ხუთი წუთის შემდეგ ფულის გამსესხებელი ნი-
წობდა და თავში ხელს იკემდა, მაგრამ გვიანდა იყო.

კვატის კიდევ ერთი ჩვეულება სჭირდა, რომელიც
კანონად და წესად ჰქონდა მიჩნეული: ნურავის, ნურასო-
დეს, ნურაფერზე უარს ნუ ეტყვი, მაგრამ დაპირებული

თბილისის ტრამვას მთავარი სახელოსნოები.

1. ელექტრონის მანქანა; 2. ვაგონების რემონტი; 3. რელსების მოღრევა 4. სადურგლოს სახელოსნო.

მხოლოდ მაშინ შეასრულე, თუ იგი იმ დღესვე ან ხელ
მაინც კვატისთვის სასარგებლო იქნება. ამიტომ იყო, რომ
კვატისთვის უარი არავის გაუფიცა. გულგრილი, თავაზი-
ანი და ზრდილი ახალგაზრდა უხვად აძენდა მარცხნივ და
მარჯვნივ ათასნაირ დაპირებას, მაგრამ საკერძოდად ის
იყო, რომ მოტყუებულთ არ სწყინდათ იმედის ვაცრუება,
რადგან კვატი ისე თავაზიანად, ტკბილად და ხელმარ-
ჯედ გაძირებ-გამოძირებოდა ყოველგვარი გაჭირვების-
გან, რომ მისი კრედიტორები ნასიამოვნებიც კი რჩებოდ-
ნენ და ახალ-ახალ სამსახურს უწყევდნენ.

კვატის თავიდანვე დიდი გავლენა დაიმსახურა თა-
ვის ტოლ-ამანაგებში, ის რომ კლასში შევიდოდა, ან
ხელუარზე გავიდოდა, მაშინვე მის გარშემო დიდი ჯგუ-
ფი შესდგებოდა ხოლმე. ნაცნობი და ამაზიანები ისე ეხ-
ვეოდნენ ვაგონებს, როგორც ბუჩქს თავს. მას ყველა-
სთვის და ყოველთვის ჰქონდა დამსაღებელი შესაფერი
სიტყვა, აზრი, ლიმონი, რჩევა და დარღვევა. მრავალნა-
ირი ვაგონების მოვარდნა, წერტილში შეხლა-შეშო-
ლის მოწყობის გზები, და ნოსწილზე-მსწილზედგოლა შორის
შუამავლობა მისი ხელობა იყო. ყველანი ამბობდნენ:

— კვატის რომ შრომა უყვარდეს, დიდი მომავალი
ექნებოდა.

— ისედაც დიდი კაცი გამოვა. დაიხსოვით ჩემი
სიტყვა—უმატებდნენ სხვები.

VI

ბუღუ შოლის სამიკიტრო ბალახანის ქუჩაზე ჰქონ-
და, ხოლო ზინა—იმავე სახლის ეზოში. კვატის ამ სამი-
კიტროში ხშირად დაძვრებოდა, ზოგჯერ დახლში და
წერილმანშიც მშველიდა, ცალკე კამბინეტში იტყუე-
ზოდა, ყველაფერს ყურს უდებდა, აკვირდებოდა, ითვი-
სებდა და გამოკვლეობას იღვსავდა. ამიტომ მოხდა, რომ
შოლის სამიკიტრო კვატისთვის ცხოვრების ნამდვილ სკო-
ლად გადიქცა. მან, ათიოდე წლისამ აქ იმდენი გაიგო,
ნახა და შეიტვის-შეისწავლა, რომ სხვის, ოცი წლის კე-
ბესაც, არც უნახავს, არც გამოუცდია.

ბუღუ შოლის ჰყავდა ახალგაზრდა ცოლი, სახელად
ცვირი, რომელიც კვატის ისე ზრდიდა და უფლიდა, როგორც
საკუთარ შვილს, რადგან ჰქვია და ლამაზი კვატის
მართლა შეილივით უყვარდა. ცვირმა ეს უცხო პაწაწი
შვიტისა და შეიზარადა, რომ მას თვითონვე გააბანებდა
ხოლმე მაშინაც კი, როცა კვატის ცამეტ-თათმეტ წლი-
სა გახდა.

კვატის საკუთარი პაწაწინა ოთახი ჰქონდა. მისი

ოთახი და საერთო დიდი ოთახი თხელი ფიტრულით იყო გადაკლობილი. ამიტომ ორივე ოთახში ისმოდა ყოველი სიტყვა, კრაპუნის და ფუსუსის.

ბულუ შოლია თავის დახლს იშვითად ჰშორებოდა. იმ საღამოს კვაკი ბულვარიდან დაბრუნდა, ცოტაოდენი გაღივითა და დაწვა. ცვირიმ კვაკიოს ოთახში რაღაც მიაღაც-მოაღაცა, მერე დამოუ ჩაუჭრო, სიბნელეში ტახტზე ჩამოუჯდა კვაკის და ხუმრობა დაუწყო. ეს ხუმრობა ისე გათავდა, როგორც უნდა გათავებულიყო: ცვირიმ კვაკის ისეთი რამ ასწავლა, რაც კვაკიმ წინადაც იცოდა, მაგრამ საკუთარ თავზე ჯერ საესტეზით ნაცად-ნაგრძნობი არ ჰქონდა ნამდვილ დედაკაცთან.

ბულუ შოლია ბებერი და ავადმყოფი იყო, ამიტომ ცვირიმ იმ დამეს მერეუ მუდმივი მამალი იშოვნა, ხოლო კვაკიომ—პირველი ნამდვილი დედალი.

რას იფიქრებდა მამის ცვირი, რომ თუ იგი კვაკიოსთვის პირველი მასწავლებელი იყო, მისი მეხოხბის ქალიშვილი ვარია—კვაკის ტოლი—უკვე რამდენიმე წლის წინად კვაკიომ ვარიად გაიხადა.

მეორე დღიდან ცვირიმ ალერსი და მზრუნველობა გაათქვია და კვაკიოს ჩუმიად ხელში ვერცხლის მანეთიანი ჩაუღო, თან ჩასწორებდა:

გენაცავლე ამ ხელზეში. იყიდე რამე, მაგრამ სიტყვა არსად დასძრა, თორემ ორივენი დავილუპებით.

გაფრთხილება საჭირო არ იყო. კვაკიო ისედაც გაჩუმდებოდა ამ მანეთის შესახებ, თუმცა დანარჩენის გაჩუმებაზე არც კვაკი და არც მისი ამხანაგები ნილადად ერთმანურსაც არ დასდებდნენ.

ასე იშოვნა კვაკი კვაჭანტრიაძემ საკუთარის ოფლითა და შრომით პირველი მანეთი.

ის მანეთი ტკბილი, ადვილი და მსუბუქი გამოდგა. რაკი კვაკიმ გზა გაიკვლია და ერთხელ იგემა ასე ნაშოვნი მანეთიანი, პირველს მეორე მოჰყვა, მეორეს—მესამე, მესამეს—მეოთხე. ცვირი მალე დარწმუნდა, რომ საკუთარი მამლის ვაზრდა და შენახვა

ძალიან ძვირი ჯდებოდა, მაგრამ გვიანდა იყო სინაშულა და თითზე კბენანი. ცვირის ძილი გაუფრთხა და სულის მშვილობა დაეკარგა, რადგან მისი მამალი დაუდგარი და გაუმძღარი გამოდგა: ჰმათ ცვირის ნაგავს სჭამდა, ხოლო იმე დროს სხვა ეზოებშიაც და დადიოდა სხვა დედლებსაც მამლობას უწევდა. ასე ფეჭობდა და ასე უსაყდღერებდა ცვირი კვაკიოს.

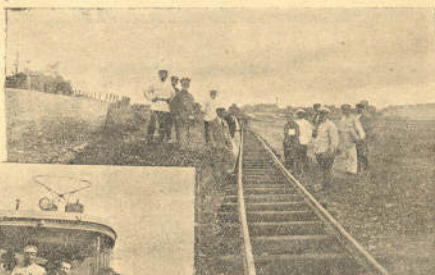
მაგრამ ცვირი ისევ სცდებოდა: სხეულის საქათმეშიც ეყარა ვერცხლის და ოქროს ნაქაში. ჯიბრი და ქიშპიბა ძნელი იყო და მტრად ძვირიც ჯდებოდა, ამიტომ ცვირიმ კვაკის დასაქუთრებაზე მალე ხელი აიღო და თავის ბედს შეურყიდა.

ან რა უნდა ექმნა საწყალ ცვირის: ყველას თავის ჯერი და თავის წილი ჰქონია. ნასუფრალი არც ისე დასაძახახის ყოფილა, როგორც პირველად ეგონა ცვირის, ხოლო ამ ექვენად ლამაზი ვაყვასაც და დედაცაცაც თურმე ისე ინაწილებენ ძლიერნი, როგორც სხვა ქონებას და მდენიერებას. არც ერთის და არც მეორეს დაჩემებას ნურავინ იფიქრებს და ნურავინ დაიჭიდნის.

სამიოდე წელიწადი კიდევ გადიდა. ცვირიმ რაღაც ალღო აიღო, შეშინდა და მეხოხბის ვარიცა კვაკიოს დროზე დააშორა. ცვირი მათ შორის გაჩუქვალ კელლად აიტუხა, ექვით აივსო და კვაკის უფრო მაგრად ჩაეჭიდა, თუმცა წინადადებურად ისევ ნასუფრალით იყვებებოდა.

მამლის შენახვა თანდათან ძვირდებოდა, რადგან კვაკიც იზრდებოდა და ფასს იღებდა. ამიტომ სხეულებიან ჯიბრი და ქიშპიბაც ძნელდებოდა.

ერთხელ ცვირის და კვაკის მცირედი უსიამოვნება მოუვიდათ. კვაკი ამირიზა, აილენა, მან იუკარისა ოფლით ნაშოვნი ფულის აღება და პირველად აგემინა ცვირისთვის სი ბასრი კლანჭები.

ცვირიმ გაიცინა და უთხრა:

— დიდი სულელი ყოფილხარ, ჩემო კვაკიო, თუ ფეჭობ, რომ ამ ფულის საჩუქრად გაცდევ. მე ყველაფერი ჩაწერილი მაქვს. სესხად გაძლევ. სწავლას გაათავებ, ფულის მოიგებ და დამიბრუნებ. ნუ ხარ ბოლანი, აიღე.

კვაკიმ მოიფიქრა და უპასუხა:

— სარგებლით დავიბრუნებ. თუ თანახმა ხარ...

— აბა, უსარგებლოდ ფულს გავასესებო?

ამაზე მორიდუნენ. ადამიანის გული ბნელია. ვინ იცის, გაასენდა თუ არა სიმერემდის კვატი კვატანტრიაძეს, რომ მას ქალაქ ქუთაისში, ბალახანის ქუჩაზე ოდესღაც ცეცხლი ზოლიას ვალი დაედო. ის კი მართალია, რომ ცეცხლი ზოლიას კვატზე დახარჯული ფული არასოდეს დაუთვლია, არც ჩაუწერია, არც ვალად ჩაუთვლია.

კვატი თავის ტოლ-ამხანაგებში არ მალავდა, რომ მას ქალების ბაზარში მრავალი მუშტარი ჰყავდა, მაგრამ ფასის ფესხებე ლაპარაკს ერიდებოდა, მხოლოდ ზოგჯერ გაკვირვით იტყობდა ხოლმე.

— ქალზე ფულს მხოლოდ გიყი ან მახინჯი ხარჯავს, ან კიდევ:

ტირის გზელა კივრული, უფარიანი კედლის დაწვრგვნი.

— ნასწავლს და ახალგაზრდა ქალიშვილებს მხოლოდ ტუტუტები და პირუტყბი დასდევნენ. ეს ქვეყანა საყვარელი მოცილობს დედაქალაქებთან. ხედავთ? ნაკლებია, თავისუფლებაც შეგარება, არც ბევრი დრო დაგეგმარება, არც ფული. პირიქით, ზოგჯერ...

სიტყვა აღარ დასრულა. მხოლოდ ერთხელ, როცა სამი ბოთლი ყიფიანური გამოსცალა, ასე ბუნდოვანად და ირიბულად დაარიადა თვარამეტი წლის კვატზე თვისი ამხანაგები:

— ქვეა მოიკრიბეთ, ცხოვრებას დააკვირდით, ყველაფერი ასწონ-დასწონეთ და გახომეთ. არ მესმის, ქალაქი როგორ უნდა გამაგეოს და გამბიტაცოს, რომ გონება დავკარგო და ხუთმეტრი წლის კაროქნას შევწერო ჩემი თავისუფლება, ახალგაზრდაობა, მშობელი და სიკეთე-სიკეთე. ჩემს დროში ათი წლის ბაღანამაც იცის, რომ ქალი წუთიერი სიამოვნებისთვის არის გაჩენილი. მიიღე მიხვან რაც მისაღები გაქვს, მერე, თუ გინდა, მაღლობა უთხარი და წიდი შენი გზით, თუ თანასწორობა-ყველაფერში თანასწორობა უნდა იყოს. რათ უნდა ვათრიო ზურგიით ოჯი და ორმოცი წელიწადი ვილაქ სონია, ან ვარია, ან მარუსია? ორივემ ვისიამოვნეთ, მერე ორივენი ჩვენი გზით წავიდეთ, მორაბა და გათავად! მეტესაც მოგახსენებთ: ცხოვრება ბოძოლა. რასაც წაჭლეჯ-შენია, რაც არა—დაკარგულია. ზოგს დედაცას გარდა იმისა, რაც ყველა ქალს აქვს, ზოგი არ კიდევ მოგპოვება. ჰქვიათი კაცი დედაქალაქს ძირიან-ფესვიანად ამოსწორავს და თვითონ მოაჯდება მას ზურგზე, ვინაიდან—დამიჯერეთ, სხვის ზიდავს მე მორჩენია სხვამ შვიდოს. ასეა ეს ქვეყანა მომართული, ვისაც თვლი აქვს—დაინებებს, ვისაც ყური აქვს—

—გაიგონებს, ვისაც ტვინი აქვს—ამ ჰეშმარიტებსა შეგნებს, შეითვისებს და გამოიყენებს.

VII.

კვატმა თანდათან მთელი ქუთაისი გაიყინო და შესისწავლა. ქუთაისმაც მალე შეამჩნია და გამოარჩია ლამაზი, ნიჭიერი, ჰქვიათი, მხიარული, ხერხიანი და ხელმარდი ჰაბუტი, რომელსაც ყველანი და ყველაფერი ჰპირდებოდნენ დიდ და დაწინაურებას და ბრწყინვალე მომავალს. თითქმის ყველა ოჯახის კარები ღია იყო კვატისთვის, რომელსაც ხელთ ჰქონდა თილისმა სამ დღეში გაშინარებული, ყველამ ნათესავების აღმოჩენისა, ყველას შეეცაბება-დამეგობრებისა და გამზიარებისა.

კვატი ჯერ თავის ტოლ-ამხანაგებს აჰყავს. ისე დასეირნობდა გოჭოურაში, სალორაში, ჰომში და საფიხიხის სასაფლაოზე, როგორც საკუთარ ბაღში, სამტრედიასში რომ ჰქონდა, ხონის გზის ნაპირზე. ნელ-ნელა დღეებ-საც შეჩვეოდა. ჯერ მიყრუებულ სამიკერებში დადიოდა, სადაც გიმნაზიის სტუდენტები ან პოლიციელი არ შეიკუთრებოდნენ. მერე უფროსმა ამხანაგებმაც ჩაირიეს და უკეთესი ადგილები აჩვენეს.

ჩვიდმეტ—თვრამეტ წლისა რომ გახდა, ერთი საფეხურიც კიდევ აიწია: ახალგაზრდა მოქვივე თავად-ამხანაგებმა კვატი კვანტატორაძე თავიანთ წრეში მიიღეს და პირველად „ნოს ვაზში“ გამოსცადეს.

კვატმა ეს გამოცდა ბრწყინვალედ გაიარა და არც სმაში, არც ცეცა-თამაშში, არც სიმღერაში არავის დაუვარდა. იქიდან ვადაიდანვე ლათიასი დღეებში, ხონის გზაზე, სადაც თამაშად და მასპინძელ ნიშნად მონათესავსა და დამომბორების კვატის ერთი ხელად ღვინო დაასხეს თავზე და შეუსვენებლად სამშობლიანი ჯიხვი დააღვივნეს. დილაშდის იქიდანვე ჩვეულებრივი ქართული ქეთვით: დაილა ბუთი ვეღროს ღვინო, შეიჭამა უთვალავი სანოვაცი, ორჯერ მეტი დაიღვარა და ვადაქვდა, დამიტერა მრავალი ჭურჭელი და დაიქტილა ზეცა რევოლვერების ბათქა-ბუთკით. დილით შეიღი გაღვიწილი შექთობარა თხუთმეტრი ეტლით დაბრუნდა ქალაქში, ხოლო საღამოზე და მეორე დღესაც ქეთვი და კვატის ნათლობა განაგრძეს ჯერ „ლევში“ და „ბორჯომში“, მერე სალორაზე, გაბერილ და ჩასუქებულ ერემოვანს, რომელსაც კვატი იმავე საღამოს დაუმეგობრდა, რადგან მათ შორის სულიერი და ხორციელი ნათესაობა აღმოჩნდა.

შუა ქვეშეში ვილაქ ოფიცერი და მოხელე ეტლით მოადგნენ დღესას, მათ ორი ქალი მოიყვანეს. ერთი ქალი კვატის მახლობელი გამოდგა. ერთმანეთს თვალ ჩაეჭრეს, ვადაქვს და ორიოდ სიტყვა გადუქროლეს. ოფიცერმა იწყინა. კვატის თავიდან დალიანი წაესარჩლა. შეპყვუნენ, შეკამათდნენ და მიიწმომიწეს. კვატი სადღაც გაქრა. იძრეს ხანჯლები და რევოლვერები. ასტყდა წივილი-კივილი და ალაოქნა. დღესასი და მედუნის პატრონის სახეს ხედავთ მოგოდა, ამიტომ ერემოვან „შესაფერი ზომები“ მიიღო და თავის სახელი დაიკავა, რასაც შედეგად მოჰყვა ოჯიერის განიარაღება, ხოლო მოხელეს ორი კილი დააყლა. როცა ყველაფერი გათავდა, კვატი მხოლოდ მაშინ გაემართა. ყველამ პირობა დასდეს, თუ საშუალოდ მოჰყარავდა, კვატი არ გამოეჯინათო, რადგან მოსწავლე კვატის მეტი ხედავთ მოეცოდა.

საქმე გამოაშკარავდა. ასტყდა მითქმა—მოთქმა, გამოკითხვა, გამოძიება და კალმების წრიბინი. ჰორიკი

პროლეტარული მხატვრები

I კმეა კოლეც

პროლეტარული მხატვარი კეტე
კოლეც.

რამ სახელი გაითქვა შედარებით უფრო გვიან. ესლა კეტე კოლეც სდგას გერმანიის გამოჩინულ მხატვართა რიგში, და როგორც მხატვარს კლასობრივს, არა ჰყავს სწორი.

კეტეს შემოქმედებაში უმთავრესად თავი მოიყარა პროლეტარიატის აჯანყებულ ცხოვრების მომენტებმა; მის შემოქმედებაში ვერ ნახავთ გადაჭარბებულ სანტიმენტალიზმს, რომანტიზმს და ფანტაზიას, მისი სახეები რეალურია, ამოღებული რევოლუციონერ ბრძოლის მომენტებიდან.

აქ ვერ შეხვდებით უსაქმო სახეებს, მელანქოლიურ პოზებს. აღნიშნები და სადგენები მის ფურცლებზე ატარებენ მღელვარე, მბუკურ გამოხატვას.

კოლეცის თავის ფანქრის განკარგულებაში აქვს მხოლოდ მომენტები ბუნტარული, საინიელი ფედურების.

ურყვი რევოლუციონერია ყველა თავის ფურცლებზე, საიდანაც მოისმის ხმა სასტიკი პროტესტის, არსებულ წყობილებასთან შეუთრეხლობის.

კეტე კოლეც გერმანელი მხატვარია, დაიბადა 1867 წ. კენისბერგში. მამა მისი იყო წარმოშობით, მაგრამ მთელი თავისი ბუნებით წმინდა მუსა და მოძულე მოხელეობის და ბიუროკრატის, ხე და ყოველივე ის რაც ახასიათებდა მამას შთამომავლობით გადაეცა კეტეს, იგი დაუახლოვდა მუსათა კლასს, მათ ვინც მთელ თავის ცხოვრებას ტანჯვასა და გოდებაში ატარებდენ ექსპლოატაციის უღლის ქვეშ. მხატვრის თავისი ნიჭი დიდი ხანია გამოიჩინა, მაგრამ

კეტე კოლეცის გვირგვინი გლეხთა აჯანყების საფარავნით
XV საუკუნეში.

კეტე კოლეცის—მედი პარიზის კომუნარების

კეტე კოლეცის მხატვარია მუსათა რევოლუციის იმ პერიოდისა სადაც ხდება წინააღმართი ბრძოლა, და იგი ატარებს თავის შემოქმედებაში ყველა ხანება ასეთი ბრძოლისას.

ა. კ.

მოუფრენს: ვითომ კვაკი მომწყობი იყო ქალაქის თამაშისა, ვითომ ჩაწყობილი ქალაქით. დიდი ფული მოუფრენ თავის ამხანაგებს, ვითომ სერიოზულ ლონდონს ფული დასატყუი, ვითომ რაღაც ყალბი საბუთებიც შეადგინი, და კიდევ რამდენიმე ზღაპარი და ცილისწამება, მოკორილი შუროანი ამხანაგების მიერ.

კვაკის ბედი ბეწვზე ეკიდა. მაგრამ მოსტყუდნ ბოქაულიც, გამომხივებელიც და დირექტორიც. კვაკის ისეთი იდეალური მუხრელები აღმოუჩნდნ, რომ ყველამ უკან დაიხია. ერთი მხრით წარჩინებული დედაკაცები ფუსყუსებდნ, მეორე მხრით—გავლენიანი „საზოგადო მოღვაწის“, ხოლო ცვირიმ წელზე ფეხი დაიდგა და ერთბაშად მერად დიდი „სესიის“ მისცა კეპის.

ბოლოს, რა თქმა უნდა, კვაკიმ გაიმარჯვა. რით და როგორ გადუხდა კვაკი კვატანტორაქიმ მაღლობა თავის მფარველ დედაკაცებს—არაფერ იცის, რაც შეეძება

„საზოგადო მოღვაწეებს“—ამის შესახებ ორიოდ ცნობა მოიპოვება.

VIII.

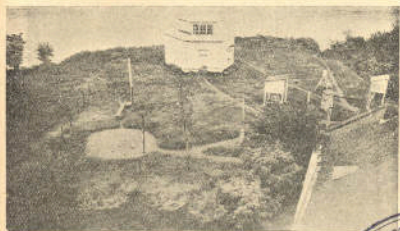
უკანასკნელ ხანებში ქუთაისის რაღაც ცეცხლი ეკიდებოდა, რომელიც თანდათან ძლიერდებოდა. ხალხი დღეღად, შუთაღად, ენინარბდა. კვაკის ამხანაგები იკრიბებოდნენ, მსჯელობდნენ ჯგუფებს აღედგინდნ და საოზრად ემზადებოდნენ. ბევრნი ცდილობდნენ კვაკის ჩათრევას, მაგრამ კვაკის კარგად ახსოვდა სილიბისტროს სიტყვები, რომელმაც იმ წელს სამტრედიამო კვაკი ასე დააბრია.

— შეილო კვაკი! ალბათ შენც იცი, რომ ქვეყანა გადირია და გაგიჟდა. უნდათ მოსკოვს თავდახანაურობა, დაანგრიონ მეფის ტახტი და მთავრობა. ლაპარაკობენ: მემამულეს მიწები უნდა ჩამოეპარათ, მდიდარი და ღარიბი გავათანაწოროთო, მშობა-ერთობა დაეამყაროთო, თავ-

ვისუფლება მოვიპოვით. შეიღო, ჭკუით იყავი. არ დაკარგო აზნაურობა და ჭინება, რომელიც დიდი შრომით და ტანჯვით მაქვს შეძენილი. ვახსოვდეს—მეფეს და მთავრობას ეგენი ვერ მოვრევიან. ნახევარი ციხეში დაღუპება, ნახევარი ციხიდან გაიყვანება. თუ ჭკუა გაქვს და ღედ-მამა გიყვარს, ფიცა უნდა მომცე, რომ არაფერში ჩაერყევი და არ შემატყუებინა.

კვაჭიმ ფიცის მისცა და სიტყვას დიდხანს მტკიცედ ინახავდა. მაგრამ მდგომარეობა შეიქმნა შეგნებასი. საბოლოოდ გამარჯვება ვის შერჩებოდა—ეს კვაჭიმ არ იცოდა, მაგრამ იმას კი ნათლად და ცხადად ჰხედავდა, რომ დილით დღე ძალიან განწყობილება იცვლებოდა: მთავრობა და გინაზიზის ადმინისტრაცია უკან იხედიდნენ და სუსტდებოდნენ, ხოლო ხალხი წინ მიიწეოდა და ძლიერდებოდა. კვაჭი მაინც რყევით იყო, ქანაზობდა, ჯამბაზივით იგრძნებოდა, ორივე ეპოტენიზება და არც მწეადს სწვამდა, არც წამოფურს.

ვინ იმის როგორ გათავდებოდა ასეთი ჯამბაზობა, რომ ერემოს ღუქაში მომხდარი ამბავი არ მომხდა-

თბილისის ობსერვატორია.

ჩიოყ და იმავ დროს კვაჭის იღვშალ მტრებს მსჯელობა მახდ საზიხარო ქორები და ზღაპრები. დაყოვნებულყოფილი იყო. კვაჭიმ შესაფერი ნაბიჯები გადის, მაგრამ მდინერეზე საიდუმლო კრებებს დაესწრო და თვისი ორატორული უნარი სცადა.

ჰაქე კვაჭიმ დიდი ნიჭი გამოიჩინა. მას აღმოაჩნდა ცეცხლი, პათოსი, რიზი, უნარი მშენებლისა და თავის თავის გატაცებისა, აღზნებისა, აღმოფერვისა.

საქმე ადვილად და მალე გაკეთდა. ერთი კვირაში კვაჭიმ მთელი ქუთაისი ალაღარაკა. მაგრამ ასეთი ახმაურება კვაჭის არც ძალიან მოეწონა. უნებურად კვაჭიმ გადაიკარბა და ყელამდის შესტრება. ეს ძალიან სახიფათო იყო, ამიტომ მან რამდენიმე შესაფერი ნაბიჯი გადმოსდგა მეორე ბაშკი, და როცა ატეხილი საქმე მოსპობინა და მტრებს პირში ბურთი ჩასწარა, კვაჭიმ სრული სწორწინობა მოიპოვა: ის წელამდის ერთ ბანაკში იდგა, წელზე—მეორეში.

კვაჭი კვაჭანტირაძე ბებერი თუთიყუშისვით ხარბიხე იჯდა, მარცხნივ და მარჯვნივ ქანაზობდა და იმეორებდა:

— არც მარჯვნივ, არც მარცხნივ... არც იქეთ, არც იქით... შენც მინდობარ, შენც მიყვარხარ.

კვაჭის ჩარევას პოლიტიკაში კიდევ ერთი მოულოდნელი შედეგი მოჰყვა.

ერთხელ ცნობილმა და პატივცემულმა კოლონელმა კვაჭიმ კვაჭის ჰკითხა:

— კარპულუსს ოჯახს იცნობ?

— ვიცნობ.

— შენ და კარპულუსს ვაფი კობრიანე მგონი მეგობრები ხართ, არა?

— კარგი მეგობრები ვართ.

ამის შემდეგ კვაჭი და არცვამე რამდენჯერმე შეხვდნენ ერთმანეთს და განმარტოვებისა ჩურჩულობდნენ.

კვაჭიმ კარპულუსს ოჯახში სიარულს მოუწვია. კარპულუ ბერძენი იყო, შვიტევის მრეწველი, ნახევარზე მეტს ქუთაისში სცხოვრობდა, ხოლო მისი ოჯახი ქუთაისში ბინადრობდა, რადგან შვიტეებს გინაზიზში ზრდიდა. მისი უფროსი ვაფი კობრიანე ქლასში კვაჭის ვეურლით უჯდა. აქედან დაიწყო მათი მეგობრობა.

კვაჭი და კობრიანე ხშირად დადიოდნენ ბულვარზე, თეატრში, საფიზიხაზე, სალონებზე, ჭიშკარსა და სხვა სასიერო და გასართობებზე. უკანასკნელ ხანებში კვაჭი ძალიან ცდილობდა კობრიანეს ჩათრევის ქალაქის თამაშში, ქალებთან სიარულში და ქეიფში, მაგრამ ვერ მოახერხა, რადგან კობრიანე თავის მამის შვილი იყო.

წინა დღეს არცვამემ და კვაჭიმ ერთად იგაზმეს. ორივენი აღუვებოდათ და აფიცებულნი იყვნენ.

კვაჭიმ უთხრა:

— მაშ ასე: მე შენა გარდა არავის ვიცნობ.

— არავის. არც სხვა ვინმე გიცნობს.

— მაშ ყველაფერი გათავებულა?

— გათავებულა. მეთვლი შენია.

— კეთილი და პატიოსანი, თუმცა მეტი მერგება, მაგრამ რადგან საქვეყნო საქმეა, თანახმა ვარ.

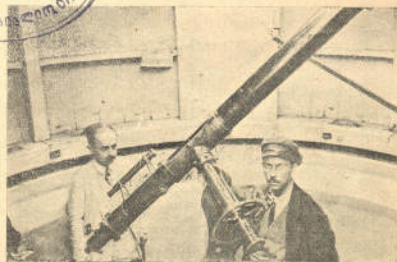
გვემა ზომ კარგად გიავებ? ხომ არაფერი აგერევა?

— გინად იყავით. სწორედ ათ საათზე იქ ვიქნები.

— კეთილი ღმერთი მზათ არის

— მაშ შევიდობით.

— გამარჯვებით.

თბილისის ობსერვატორია. დიდი ტელესკოპი.

მეორე დღეს კვარა იყო. კვაჭი და კობრიანე, სონია ხვინია და მარუსია ჩაღმე წინა დღეს შეთანხმდნენ, რომ კვარა დღეს საღორაის ტყეში პიკნიკს გამართავდნენ. სწორედ ათ საათზე ოთხივენი ერთად უნდა წასულიყვნენ ექვლით. კობრიანე სონია ხვინიასგან ცეცხლმოკიდებული იყო, ამიტომ მოუთმენლად ელოდა გათენებას.

ასეთი იყო მორიგება, მაგრამ მეორე დღეს კვაჭიმ უთხრა კიპრიანეს:

— წუთელი სხეებაც შემოგვიერთდნენ. ყველანი წავიდნენ. მე და შენ ერთად მივდივართ. სხეები იქ დაგვტყდებიან.

ორივენი ეტლში ჩასხდნენ და წავიდნენ. ერემოს დუქანთან ეტლი გაისტუმრეს. კვაჭი ამბობდა:

— აქეთ წავიდეთ... იქ დაგვიხლებიან... აი აქ იქნებიან.

მიდიოდნენ და ეძებდნენ.

ტყეში ოთხ უცნობს წააწყდნენ. ოთხივენი უცებ კვაჭის და კიპრიანეს შემოეხვედნენ. ოთხივეს ხელში რევოლვერებმა გაიღვეს.

— ხმა, კრინტი! ხელი არ გაანძრითო, თორემ გაგათაყეთ! მოგვყევით!

კვაჭიმ ბუჩქებისკენ ისე უბრა, მაგრამ რკინის ხელი მას კისერში დასწყდა. ასეც და ჭიდილი, ზღაპრული და ბრძოლა ორთა შორის. კვაჭი გაუსუსტა აეზაკს და ბუჩქებში შეერია. დიდხანს ირბინეს. ბოლოს ერთმანეთი დაკარგეს.

კვაჭის ტყეში გზა აერია. დიდხანს იხეტიალა და ორი საათის შემდეგ გააქარული, დაბლრეძილი და უჭულო ერემოს დუქანს მიადგა. სწორედ ამავე ხანებში გაემოჩნდნენ სონია, მარუსია და სხვებიც. აღმოჩნდა, რომ კვაჭის კარგად ვერ გაეყო შეხვედრის ადგილი და სხვა მიმართულებით წაიყვანა კიპრიანე.

შეიქმნა ჩოჩქოლი, აყალმაყალი, სირბილი და ძებნა დაკარგული კიპრიანესი.

გავიდა რამდენიმე დღე. კაროპულოს ოჯახში ისმოდა წივილი-კივილი, ტირილი და გლოვა. კვაჭი თმის იგლეჯდა, თავში ხელს იკემდა, სწუხდა, „ჭრილობას“ ირჩენდა და კაროპულოს ოჯახს თავს დასტრიალებდა.

ბოლოს მოხუცმა კაროპულომ ორსიტყვიანი უმავთურლო დებეშა მიიღო:

— ოცი ათასი.

— ისევ ორი სიტყვით უპასუხა:

— ხუთი ათასი.

— ხუთმეტრი.

— ათი.

გათავებულა!

მორიგდნენ და გაათავეს:

კიპრიანე კაროპულო ქუთაისში აღარავის უნახავს.

ერთი თვის შემდეგ კაროპულოს მალარიებმა კაროპულოს ხელში გადავიდა, ხოლო კაროპულო თავის ოჯახით გემზე ავიდა და სტამბოლისკენ გაემართა.

ხოლოდ გემზე ამოიღეს ხმა კიპრიანემ და მისმა დედამამ.

კვაჭი კვაჭანტირაძემ ბინა გამოიცვალა, ეტლი თვითონ დაიჭირა, წოხა-ხალხები იყიდა, იარაღში ჩაჯდა, დედამა გაახარა და მტერს თვალს დაუყენა.

ნეტა დაიჯერა ოდესმე კვაჭი კვაჭანტირაძემ, რომ მან და მისმა ამზანაგებმა იმ ზაფხულში საღორის ტყეში „საქვეყნო“ საქმე გააკეთეს? ვინ იცის.

მ. აღამაშვილი

ალექსანდრე ვახტანგის ძეგლი სოფ. სტდენაწმინდაში.

ნახაზი დ. ქუთათელაძისა.

სანდრო ყაზბეგის მხარეს.

წელს ზაფხულში შემთხვევა მომეცა ვემოგზავრა მთიულეთით ხევში, განსაკუთრებით ალ. ყაზბეგის სოფელამდის და იქიდან შეინგავთ წვერზე და ამისათვის რამოდენიმე სურათის გადმოცემით ევკლები აღუდგინო ის მოკუნებანი, რომელნიც სანდროს შესახებ სუფევს დღესაც მოხვედრებში და ხევში — რომელიც ისე ლამაზით აქვს აღწერილი თვით ყაზბეგს.

სამეცნიერო ექსპედიცია პროფ. ა. დიდებულის მეთაურობით გასული 26 აგვისტოს იმავე დღეს შეიჭრა მთიულეთში ფასანაურით და მხოლოდ მეორე დღეს მოხიბვლილი მთიულეთის სიმშენიერით, ადიოდა მღვთით კაიშაურის ველზე, საიდანაც ლამაზად მოსახნა ცნობილი ლომისა — ძველი მონასტერი, ქართული ისტორიული ნაშთი, რომელთანაც დაკავშირებულია მთიულეთის მრავალი ტრადიციები, გამაყრე ლომისის მონასტრისავე მიემდინებოდა ნელნელა ცეცხლის ჯვარის ციხის მა-

ველესია სოფ. სტეფანწმინდაში, რომლის გალავანშიც დასაფლავებულა ა. ყაზბეგი.

ხლობად, რომელიც კაიშაურის ველს გუდაურის მიღამოებში ისე ამაყად დაჰყურებს და ამცნებს იმ რაინდულ წარსულს, როდესაც მთიულეთი ევკაცურის სიმშენიერებამ მხად იყო მოეგრებიან მტერი.

დილის 9 საათზე 27 აგვისტოს ატლნი გუდაურის უღელტეხილზე, სადაც სიმაღლე 2332 მეტრს უდრის და პაერწნევა 70 მილიმეტრს, დავეშვიტ ხევისაყენ. მიხვეულ მოხვედრებში ნელი ნელ ქვევით მივიწედიით. ალაგ ალაგ ჩამომაველ ხევებში ძველი დარჩენილი თოვლი ჩვენს გაკვირვებას იწვევდა; აგრეთვე ხელოვნური გვირაბები, რომელნიც უნდა გაგვეიარა უძველად. მისთანავე მჭეფარე მოწითალო წყაროები — ეს სამყურნალო რკინის წყალი, რომელიც 80 ევრის მანძილზე თვით სტეფანწმინდაში სისხლისფრად ფერადენ თერგის ნაპირებს. ალტაცება ჩვენი უწვევრვალესობას აღწევს, როდესაც მთების უკან გამოჩნდება თეთრად ბრწყინვალე ხევის პატარაძალი — მინერალწყარი. თერგის ორივე მხარეს კლდეებზე ამაოთული მოხვევითა სოფლები კოშკებით და მით შემდეგ ქვევითის მთის ძირში გერგვტი, მის პირდაპირ კი სტეფანწმინდა — თერგის მარჯვენა მხარეს, ოთხსკოშიონის სოფელი, ცნობილი სტეფანწმინდა, სანდრო ყაზბეგის სამ-

შობლო, სადაც ირწეოდა მისი აკვანი, საიდანაც სტეფანწმინდაში მოხვედრებით ურთად დადიოდა მთაში, სადაც მეცხვარეობაში ეცნობოდა ის მეცხვარეობა ყოფა ცხოვრებას. თვით მკვირბელობის მეფური სუსი მწვევით ხვდებოდა მოხვევებს, რომელთაც ცხვარის გაყვანა შემოდგომისას უზღუდოდათ ჩრდილო კავკასიაში, საჩაჩაში, ყაზბეგში. სანდრო ყაზბეგი კი იყო ასეთ შემთხვევაში ის ადამიანი, მოხვევს ნამდვილი მეგობარი, ხევის შრომის შვილია მოამაგი, რომელიც ესარჩებოდა და დიდ დამხარებას უწევდა მათ იმ შემთხვევებში, როდესაც ხელმწიფის ერთგული მოსამსახურე ოფიცრებ-უფროსების მიერ პირდაპირ აკლდებული და შვიწროებული იყო დარიალის ხეობაში გავლის დროს მოხვევითა მეცხვარეობი.

ამის უნდა მივაწეროთ ის მოვლენა, რომ დღესაც ხევში დიდი თუ პატარა ისე არ ასტენებს სანდრო ყაზბეგის სახელს თუ არა „ჩვენი სანდრო“. აღსანიშნავია უძველესად ის რომ ყაზბეგის გავრულობიდან მხოლოდ სანდროს სახელი ძლიერ მჭიდროვითა დაკავშირებული ხალხის მოგონებებთან, ხალხის გულთან.

თვით სტეფანწმინდა — ეს სოფელი, რომელიც ხევში ერთი უდიდესა სოფელთანაა — ყოველთვის თავის გადმოცემებში გვაძლევს ჩვენ იმ სურათს, სურათს წარსული ცხოვრებისას, როდესაც ხალხი დიდ შევიწროებას განიცდიდა. ლეკი რომელიც დიდების ხალხშია დარჩენილი და ახასიათებს ამ ხალხის გულსკვეთებს, რაც სოფელ სტეფანწმინდის მოხვევებს შერჩენით დღემდე, უძველესად ამის გამოხატულება.

ამბოლად სტეფან წმინდაი სოფელი არის გზისაო იმათ ბერი კაცები სუნდია ხელმწიფისაო გამოვლენ ახალგაზრდანი ანგელაზია ცისაო. მარადით იციან მღვდარი წინასი მოვლა მტრისაო იმათ უჭირავთ სიმაგრე ურდისი და ხდისაო ჩაჩან გერ ესერის თოფსაო მადლი ტრიალებს ღვთისაო. პირველად გაგაკვირვებთ მისულთ სოფელ სტეფანწმინდაში — მარმარილოდან გამოჩეკებული სანდრო ყაზბე-

ა. ყაზბეგის სამშობლო მდინარით წვერი და მყინვარით ირწევი.

გის ძველი, რომელსაც არავითარი წარწერა აქვს. ეს არაჩვეულებრივია. შეიძლება ძველი, თვით სოფელი სტეფანწმინდა და მოხვევნი ჩვენ გვაძენებენ რომ ამ ძველის ქვეშ უნდა დასაფლავებული იყო სანდრო ყაზბეგი, ამას გარნობთ იქ მისვლისას და შეკითხვაზე დარწმუნდებით რომ მართლაც ეს სანდროს ძველია, მხოლოდ გაკვირება ჩვენ

მინც გვაქვს ავსნათ ასეთი თავისებურობა, რომელიც საერთოდ ემჩნევა მთლიანად მოხვევითა ცხოვრებას.

ჭველეთის მთაზე სამების ეკლესიის დღესასწაულში მყოფი, როდესაც სანდრო ყაზბეგზე ჩამოვიარდა ლაპარაკი შევეცით მოხვევებს, თუ რისთვის არის რომ სანდრო ყაზბეგის ძეგლს არავითარი წარწერა აქვს, რათა უცხო მოსულმა წაეთხოვოს რომ ძეგლზე სანდროს სახელია დაწერილი.

ერთ მოხუც მოხვევს კარგათ მიპასუხა ჩემს გავიყრევებაზე: „რა საჭიროა ძეგლზე მის სახელის წარწერა, სანდროს სახელი ხალხის გულზეა წარწერილი და თუ უცხო ვინმე მოვა, მინც ჩვენი ხალხს უნდა შევცეთ სანდროს შესახებ, ჩვენზე უკეთ ვინ აუხსნის მის შესახებ“.

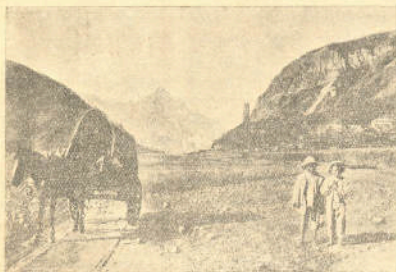
ხშირად, მოხვევებში მოგზაურობის დროს, თუ კი მოხვევს ჩამოვადე მის შესახებ მაისი, თუ კი მოხუცი ვინ-

თი ხსენება ერთგვარ გულისწყრომას იწვევს მათზე. ხევეთა გადმოცემით ვიცით, რომ ვერც ერთი მოხვევც არ ჩაივლიდა ყაზბეგების სასახლის წინ, თუ კი არ მოიხილდა ძეგლს და არ მოიხილდა თავს, მხოლოდ მხედარი უყველად ცხენიდან უნდა ჩამოსულიყო და ისე გაეცარებინა ცხენი, თვით სასახლე, რომელიც დღეს უპატრონოდ არის მიგდებული, არც მას ეცარება ხალხი, ვინაიდან დღესაც ბევრს ახლავს ის წყალება, რომელიც ხალხს მაშინ დადგომა ღენერლებიდან, ღენერალ ყაზბეგის ბრძანების მიხედვით ხალხს სულ ზურგით ჩამოუტანია ქვა ყუროს მთიდან და ეს ყოველივე რასაც ვიცნობდით მხოლოდ ანაზღურებულა მხოლოდ იმ მაღლობით, რომლითაც ძველად მთარაბის სახით უმასპინძლებოდა შემამულე მშრომელ ხალხს.

სამაგიეროთ სანდრო ყაზბეგს, მის სახელს ხალხი შეტრის. „ის იყო მხოლოდ ის, ჩვენი სანდრო, რომელიც მაშინ ხალხს ესარგებოდა, რის გამოც სანდრო თვითან თებს ავლდებოდა ყველათა“.

ამ მცირე წერილით ვერ გადმოვიცემა ყველაფერი ის დარჩენილი ცნობები, რომელიც მრავლად გავანტულია მოხვევთა მოვანებებში, რომელიც ჩვენ ექსპედიციამაც საყმარისად შეაგროვა, მაგრამ ჩვენი ახალი და ახალი მოგზაურობანი სანდრო ყაზბეგის სამშობლოში მუდმივად წვერის მიდამოებში ნათლად გადავავსოს სტრატის იმ ადგიანისას, რომელიც ხალხის შეილი იყო, ხალხის ნამდვილი მოამბე და მეგობარი.

სოხო ასლანი შვილი.

ალ. ყაზბეგის სამშობლო. გზა სტეფანწმანისკენ.

მეა, მაშინათვე დაწერილებით მოგიყვება იმ სურათებს, რომელიც მეტყვარეობის დროს შეხვედრია სანდრო ყაზბეგთან ერთად.

როდესაც სამეცნიერო ექსპედიციით გადავდიოდით დევდარაკის მუდგარზე და გადავდიოდით ბართორტის მთაზე, ჩვენი გამყოლი მარდი მოხუცი ვახა წიკლაური გვინებდა იმ ადგილებს, სადაც მეტყვარეობთან ერთად სანდრო ყაზბეგს გაუტარებია თავის ცხოვრების ლამაზი წუთები.

„ის ნამდვილი ჩვენი კაცი იყო, იმან იცოდა ჩვენი ამბები, ჩვენი ქივარამი“, საერთოდ აღსანიშნავია რომ მოხვევები არასდროს ახსენებენ მის მშობლებს და ბიძებს, რომელნიც ისე აფარეობდნენ ხალხს, რომ ახლაც მა-

ღვინის წერვა იმერეთში.

ჯონ რიდის რომანიდან „ათი ღლე, რამაც შესძრა კვეპნიერმა“

რუსეთის რევოლუციის მოხდენას ხელ უწყობდნენ არა მარტო რუსები, არამედ შეჭმინდათ თავისი ღვაწლი ციხეებში თუ ბეგრად ამერიკელებს, ფრანგებს, გერმანელებს და ინგლისელებს.

ამ „არა-რუსთა“ ფიგურებში მეტად შესაშინებელად გილს იჭერს ჯონ რიდი, რადგან იგი იყო ადამიანი იშვიათ ნიჭიერების, მოწოდებული და გაფრთხილებული თავის ძალ-ლომით.

არადესაც ჰელსინგფორსიდან და რეველიდან პირველად მისი სიკვდილის ამბავი მოგვიყვია, ჩვენ ვიფიქრეთ, რომ ეს ამბავი სიკრულ იყო შეხანხლული და გამოცხადებოდა კონტრა-რევოლუციონერების ფაბრიკაში. მაგრამ მოსული ამბავი თანდათან მტკიცდებოდა, კერძოდ ლეჩხა ბრძანებდა დადასტურა და ჩვენც იძულებული გახდით, მიუტევიდათ ჩვენი სხვა იმედისა და მოლოდინისა, დავრწმუნებულიყავით.

თუმც მას ციხეში სამუდამო დაპატიმრება ჰქონდა გარდაწყვეტილი და მოეცა თავის ქვეყნიდან განდევნა, მაგრამ ბერძენაზიულ გახეთქილ დაისტამბა წირილები, რომლებიც ჯონ რიდს სათანადო აღმოსავლეთ-ჩინდნენ როგორც მხატვარს და ადამიანს.

ბურჟუაზიულმა გულმა იგრძნო შემსუბუქება—აიღარ იყო რიდი, რომ მათი საქმე სამხირონი, სიკრულ და გაიძევებოდა თავის შეუბრალებელს კალმით კლავ გამოცემარეველებს.

ხოლო ამერიკის რადიკალურად მოახროვნე წრეს გული დასწყვიტა ჯონ რიდის სიკვდილმა. სამხირონი ამბანავებისთვის, რომელნიც ამერიკის სახელგების გარე სცხოვრობენ, გაივინ და შევივნან ჯონ რიდის სიკვდილით გამოწვეული დათხლება. თავისივედ ცხადია, რუსები ბუნებრივად სთვლიან, ადამიანმა თავი დასდოს და დაიღუპოს იდეის გულისთვის. ამიტომ აქ არავითარი სანდომენტალიზმია ადგილი არა აქვს. რუსეთში ათასობით და ათათასობით შეწირულან სოციალიზმს და დიქტატორს. ისეთი მხეგრული ამერიკაში მხოლოდ ზოგიერთებმა გაიღეს.

ჯონ რიდი პირველი იყო, რომელმაც თავი შესწირა კომუნისტურ რევოლუციას და მით იგი შეიქმნა მრავალთა წინასწარმეტყველი.

და მისი მეტეორულ ყოფნა-არსებობის უეცარი და-სასრული მორველ ბლოკად-შემობრტყმულ რუსეთში გლოვის ზარივით დაცვით ამერიკელ კომუნისტებს.

ერთად-ერთ ნუგეშად მის ძულ მეგობართათვის ის უნდა იყოს, რომ მისი ნეშტი მარხია იმ ერთად ერთ ქვეყანაში, სადაც თვით მის სურდა ეთვნა სამუდამო განსვენება წითელ მოედანზე, კრემლის კედელთან. აქ, ჯერ დაუმთავრებელ ძეგლზე, გერულ შემხატებულული მის ხასიათთან გამოკვეთილია შენდები სიტყვები: დელეგატი ჯონ რიდ III ინტერნაციონალისა.

1920 წ.

ა. რ. კილიანს.

3. ლენინის წინასიტხარება ჯონ რიდის წიგნისათვის

უდიდესი გულხმირებით და დაუღალავი ყურადღებით წავეითებ ჯონ რიდის წიგნი „ათი ღლე, რამაც

შესძრა კვეპნიერმა“. სულითა და გულით ვერჩევ ყველა ქვეყნის მუშას წაიკითხოს ეს წიგნი. ვისურვებდი მენახოს იგი მილიონობით გავრცელებული და ყველა ენაზე გადათარგმნილი, რადგანაც ეს წიგნი იძლევა ჰუმანიტარულ და შეუდარებელი სოციალური დაწერილი მითხრობას აწ განვლილ ამბებისას, რასაც უაღრესი მნიშვნელობა აქვს იმის განავადებად, თუ რა არის პროლეტარული რევოლუცია; რა არის პროლეტარიატის დიქტატურა. დღეს ამ საკითხების გამო თართო სოციალიზმი; ხოლო, ვიდრე მიიღებოდეს ან უარყოფილ იქნებოდეს ეს იდეები, წინასწარ საკურობა იმ გადაწყვეტილების სრული შეგნება, რომლის მიღებაც გან-ზაღვლელია. ჯონ რიდის წიგნი, ექვს გარეშედ, დახმარება ყველას გამოარკვეოს ეს საკითხი და იგი ხომ მხოლოდ მუშათა მოძრაობის ძირითადი პრობლემაა.

გ ა გ ე დ ვ ი თ !

(ნაწევრი რომანიდან)

ხუთშაბათი, ნოემბრის 8, დილიდან ქალაქი საშინ-ლად ღელავდა და ჰპოვავდა; სახელმწიფოს მთელი ცხოვრება ქარიშხლის ტალღებზეთ ყალბე დგებოდა.

გარეგნულად თითქო ყველაფერი მშვიდად იყო. მრავალი ასა ათასი პეტროგრადად აღრე მიეცა ძილს, ადრე ადგა დილით და ყველამ თავ-თავის სამუშაოზე გასწია. ქალაქში ტრამვაი დადიოდა, დუნქინი და რეპორანები ღია იყო, თეატრებში კვლავ წარმოდგენები იმართებოდა, პრესაში თავსდებოდა ხოლმე ცნობები სურათების ყველა ახალი გამოუქვინის შესახებ, —ყოველდღიური ხავს მოდებუ-ლი ცხოვრება, რომელსაც ომის დროსაც კი არ შეუცვლია თავისი ნარი, ჩვეულებრივად მიმდინარეობდა.

არაფერი არ იწვევს ისეთ განცდიერებას სოციალუ-რი ორგანიზმის ცხოვრებაში, როგორ ის, რომ ათას უზედუ-რებას და ჰერგერაში იგი მინც პირუტყვად ზრუნავს საშველ-სამხედრო, ტანსაცმელზე, გასართობზე...

ჰაერი გაღუნებული იყო ათასნარი ხმებით კერენ-სკის შესახებ. ამბობდნენ, რომ მან ფეხზე დაყენა ფრონ-ტის ნაწილები და ურიცხვი ჯარით დედაქალაქისკენ მოემართება. „ვოლია ნარიდა“-მ გამოაქვეყნა ბრძანება, რომელიც კერენსკის ქ. ასკოში გამოეშვა:

„ვურბანებ მხოლოდ საკომანდო შედგენილობასა და კომისიებს—სახელმწიფოს დაცვის და მშვიდობიანობი-სათვის—დირჩენ თავთავიანთ ადგილზე, როგორც მე ვრჩე-ბი უშალეს მთავარსარდალად იმ დრომდე, ვიდრე რესპუბ-ლიკის დროებითი მთავრობა არ განაცხადებს თავის ნე-ბისყოფასა“...

ამის საპასუხოდ კედლებზე გაკრული იყო შემდეგი პლაკატი:

„სრულიად რუსეთის საბჭოთა ყრილობისაგან.

ყოფილი მინისტრები კონვოლუცი, კიშკინი, ტერე-შჩენკო, მალიანტოვიჩი, ნიკიტინი და სხვები დაპატიმრე-ბულ არიან სამხედრო-რევოლუციონერული კომიტეტის მიერ. კერენსკი გაიქცა. აზიების ყველა ორგანიზაცია ვალ-დებულია ყოველნარი ღონისძიება იხმაროს, რათა კე-რენსკი დაუყოვნებლივ იქნეს დაპატიმრებული და პეტრო-გრადის წარმოგზავნილი.

„ეინც კი კერენსკის რაიმე დახმარებას აღმოუჩენს

დაისჯება, როგორ უმძიმესი სახელმწიფოებრივი დანაშაულისათვის”.

სამხედრო-რევოლუციონური კომიტეტი სადავო მიწებში მებრძოლი გაჰყინდა წინ; საშინლს სისწრაფით აბნევდა იგი ბრძანებებს, მოწოდებებს და დეკრეტებს, როგორც ნაპერწკლებს, ყველაფერს რომ ცეცხლს უჩენს თავის გარშემო...

გაცემული იყო ბრძანება კორნილოვი პეტროგრადში ჩამოეყვანათ. გლეხთა სადავო-მამულო კომიტეტების წევრნი, ღრობითი მთავრობის მიერ დაპატიმრებულნი, განათავისუფლეს. ჯარში გაუქმებულ იქნა სიცილითი დასჯა.

ჯარიმ გაიგზავნა მოწოდება საარმიო სამხედრო-რევოლუციონური კომიტეტების მოწოდების შესახებ.

რკინისგზოებს საბჭოთა მთავრობამ მიმართა წინადადებით მხარი დაეკრათ წესიერებისათვის და, განსაკუთრებით, არ შეეფერებინათ მსვლელობა სასურსათო ტრანსპორტისა, რაც იგზავნებოდა ქალაქებისა და ფრონტისათვის...

მეგრამ—მეორეს მხრით—რას ნიშნავდა ეს ზღვა პრკლამაციები, ქალაქის ქუჩებში გაკრული, ხელიდან ხელში მთავრული, ეს გაავრცინებელი და ქაღალდ დაეცემული გაზეთები, წყველა-კრულავს რომ ანთხევდნენ და წინასწარმეტყველებდნენ ბოროტების გამარჯვებას! დიო-წყო ბრძოლა სასტამო დაზუსდა,—რადგანაც ბრძოლის ყველა სხვა იარაღი უკვე საბჭოების ხელში იყო. რუსეთსა და ევროპაში გავრცელებული იქნა საშინალობა და რევოლუციის დახსნის კომიტეტის მოწოდებანი.

ხელს აწყოდა რუსეთის რესპუბლიკის საბჭო, პეტროგრადის ქალაქის საბჭო, პირველი ყრილობის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი, გლეხთა საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტი და ფრონტის ჯგუფი, სოციალისტ რევოლუციონერთა, მეწვევიანთა, სახალხო სოციალისტთა გაერთიანებულ სოციალ-დემოკრატიულ და „ედინსტვო“-ს ჯგუფის მეორე ყრილობის ფრაქციები.

შემდეგ იყო მოწოდებანი სოც.-რევოლუციონერთა პარტიისა, მეწვევი-ობორონცებისა; კლავ და კლავ — გლეხთა საბჭოებისა, ცენტრალური საარმიო კომიტეტისა, ცენტრალურებისა...

ნიკოლოზის მაღალ ამფიტეატრად აღმართულ დარბაზში თვალყურს ვადევნებდი განუწყვეტელ სხდომას; ეს იყო სხდომა ქალაქის საბჭოს, რომელიც თავს უყრდა ოპოზიციის ყველა ძალას.

კადეტმა შინგარიოვმა მოითხოვა, რომ მუნიციპალური თვითმმართველობის ყველა მოსამსახურე, ვინც კი სამხედრო რევოლუციონური კომიტეტის კომისრობა იკისრა, დათხოვნილი ყოფილიყო საშსახურიდან და სამართალში მიცემული.

მქუხარე ტანისცემით შეხვდნენ ცნობას, რკინისგზოებზე კავშირი დახსნის კომიტეტში შევიდა. რამდენიმე წუთის შემდეგ ანალოგიური ცნობა მოხსენდა სხდომას ფოსტა-ტელეგრაფის მოსამსახურეთაგან. შემდეგ დარბაზში შემოვიდა რამდენიმე მეწვევი ინტერნაციონალისტი, რომელთაც ტანით მიეგებნენ.

რკინისგზებზე განაცხადეს, რომ არ სკნობენ ბოლშევიკებს და რკინისგზის მთელი აპარატი თავის ხელში აიღეს, რადგანაც არ ანდობენ მას ხელისუფლების დამპყრობთ, ვინც უნდა იყვნენ ისინი, ტელეგრაფისტთა

დელეგატებმა განაცხადეს, რომ მათ კატეგორიულად უარს ამბობენ იმეზიონ ტელეგრაფში ბოლშევიკ-კომისრების მეთვალყურეობით. არავითარი ფოსტა არ იქნება მტრისათვის და მიღებული სმოლიდან... სმოლის ყველა ტელეფონი გადაჭრილია.

დიდის კმაყოფილებით იწყებოდნენ, თუ როგორ მისულიყო ჟურნიკი გარეულ საქმეთა სამინისტროს საბოლოო ხელშეკრულებათა მისაღებად და როგორ „გამოეზიონებინათ“ იგი ნერატოს. მთავრობის მოხელენი ყველანი სამუშაოს თავს ანებებდნენ.

ეს იყო ომი, — ომი, რომელიც შეგნებულად მზადდებოდა რუსულ ყიდაზე... ომი გაფიცვით და საბოტაჟით. საზოგადოება ძალიან ოპტიმისტურად იყო განწყობილი.

— რას, რაჲ? — ბოლშევიკებს სურთ უკანაზნონ ინტელიგენციას ჩვენ უწყვეტად მათ სთვლიან!

გასაკვირია კონტრასტები ამ კრებასა და საბჭოთა ყრილობას შორის: იქ მრავალრიცხოვანი ბრბო უხეროდ ჩაცმული ჯარისკაცებისა, გაკავებული მუშებისა, გლეხებისა, ღარი-ღატაკი ხალხისა, რომელიც წელში გაღწეული თავის სახეზე ატარებდა არსებობისათვის გაწეული მძიმე ბრძოლის ზღადავს: ხოლო აქ — მეწვევიანებისა და ისტერების ბელადნი: აექსტრემი, და, ლიბერი და სოციალისტი მინისტრები — სკოპელები, ჩერნიები და სხვ. — გვირდით უსხდნენ კიდებებს, — როგორიც იყო თანამსავითი ოქნილი შაკიკი და თმა-გადაღლილი ვინაგერი, — ეფრანალისტებს, სტუდენტებს და ყველა წრის ინტელიგენტებს. თვითმმართველობის ეს ბრწყინვალე საზოგადოება კარავდა იყო ჩასუქებული და ჩამუქული. მათ წირვენი მე შევინმე მხოლოდ სამიოდ პარლემარია...

სმოლენს სოფელი განწყობილობა უფრო მეტად გააწვევებული იყო, კიდრე როდისმე. პნელ ტალანტებში ხალხი ისევ მიდი-მოდიდა, მუშათა რაზმები თითქმის, ხელმძღვანელი სახე პორტუგელების; მათი გინ ეფერდნენ მეგობრები და თანამეგობრი, დავობდნენ, იძლეოდნენ ახსნა-განმარტებას და სასწრაფო ბრძანებებს. ხალხი უშიშრობისა და განუწყვეტელი მუშაობისაგან თავდავიწყებულად იყო მისული. პირველპარსანი, ანთებულ თვალებით, — დაუღალავად მუშაობდნენ დასახული მიზნის განსახორციელებლად. რამდენი რამ ჰქონდათ კიდევ გასაკეთებელი, რამდენი რამ მთავრობის მეჭყობდა, ხელისუფლების ორგანიზაცია, გარნიზონის ხელში დაჭერა, ქალაქის საბჭოსა და დახსნის კომიტეტთან ბრძოლა, გერმანელების შეჩერება შორს მანძილზე, კერძონის წინააღმდეგ მონაღება, მთელი რუსეთისათვის შეტყობინება და ახსნა იმისა, რაც მოხდა, პროპაგანდის წარმოება უზარმაზარ ტერიტორიაზე — არანგვალკიდან ვლადივოსტკამდე. და აი, სწორედ ასეთ დროს სახელმწიფო და ქალაქის მოსამსახურეები არ ემორჩილებოდნენ თავიანთი კომისრებს, ფოსტა და ტელეგრაფი უარს აცხადებდა მათი ცნობების მიწოდებაზე, რკინისგზის აბრეკი იღებდნენ ყველა მათგანს, ვინც კი მატარებლის მოითხოვდა. კერძონი შეტევა დაიწყო, მთელ გარნიზონზე დანდობა შეუძლებელი იყო, ყაზახები უცდიდნენ შესაფერ წამს, რომ მოქმედება დაეწყათ.

ყრილობის სხდომა დაიწყო ნაშუადღევს პირველ საათზე: ერთი საათით ადრე კი სხდომის დარბაზი მთლად გაჭედული იყო. მეგრამ 7 საათზედაც პრეზიდენტი არსად სჩანდა. ბოლშევიკურ ფრაქციას და მემარცხენე ესერების ფრაქციას სხდომა ჰქონდათ თავთავიანთ ოთხებში.

ალ. ჟაგაზის „მამის მკვლელი“ ეპიკურა.

დადგმა სახელმწიფო კინო მრეწველობისა.

1. ნუნეს ახსრულდებული ნატა ანდრონიკაშვილის — ფანაძისა; 2. ნუნე და იაკო (ვანო სარაჯიშვილი) 4. მანია (ელენტიკა).

ცხრას ოცი წამი აქლდა, როცა შეუხარებ ტაშმა გეამ-
ცნო პრეზიდენტის გამოსვლა. პრეზიდენტის წევრთა შო-
რის იყო — ლენინი, — დიდი ლენინი.

შუა ტანის ჩამკრებივლად ფიგურა; დიდი თავი,
მელორდა და ამოხრთილი, ზედ მხრებზე დაშვადარი; პა-
ტარა თვალები; „კარტოილივით“ ცხვარი; განვირად გა-
პოხილი, კეთილშობილების მტერი ბაგე და დამიმხებული
მაგარი ნიკაბი; წმინდად გამარსული, მაგრამ უკვე აჯა-
ვრებული ყბები და სამახსოვარი — ახლო წარსულისათვის —
საც და მომავლისათვისაც — თავისებური წვერი. აცვია
დაუდევრად, უზრალო ტანისამოსი, განიერი და გრძელი
შალვრით. არ ასდენს ისეთ შთაბეჭდილებას, რომ შეუ-
ძლიან ხალხის სათაყვანებელი კრბა იყოს, — იმდენად სა-
ყვარელი და ყველას მიერ განდიდებული, რომ ისტორია-
ში იმეორად თუ ვისმე ჰქონდეს წილად ასეთი სიყვარუ-
ლი და პატივისცემა. — ასეთია ეს უცნაური ბეღადი ხალ-
ხისა, — ბეღადი მარტოოდენ თავისი ინტელექტის ძლი-
ერებით, ბრწყინვალე ფერადებას და ჰუმორის მოკლებუ-
ლი, რომელმაც არ იცის, რა არის შეთანხმება; ობიექტუ-
ური, დამოუკიდებელი ყოველგვარ ადვერსიტეტულ იდიოსინ-
კრასიას, მაგრამ დაჯილდოვებული არაჩვეულებრივი უნა-
რით ღრმა იდეების უზარალოდ ახსნისა, კონკრეტული სი-
ტუაციის ანალიზისა და აგრეთვე, — უმკაცრესად და მო-
ხერხებული დიპლომატიანობის ნიჭთან ერთად, — უდიდე-
სი ინტელექტუალური გამბედაობით მოსილი.

კანენგი კიოხელოდა ანგარიშს სამხედრო-რევო-
ლუციონური კომიტეტის მიქმედებისა.

სიკდილით დასჯის გაუქმება ჯარში, თავისუფალი
პროპაგანდის უფლების დამკვირება, პოლიტიკური დამა-
შულისათვის დაპატიმრებულ ოფიცერთა და ჯარისკაც-
თა განთავისუფლება. გამოიქცა ბრძანება ყვერების და-
პატიმრებისა და კერძო საწყობებში სისურსათო მარაგის
კონფისკაციის შესახებ... (მქებრდა ტუპი).

შემდეგ გამოიქცა ბუნდის წარმომადგენელი.

— ბოლშევიკები უარს აცხადებენ შეთანხმებაზე,
ამან შეიძლება გამოიწვიოს რევოლუციის განადგურება, —
ამიტომ ბუნდის დელეგატებმა უარი უნდა განაცხადონ
ყრილობის შემდგომ გეშაობაში მონაწილეობის მიღება-
ზეო — სიტყვა მან.

კრება ამ განცხადების ყვერილით შეხვდა:

— ჩენი კ გვეგვანა, რომ თქვენი გეშინაღმ წარბიან-
დით! მაგრამ დაუდგერ კიდეც დაპირებულ წასვლას?

შემდეგ გამოჩნდა მენშევიკ-ინტერნაციონალისტების
წარმომადგენელი, რომელსაც კრებაში მთავაბა:

— როგორ! თქვენი კიდეც აქა ხართ?

ორატორმა განმარტა, რომ მენშევიკ-ინტერნაციო-
ნალისტებ შორის მხოლოდ ერთმა ნაწილმა დასტოვა ყრი-
ლობა, სხვები კი აქ რჩებიან.

ჩვენ დიდ საფრთხედ მივაჯანყა, — შეიძლება ითქვას
რევოლუციის მომავლიდნებელადაც, საბჭოებისათვის ბე-
ლისუფლების გადღეობა, მაგრამ ევრანობით, რომ ჩენი
მოვალეობაა დაგრიეთ ყრილობაზე და ხმა მივსცეთ ამ
გადღეობის წინააღმდეგ.

შემდეგ, ერთი მეორის მიყოლით გამოდიოდნენ სხვა
ორატორებიც, როგორც სხანდა, წესრიგის გარეშე. ღონის
მთამაღის მუშათა დელეგატი მოუწოდებდა ყრილობას
ყოველივე ღირე ეხმარათ კალენდრის წინააღმდეგ, რომელ-
საც შეუძლიან მოსწყვიტოს დედაქალაქს ქვანახშირი და

სურსათით, ჯარისკაცებმა, რომელნიც ის იყო ფორტი-
დან ჩამოსულიყვნენ, გადასცეს ყრილობას თავთავიანთი
პოლკების აღუთხოვნიებული საღამი.

მერე წამოდგა ლენინი, მაგრამ დასჭიდა ორივე ხელი
კათედრის კიდეებს და თავის პატარა თვალებს ეჭაურობას
ავლებდა. იგი იდგა იმის მოლოდინში, თუ როდის გათავ-
დებოდა მისდამი მინარტული ოვაცია, რომელიც რამ-
დენსამე წამს გაგზავნიდა. იგი აღბადა, ყრუადღებას არ
აქცევდა ამ შეწყვეტულ ოვაციას. როცა იგი დამთავრდა
ლენინმა უბრალოდ წამოხმოტყვა:

— ახლა, ეიწყებთ სოციალისტური წესწყობილების
შენებას.

და ამ ფრაზას კვლავ თავბრუდამსხმელი არა იდა-
მიანური ყიფითი შეხება კრება.

— უწინარეს ყოვლისა, საჭიროა პრაქტიკული ღო-
ნისძიებანი ზავის შეკერისათვის... ჩვენ უნდა მივმართოთ
ზავის წინადადებათ მეომარი სახელმწიფოების ყველა
ხალხს საბჭოთა პირობების საუფკელზე, ე. ი. ხივი უა-
ნესითოდ, უკონტრბუტუოდ და ხალხთა თვითგამორკვე-
ვის უფლებით.

თავის დიდ ბაგეს, რომელზედაც, გვეგონებოდათ,
ღიმილი კეთილსი, ლენინი ფართოდ აპოხდა ღამარაკის
ღროს. ხმაში მოსმობდა ხრინწიანი ბეკრა, — არა უსია-
მოგონი, რაც თითქო ხანგრძლივი ორატორული პრაქტი-
კის მიზებით იყო, — და ხმა ისე თანაბრად უფერდა, —
გვეგონებოდათ, დაუსრულებლად შეუძლიან ასე უფეროდე-
სო. რათა ამა თუ იმ ფრაზის მნიშვნელობა განსაკუთრე-
ბით აღენიშნა, იგი ხანდახან წინ გადმოიხრებოდა ხოლ-
მე, ესტრუქვალაკის არასოდეს არ მიმართავდა.

ხოლო ათასობით მისკენ მიქცეული სახე სიყვარუ-
ლით და პატივისცემით ამერყევილებული შესტყროდა
მას.

როდესაც ტაშის ქუხილი მისწყდა, ლენინმა სიტყვა:

„ჩვენ წინადადებას ვამცემთ ყრილობას დამატ-
კილის კი დედაქალაქია. ჩვენ მივმართავთ ყველა მკვე-
ნის მთავრობას ისევე, როგორც მათ ხალხს, რადგანაც
შესაძლებელია, მოლაპარაკების წინადადება, წარგზავნი-
ლი მარტოოდენ მეომარ სახელმწიფოთა ხალხის მიმართ,
შეაუერებდა ზავის შეკრას.

„წინასწარი ზავის დროს შემშუშავებულ სახავო პი-
რობებს დამატკიებს დამუშავებულ კრება. მოვთხოვთ
რა სამი თვის წინასწარი ზავს, ჩენი სურვილია რაც
შეიძლება მეტ ხანს დავსვენოთ ხალხს მოსისხარი თვით-
განადგურების შემდეგ და მივსცეთ მათ საცემო დრო
წარმომადგენელთა არჩევისათვის. ამ სახეო წინადადე-
გების უარყოფით შეხედება ყველა იმპერიალისტური
მთავრობა, ამ მხრით თავს არ ვიტყუებთ, მაგრამ იმედი
გვაქვს, რომ რევოლუციო მალე გაიმარჯვებს ყველა
მეომარ სახელმწიფოში. აი, რატომ მივმართავთ ჩვენ
განსაკუთრებით საფრანგეთის, ინგლისის და გერმანიის
მუშებს.

„ოქტომბრის 20-ის და 25-ს რევოლუციით დაიწყო
რა სოციალური რევოლუციისა... მუშათა მოძრაო-
ბა ზავისა და სოციალიზმის პრინციპებისათვის გაიმარ-
ჯებს და შესაძლებლს თავის დანიშნულებას...“

ახდელი ხმის მიცემით უცადა გადასწყვიტეს, რომ
მხოლოდ პოლიტიკური ფრაქციების წარმომადგენლები
ილაპარაკებენ წინადადებათა გამო და რომ ორატორთა
სალაპარაკო დრო 15 წამით განისაზღვრებო.

სწორედ თერთმეტის 20 წამი იყო, როცა კამერემა წინადადება მისცა — მიმართვის მომხრეთ აუწიათ თავიანთი ბარათები. ერთმა დღღვებამ, ის იყო, ხელი ისწია მიმართვის წინააღმდეგ, მაგრამ ერთბაშად იქუბა აღშფოთების ყიფნამ და ამაზე თვალის დახამამების უმაღ ხელი ძირს დასწია.

მთელმთლია ერთხმად.

ანბნდულად, რაღაც საერთო იმპულსით, ყველანი ფეხზე გაიწიან და ერთად შევძახეთ ინტერნაციონალის გამანერგებელი სიმღერა. ვითაც გაჯალაგრებული ძველი ჯარისკაცი ბავშვითი ტიროდა. აღეკანდრა კოლონტაი ცემკითი თვალზეს ახამამებდა, რომ ტირალი შეეცეზებინა, ძლიერი ხმები ედებოდა მთელ დარბაზს, კარფიჯ-რებიდან გარედ მიიღუკიდა და მაღლა ზეცანდე აღეწედა — იმი გათავებულაი, — სთქვა ჩემს მეზობლად ახალ-გაზრდა მუშამ გასიონისებულ სახით. მისი გამაჯიკონალი გათავადა და იმ დროს, როცა ჩვენ აქ ვიდევით გამოურ-კვეყელ მღვდარებაში, ვიღამაც უკანიდან დაიძახა.

— ანაზავებო! მოგონეთ ისინი, ვინც თავისუფ-ლებისათვის იმედუპა!

და დავიწყეთ სამელოვიარო მარში, ეს ნელი, მე-ლაქილიორი, მაგრამ მაინც გამარჯვების იგრით სასეც სიმღერა, ესოდენ რუსული თავისი ხმოვანებით და ესოდ-დენ სულისა და გულის აღმწვითი.

ლენინი კიბხულობს მიწის დეკრეტს:

„1) მემამულეთა საკუთრების უფლება მიწაზე გაუქ-მდება დაუყოვნებლივ, კოვდეკარი გამოყიდვის გარეშე.

2) მემამულეთა ადგილ-მამული, ისე როგორც საფუ-ლისწული, სახანსტრო და საეკლესიო მიწები, მთელი სრული და უსწლო ინვეტარით, კარ-მიდამითი, შერო-ბებით და ყოველი მოწყობილობით, ამიერიდან, დამფუძ-ნებელი კრების მოწვევამდე, გადადის სათემო მიწის კო-მიტეტებისა და გლეხთა დეპუტატების სამხარო საპქოთა განკარგულებაში.

— ეს, — განმარტა ლენინმა, — ყოფილი მიწისტრის — ჩეროვის პროექტი კი არ არის, იმ ჩერნოვისა, რომე-ლიც ლაპარაკობდა „ტრის გამწვების“ აუცილებლობაზე და ცდილობდა რეფორმა ზევიდან განეხორციელებინა. ძირიდან, ადგილობრივ გადაწყვეტა მიწის განაწილების საკითხი. თვითონვე გლეხის მიერ მიღებული მიწის რაო-ნიდობა დამოკიდებული იქნება ადგილობრივ პირობებზე.

მიწის დეკრეტის შესახებ ილაპარაკა მემარცხენე სო-ციალისტ — რევოლუციონერთა წარმომადგენელმა. მან პრინციპალურად ვიხიარა დეკრეტი, მაგრამ ვიხიხიდა, რომ თუ ფრაქციის წინასწარ მსჯელობა არ ექნა, იგი დეკრეტს ხმას ეერ მისცემს! აგრეთვე საკიროა როგორ-მე გლეხთა საპქოებსაც მოუვადეთო.

მენშევიკი — ინტერნაციონალისტებიც ფრაქციულ სხდომას მოითხოვდნენ.

მემარცხენე სოც.-რევოლუციონერებმა წინადადება შეიტანეს, სხდომა ნახევარი საათით შეწყვეტილიყო.

თითქმის ორ საათ-ნახევარი გადაცილეს ვადას. დღღვებები დაბრუნდნენ. პრეზიდენტი ტრებუნაზე მო-თავსდა და სხდომა განახლდა. წყაიეთის რაიდენიზე დე-პუტა სხადასხვა პოლიკანდ: თვითონვე მათგანი ტრებუ-ნებოდა, რომ მიეცნო სახმდრო-რევოლუციონერ კო-მიტეტს.

ის იყო მოვიდნენ მე-10 და მე-12 არმიის წარმო-მადგენელნი. მოახსენეს სხდომას:

— „მხარს გიჭერთ მთელი ძალდონით, რაც ჩვეს ხელთა“.

საპრესითი მყოფი რუსის ჯარის დეპუტატმა განაც-ხადა, რომ მანდატი მივიღე — მოვიტოვო ხელისუფლების მთლად საპქოებისათვის გადაცემა.

უკრაინელი ოფიცერი, რომელიც მშობლიურ ენაზე ლაპარაკობდა, ამტკიცებდა:

— ახლანდელ კრიტიკულ მომენტში არ არსებობს ნაციონალიზმი. გაუმაზროს პროლეტარიატის დიქტატუ-რას ყველა სახელმწიფოში.

ეს იყო ისეთი ნაყადი მაღალი და ცეცხლუფილი აზ-რებისა, რომ რუსეთი, გადაჭრით შეიძლება ითქვას არა-სოდეს აღარ დამუნჯდება.

კამენევა აღინშნა, რომ ანტიბოლშევიკური ძალები ცდილობენ ყველამ არეფლობა გამოიწვიონ და წაი-კიხთა ყრილობის მოწოდება რუსეთის ყველა საპქოსადმი.

მიწის დეკრეტს კენჭი უყარეს 2 საათზე. მხოლოდ ერთმა დღღვებამ მისცა ხმა წინააღმდეგ; გლეხთა დე-ლეგატები კი მაღაყრად გამოხატავდნენ თავიანთ სი-ხარულს...

ახე გასწიეს ბოლშევიკებმა წინ, გააცამტერეს ყო-ველი დაბრკოლება, რაც გხად შესცდამ, გადაამაჯეს ყოველგვარ ოპოზიციას და მტრეობას ბოლშევიკები ერ-თად-ერთი ჯგუფთა რუსეთში, რომელსაც ჰქონდა მოქმე-დების მტკიცე პროგრამა, მაშინ ყველა სხვა ჯგუფები მთელი რეა თვის განმავლობაში მხოლოდ ლაპაზმდნენ.

კამენევი კიბხულობდა დეკრეტს მთავრობის შედ-გენის შესახებ.

„მთავრობის შედგენა.

სრულიად რუსეთის მუშათა, ჯარისკაცთა და გლეხ-თა დეპუტატების საპქოთა ყრილობა აღდგნეს:

მოიწერს სახელმწიფოს მართვა-გამგეობისათვის, დამფუძნებელი კრების მოწვევამდე, დროებითი მუშათა და გლეხთა მთავრობა, რომელსაც ეწოდება სახალხო კო-მისარტა საპქო.

უფლებს სახალხო კომისარტა მოქმედებისათვის კონტროლის გაწვევისა და აგრეთვე უფლებს მათი გადა-ყენებისა — ეყუთენის სრულიად რუსეთის მუშათა, ჯარის-კაცთა და გლეხთა დეპუტატების საპქოთა ყრილობას და მის ცენტრალურ აღმასრუტებელ კომიტეტს“.

დარბაზში ჯერ კიდევ სიჩუმე მეფობდა, მაგრამ როდესაც კამენევი კომისარტა სიას კიბხულობდა, ყოვე-ლი სახელის გამოკრულებისას სამხელი ტამსიკცა ატე-ყდებოდა ხოლმე: განსაკუთრებით მქუხარე და ძლიერი ტამით შესვდნენ ლენინისა და ტროცკის სახელები.

„ნოვია კიხნ“ — ის თანამშროელი — ავილოვი ლაპა-რაკობდა სოციალდემოკრატ ინტერნაციონალისტებისა და ორიოდ დარჩენილ მენშევიკ-ინტერნაციონალისტის სახელით. მისი ახალგაზდური ინტელიგენტური სახე და კოხტა სტრუქტურა თითქო სრულიად არ შეეფერებოდა დარბაზის საერთო სანახაობის.

— უნდა ვკითხოთ ჩვენ თავს, — საით მივიდეთ... ადვილად შესძლებთ კოალიციური მთავრობის დამშობა, მაგრამ ეს საბოლოოდ არ შეიძლება აიხსნას დემოკრატიის მემარცხენე ფრთის ძლიერებით. ამის პსნას გეძლეც მხოლოდ ის ფაქტი, რომ მთავრობას არ შესწევდა უნარი უზრუნოლოყი ხალხისათვის ზავი და პური, დემოკრატიის

მემარცხენე ფრთა თავის ძალებით ვერ შეინარჩუნებს ჩელისფუფლებას, ვიდრე არ გაღმწყვეტს ამ საკითხს...

„შეუძლიან მას უზრუნველყოფის ხალხისათვის პური, ხორბალი ან მიწა? ხორბალი ცოტა გვაქვს... გლეხობის უზრუნველყოფა თქვენთან არ იქნება, რადგანაც არ შეიძლება მისი მსხვერპლად მას სისხლოვანი-სამეურნეო იარაღი, რის საჭიროებასაც იგი მწვედევ განიცდის. თითქმის შეუძლებელია სათბობი მსახლისა და სხვა პირველი საჭიროების საგნების შოვნა...“

„რაც შეეხება ზაეს“—ეს კიდევ უფრო საძნელო საქმეა. მოკავშირეებმა უარი განაცხადეს სკოლოცთან მოლაპარაკებაზე. ისინი არასოდეს არ მიიღებენ **ქვეყნის** წინადადებას საზოგადოებრივი მოწყვეტის შესახებ. თქვენი არც ლონდონში, არც პარიზში, არც ბერლინში არ მივიწვევებ...

„იმედო არ უნდა გქონდეთ, რომ მოკავშირე ქვეყნების პროლეტარიატი ხანგრძლივ დახმარებას გაგაწევთ, რადგანაც თითქმის ყველა ქვეყნის პროლეტარიატი ჯერ კიდევ ძლიერ დაშორებულია რევოლუციონერ კლასთა ბრძოლას.“

— „რუსეთის იზოლიაცია ფაქტურად გამოიწვევს ან ჩვენი არმიის დამარცხებას გერმანელების მიერ ან და იძულებითი ზაეს შეტაკის ავსტრია-გერმანიის კოალიციასა და საფრანგეთ-პრუსიისათვის კავშირის შორის რუსეთის ხარჯზე, ან და სენარატორულ ზაეს გერმანიასთან.“

„ეს არის შევიცხე რომ მოკავშირეთა ელჩები ეზადებიან დასტურთან რუსეთს და რომ ყველა ქვეყნის არსდება სამშობლოსა და რევოლუციის დახმარების კომიტეტები...“ არც ერთ პარტიას არ ძალუძს გადალახოს ყველა ეს არაჩვეულებრივი სინდრომი და დაბრკოლება. მარტო-ოდენ ხალხს უზარალოებას, რომელიც მხარს უჭერს სოციალისტური კოალიციის მთავრობას, შეუძლიან წარმატებით დაამთავროს რევოლუციის...“

ამის მერე ესტრადიზე გამოჩნდა ტროცკი, გულდაჯერებული, ამაყი, ყველას რომ ჰმეტობდა გაცუნით; სარკასტიული ნოტიო ბავთი ორივე კუთხეში თითქმის დაკინცას გამოხატავდა. ლაპარაკობდა მეცეთრი ხმით და ხალხი თანამიმეორებით უპასუხებდა მას.

— ახალი არ არის ეს მოსაზრებანი ჩვენი პარტიის იზოლაციის შესახებ. აჯანყების წინადადება სწორედ ასე წინასწარმეტყველებდნენ ჩვენს ავტორულულ დამარცხებას. ყველა ჩვენს წინააღმდეგ იყო. მარტო მემარცხენე სოციალისტ-რევოლუციონერთა ფრაქცია შემარცხენე ჩვენთან ერთად სამხედრო-რევოლუციონერ კომიტეტში, როგორც მოხდა, რომ ასე ილაღა, თითქმის სისხლდაღვრულად მოეხერხებოდა მთავრობის ჩამოგდება... ეს ფაქტი არის ყველაზე განსაცვიფრებელი და დამამტკიცებელი საბუთი იმისა, რომ ჩვენს გარყოფილ არ ეყოფოდა. მართალია თუ გინდათ, სწორედ დროებითი მთავრობა იყო გარიყული და განმარცხებული... მართალია თუ გინდათ, სწორედ ჩვენს წინააღმდეგ ამხედრებული პარტიები იყვნენ განმარცხებული, დღესაც განმარცხებული არიან და სამუდამოაქ მოსწყდნენ პროლეტარიატს.

„აქ ლაპარაკობენ კოალიციის აუცილებლობაზე შესაძლებელია მხოლოდ ერთი კოალიცია—კოალიცია მუშებისა, ჯარისკაცებისა და ლარბი-ლატაკი გლეხობისა. და ჩვენი პარტიის სახელი და ღირსება ის არის, რომ მან ასეთი კოალიცია განახორციელა... რომელ კოალი-

ციაზე ლაპარაკობდა ავილოვო? კოალიციაზე მხოლოდ ვინც მხარს უჭერდა ხალხის ილაღის მთავრობას. კოალიცია ყოველთვის როდი ჰმეტებს ძალას. მაგალითად, მისახერხებელია ვანა, რომ ჩვენ მოვაწუქეთ ხელისფუფება დათანა და ავტოსტრუქციან კრებაზე“

— ავტოსტრუქციან კრება პური მოგვცა. ვანა „ობორცებითან“ კოალიცია ახლა მეტ პურს მოგვცანს? როცა ჩვენ ერთ-ერთი უნდა ამოგვეჩრია,—ან გლეხობა ან ავტოსტრუქციან, რომელმაც გამოცა საადგილ-მამულო კომიტეტების დაპატიმრების ბრძანება,—ჩვენ ავირჩიეთ გლეხობა. ჩვენი რევოლუცია სამუდამოდ დარჩება კლასიკურ რევოლუციად ისტორიისში...

„ავილოვო გვიმეტებს, —თქვენი ცდა ზაეს ჩამოგდებას დამარცხებით გათავადება, თუ განმარცხებული დარჩებითა. ვიმორბე: ვერ ქედვად ან ვიცო—რანიათ შეიძლება ეს, რომ სკოლოცთან ან ტერეშენ-კოსთან დადებულმა კოალიციამ დახმარება გავცვირის ზაეს ჩამოგდებაში. ავილოვო ცდილობს შეგაშინოს იმით, რომ მოსალოდნელია ზაგი რუსეთის ხარჯზე, მე კი ვუპასუხებ: ყოველ შემთხვევაში, თუ ასეთი მცდომარეობა გამოქილდა, რომ ევროპის მმართველი და მმართველი იმპერიალისტები ბურჟუაზია დარჩა,—რევოლუციონერი რუსეთი ევკველად დაიღუპება...“

„არის მხოლოდ ასეთი ალტერნატივა: ან რუსეთის რევოლუცია გამოიწვევს რევოლუციონერ მოძრაობას ევროპაში, ან და ევროპის სახელმწიფოები მოსპობენ რუსეთის რევოლუციას...“

ყრილობის დღეევატები მისვლემ მას დაუსრულებული ტაშით, აინენდა ეს თამაში ახრით, რომ მივალ კოალიციაში დაიკავდნენ. და ამ მომენტთან შემოხვდა მასაზე დაიბადო რაღაც შეგნებული, რაღაც მტკიცე გადაწყვეტილება, რომელიც არასოდეს არა განმარცხდება მათ სულსა და გულს.

შემდეგ კმეტი ეყვარა ხელისფუფების ორგანიზაციის საკითხს და ხმის დიდი უზრუნველყოფით დადასტურებულ იქნა სახალხო კომისარია საბჭო.

ახალი ცენტრალური აღმას, კომიტეტის, რუსეთის პრესბუიციის ახალი სამინისტროს არჩევა სულ რაღაც 15 წამში მოხდა. ტროცკი გამოაცხადა მისი შედგენილობა: 100 კაცი, რომელთაგან 70 ბოლშევიკი იყო... რაც შეეხება გლეხებს და გასულ ფრაქციებს, მათთვის ადგილები დაიტოვებინათ.

— ჩვენ ვიწვევთ ყველა პარტიასა და ჯგუფს, რომელიც იხიარება ჩვენს პროგრამას—მოამადდეს და მიიღოს მონაწილეობა მთავრობაში. —დაამთავრა ტროცკი.

და სრულიად რუსეთის საბჭოთა მეორე ყრილობა მისცა დაიბარა, რათა მისი წევრები სასწრაფოდ დაშლილიყვნენ, მაშშეუბრუნებდნენ თავ-თავიან სახლს რუსეთის ყოველ კუთხეში და ეამზათ ყველასათვის რაც მოლა...

თითქმის 7 საათი იყო, როცა მივადექით ტრამვაის ვაგონებს და გავაღვიძეთ მძინარე კონდექტორები; ვაგონები ტრამვაის მუშათა ქაშვირის ბრძანებით იკლდნენ აქ, სმოლთან, რომ ყრილობის დღეევატები შინ დაბრუნებულიყვნენ.

ჯონ რიდ

არტურ რემზო.

პოეტი კომუნარი არტურ რემზო.

არტურ რემზოს პირადი ცხოვრება უფრო საკითრაველია, ვიდრე მისი პოეზია. ეს იყო თავგადასავალი მაძიებელი, მოხეტ, მოწოდებით და ტენდენციურობით. ის დაიბადა 1854 წ., შარლევოში, არდენებში, და კიდევ ბავშვობისას სამჯერ გაიქცა საკლთარ სახლიდან, ეკარგებოდა ნივთები წლობით და პრუდენციოდ, რომ არ მომკლარიყო სინშლისაგან. მესამედ ის გაიქცა 1871 წელში და

კომუნის დროს იყო პარიზში რევოლუციონერთა რიგში მსროლელი. ომის შემდეგ რემზომ პარიზიდან მისწრაწვილი პოლ ვერლენს და გაუგზავნა მას თავისი ლექსები. ვერლენი გაოცებული იყო რემზოს ლექსებით და მიიწვია ის პარიზში. რემზო ვერ შეეთვისა ვერლენის აზრები—პარნასელებს და განდევნილი იყო მათი წრიდან, თუმცა ვერლენი იცავდა თავის „გუნილურ მეგობარს“. რემზომ და ვერლენმა გადასწყვიტეს ფეხით შემოეზარათ ინგლისი და ბელგია და კიდევაც შეუდგნენ მოგზაურობას. ნამდვილი ბოგემის უღრმელობით მიატოვა ვერლენმა ოჯახი, ახალგაზრდა ცოლი და შვილი. ორი პოეტის მოგზაურობა გათავდა ჩხუბით: ვერლენმა დასტურა რემზო და ის იჯდა რამოდენიმე თვე ციხეში. რემზო სტოგორბად ლონდონში, სადაც განიცდიდა დიდ სიღარიბეს, მან მოიპარა იტალია, გერმანია, იყო ევლონტიორად კარლისტურ ჯარებში, შემდეგ რემზო შევიდა ნიდერლანდის ჯარში, გაგზავნილი იქნა ზონდის კუნძულებზე, მაგრამ იქედან გამოიპარა როგორც დეზერტირი და ძლივს გადაურჩა სახრხოშელს. იყო ამერიკაში ცირკის მოღარედი. ევროპაში დაბრუნების შემდეგ რემზომ ეჩიხას კიდევ იმეტალია შვეიცარიაში, ბელგიაში, იყო ევგისტემი. უკანასკნელად მან მოახტნა წასვლა აფრიკაში, ტრანსვალიში, რომელნიც ყოველთვის იზიდავდნენ მის ოქრებსა და თავისი ცხოვრების უკანასკნელი ათი წელიწადი გაატარა ხარაში, აფრიკანულ არაბეთში. რემზომ დაიფრეა ლიტერატურა და სტოგორბად უდაბნოთა და ტყეთა შორის. ხანისხან ის იყო სხვა და სხვა საზოგადოებათა წარმომადგენელი, უფრო ზნორად კი მას დამოუკიდებელად დაჟავდა ქართველები უდაბნოში. თანდათან რემზომ შეიძინა ვაჭრობით ქონება, შეიქნა ცნობილი მეცნიერთა შორის თავის მოხსენებებით, რომელთაც ის აგზავნიდა პარიზის მეცნიერულ საზოგადოებაში და აგრეთვე დაიმსახურა გიგორ მცხოვრებთა ალტაცებული სიყვარული. ეს შეიძირა მცხოვრებნი კი თითქმის ველურები იყვნენ. 1891 წ. ავადმყოფობამ აიძულა რემზო დაბრუნებულიყო ევროპაში, მას მოსტყნა ფიქრი და იმავე წელიწადში ის გარდაიცვალა მარსელის გოსპიტალში.

რემზო ყველაზე უფრო ტიპიური წარმომადგენელია

იმ „დაწყველილ პოეტების“, რომელნიც 70 წლამდე, ლიტერატურულ უდროობის დროს გამოვიდნენ სამწერლო ასპარეზზე და ესლა ცნობილი არიან, როგორც ფრანგულ სიმფილიზმის მამამთავარი. რემზომ დაარსდა პოეზიაში ყველა ტრადიციები. მისი პოეზია უარყოფდა მთელ თანამედროვე მეშინური ცხოვრების და საზოგადოების და და აგრეთვე ბურჟუაზიულ და ანტიურ პოეტების. ის იყო ანარქისტის თავისი ცხოვრებით და შემოქმედებით. მუდამ დაუდგომელი, მუდამ ბოგება, მუდამ მოუსვენარი, ეს ალტაცებით იბრძვის კომუნარებთან ერთად და მათი დამარცხების შემდეგ—როგორც ახალი ივენალი—ამათარხებს და სდალავს თავისი მრისხანე ლექსით ევროპულებს. ამ ლექსში ისმის მართლაც იერიქონის საყვირი და რემზო ასე ათავებს თავის სტრიქონებს:

პოეტი აკრეფს უბედურთა კეთილს და ცრემლებს,
კატორღელების სიძულელს და წყუელთა რისხვას

და მისი ლექსი დაიყვრება: შორს, ბანდიტობა!
როდესაც ტიერმა და მისმა ჯალათებმა ათასობით დახვრიტეს კომუნარების, მოაშორეს შშობელ კერას და სანაგებრო გადასუბდეს დამარცხებულებს საშინელი სისასტიკით, არტურ რემზო, აღშფოთებული და ცრემლიანი მიმართავს პარიზს შემდეგი სიტყვებით:

რაც რიც ძნელია შენი ნახვა იმ იარებით,

თუმცა არასოდეს არ ყუილია ასე ტანჯული

და აკუწული სხვა ქალაქი დედა-მამაზე,

პოეტი მიიქცევა გვერდის: ხარ მშვენიერი!

ლექსი დაწერილია მძაფრი სახეებით. პოეტი არ ერიდება ველვარულ გამოთქმებს, რომ დალტყმოს ბურჟუაზია—ეს დღეოფალი მსუქანი და ურცხვი. ვერსალი გარეკნითაა შეიხლოება, პარიზი, როგორც ნანა, მოსუამლაეს ბურჟუაზიას და მის შთამომავლობას. ვერსალი დილუება, როგორც ძველი რომი, მაგრამ ის კიდევ ზეიმობს და აწბობს თავის უკანასკნელ სიძვრებს.

რემზომ გამოიკრია კომუნა მართლაც შესანიშნავ ლექსით. საინტერესოა, რომ მისი მეგობარი პოლ ვერლენიც იბრძოდა კომუნარებთან ერთად და შემდეგ ემაღებოდა ტყობის მთავრობას.

მთელი ლიტერატურული მოღვაწეობა რემზოსი გავტედა ოთხი წელიწადი, 16 წლიდან 20 წლამდე. მან თითოთ გამოსცა მხოლოდ ერთი კრებული პოეზიის და ლექსების: „სეზონი ჯოჯოხეთში“, მისი თხზულებათა უმრავლესობა გამოქვეყნული იყო მის მეგობრების მიერ მშინ, როდესაც რემზომ სრულიად უარყო ლიტერატურა. მისი ხელნაწერების გამოცემისათვის ბევრი გააქცია ვერლენმა. „სეზონი ჯოჯოხეთში“ არის უწვეულო წიგნი: ეს ქალაქების და ზღაბებების წერტებს დაუსრულებელი სტრიათა. რემზო წინაშობდა თანამედროვე რევოლუციების და კატასტროფების (მიწის-ძვრების).

აღსანიშნავია მისი უკვდავი ლექსი „მოუხალი ხომალდი“, რომელიც პირველად სთარგნმა ქართულ ენაზე პაოლი იაშვილმა. რემზო თვითონ იყო ეს მოუხალი ხომალდი. რემზომ დასტოვა ევროპა და ევლურებში მოიპოვა „ამართალი რემზო“ სახელი. ეს გვიგონებს ლევ ტოლსტოის განდევნილობას „აისანია პოლიანში“.

არტურ რემზო უფროდ ფენომენი იყო და მეტად განსაკუთრებული. მან ოთხ წელიწადში, 16 წ. და 20 წლის შუა შექმნა თავისი პოეზია და შემდეგ არ ავლია ხელში

კალამი, ვიკტორ პიუგომ მას „პატარა შექსპირი“ უწოდა. რუსულ პრეზიუმში მას არ მოეწონებოდა პარალელი, რადგანაც დიობროლიუბოვი, რომელიც მას ჩამოვადეს თავისი პირადი ცხოვრებით, მოკლებული იყო რემზოს პოეტურ ნიჭს. რემზოს პიროვნება ჯერ კიდევ არ არის საცმოდ შესწავლილი და დათვსებული, თუმცა პროფესორმა ბერ-რიმონმა მთელი მონოგრაფია უძღვნა მას.

პარიზის კომუნის ისტორიაში არტურ რემზოს უკირაეს თვალსაზრის ადგილი, როგორც პოეტს, მართალია

მას არ დაუწერია „ინტერნაციონალი“, რომლის ავტორი იყო ევენ პოტაუ-პოეტი კომუნარი, მაგრამ როდესაც ჩვენ ვითხულობთ კომუნის სისხლიან ისტორიას, ჩვენ უთუოდ მოვიგონებთ რემზოს პოეტს — „ახლად დასახლებული პარიზის“ ავტორს და რემზოს — კომუნარს, რომელიც თოფით ხელში ებრძოდა ძველ ქვეყანას. და რემზოს სახელი ბრწყინვალე ასაფრთხილები დაიწყებდა იმ წიგნში, რომელსაც გრემე-ვა „კომუნის პოეტები და მხატვრები“.

3. გ.

ხალხმორად დასახლებული პარიზი.

ვერსალის წინააღმდეგ.

ო, საზოგადოებო! თქვენ მოდიხართ სადგურებიდან. ცხელი ფილტვებით ამოაშრო მზემ ბულებარები, რომელთაც ერთხელ ბარბაროსნი ხარბად სთელავდნენ. აი ქალაქი უძველესი — მარბინზე მგდარი.

მოდიო! ხანძარებს დათრგუნავენ თქვენ გულისათვის. აი ბალები, ტუჩები და სანაპირონი. დიდი სახლები — დატეულინ მსუბუქ ლავარდზე, რომელიც ერთხელ აელვარდა კუმბარის ცეცხლით.

მკვდარ სასახლეებს დაფარეთ თქვენ სუდარები. დღე საშინელი გააცოცხლებს თქვენ თვალთა ცქერას. აი ქალბის ბრბო წითელი — ავ თეძოებით. იყავით გიგი, რომ არ იყოთ სასაცილონი!

ძუ-ძალი ლეკავს დალორწილსა დამაღს ნაფუთებზე. თქვენ ახლა ოქრო მოგიწოდებს. აბა იქურდეთ! ზაიხოში ღამე დაიკლანა და გაბრაზებით ეწვია ქუჩას. თქვენ, ლოთებო, დაღიეთ ლენო!

და როცა მოვა განთიადი ძლიერი, შმაგი, რომ თქვენ გინახოს ჯიბეებში სამაქულები, თქვენ არ შედრკებით. თქვენი ღორწი პიკებს არ გასცრის, და თქვენი ცქერა სიერკეპებში არ დაინთხება.

სვით და ადიდეთ დედოფალი მსუქან გავით. ყურო დაუვდეთ ალერასნული, უახრო სლოკინს. ხედავთ? ღამეში ვარდებიან იდიოტები. მოცეკვანენი, მოხუცები და ლაქიები.

ტალახის გულნი! საძაგლო შავი ტუჩები! მკრალო ტუჩები! ამოძრავდით მერი ხალხისი დალოთ ლენო და წაბილწეთ ეს მაიკლები, გამარჯვებულნი! დადალულნი მარად სირცხვილით.

და ნესტოები გაიბანგეთ მკრალ ნარწყევებით, დავისეთ შმახით თქვენ თოკები თაფლსაწოზათ, კეფაზე ხელნი დაიდეთთ გადატლილი. გეტყვით პოეტი: საზოგადოებო, გადაირიეთ!

ქალის მუცელი თქვენ გასჩჩიკით გინდათ ათასჯერ, თქვენ გეშინიათ არ წამოდგეს მოულოდნელად ქალი, რომ ახრობს გახელებით თქვენს შთამომავალს დიდ მონღოლებით და კივილით თავის გულ-მკერდზე.

სიფილიტიკო, მფეფეო, მრეცლმოვგებო! ეგრას დააქლებო, უდიერნი, პარიზს — შევაქვს.

თქვენი სხეული, თქვენი სული, თქვენი ძონძები. იქნება მისკან დაბერტყლილი ერთი შერჩევით.

როს დაეცემით და ივენესებთ თქვენს ნაწლევებზე, მკვდარი მკერდებით და მოითხოვთ დაკარგულ გულებს, მაშინ პეტერა მეწამული ავ ტუძუებით — დაქიმავს მუშტებს გაბედული, გაფთხებული.

პარიზო! როცა შენ ღამეში ბოროგადი რისხვით, და როცა გულში ბოროტებმა ჩაქცეს მახვილი, როს განარახული ინახავდი ნათელ თვალბეჭში გივ აჯანყების სახეიმო და კეილი სხივებს.

ოი, ქალაქი უბედურო და თითქოს მკვდარი! შენი მკერდები, შენი თავი სტყურავენ მომავალს. გავთიერებლმა შენ დააღე კარები ბლომად. მხოლოდ წაისულის თუ გაეკრთებას შენ აჯანყება.

შენი სხეული აღორძინდა დიდ შრომისათვის, შენ დაეწაფე უსასტიკეს ცხოვრებას ისევ, და შენს ძარღვებში დატრიალდა ლეკუების რიტმი, და გეგებთან გაყინული მწკავე თითები.

და ეს კარგია. მეწამული ლექსი, გულური შენს მისწრაფებას ვერ შეზღუდავს. როგორც ბუები ვერ აბრმავებდნენ გამოკვეთილ კარიბტილებს იქ, სადაც სცივია ასტრალური ცრემლი ზეციდან.

რა რიგ ძნელია შენი ნახვა ამ იარებიო! თუმც არსოდეს არ ყოვილა ასე ტანჯული და აკუწული სხვა ქალაქი დედამიწაზე, პოეტი მაინც გეუბნება: ხარ მშვენიერი!

გრივალ გიძღვნის უმწერეოვალს შენ პოეზიას. ძალია დაჭიშვა ვადგარჩენს დალუპისაგან. მიაღწევ მზას. ვერ გაშინებს თვითონ სიყვითლი, შენ ყველა კენესა შევარგოვ სიყვირის გულში.

პოეტი აკრფს უბედუროს გვითინს და ცრემლებს, კატაროლელებს სიძულვის და წყევლთა რისხვას. გაამთარახებს სიყვარულის სხივით დედმარებს, და მისი ლექსი დაიფერებს: შორს, ბანდიტებო!

აღდგენილია დღეს პარიზი და ორგები ლუპანარებში იგონებენ წარსულ ზეიმებს, და გახის ცეცხლი კედლებიდან მიეშურება ბედქარი ზოდვით გახუნებულ ლავარდისკენ.

არტურ რემზო,

ს კ ა რ ტ ა პ.

ისტ. დრამა 5 მოქცევა და 6 სურ.

მოქმედება მომთხ.

ოთახი.

I.

სპარტაკ და ვალერია.

სპარტაკ. ო, ვალერია! რომ იცოდე, რა არ შეგეშინებდა! როგორცა ვეკონდა ჩვენ დაწყობა—ვიღაცა ბოროტს, სახიზლარ ჯაშუშს დაესმინა და მთავრობასაც ყველგან ზომები მიეღო და მეტად სასტიკიც. ყველა სკოლებში ჯარი იდგა—მოგვინდა ბძოლა. მე, ოკნომანმა და ერდელი ივერიელმა ას ორმოც კაცით ვეწუხამდის ძლიერ მივახუჩეთ. აჯანყებულებს თავი უნდა იქ მოგვეყარა. იქ მთიანი და უშიშარი ადგილებია. გლადიატორნი დაიბრუნე და იქ მოაშურეს... ათ დღეზე დასტა გარდაიქცა ლეგიონებად. დღეს კი ეს ჯარი მეტი არის ასი ათასზე. (სპარტაკი შეჩერდება)

შენ რას ჩაფიქრიდი? მთხარ, რად ხარ ჩაფიქრებული? **ვალერია.** მწუხარება და სიხარული ერთად შეზავდა! მიხაროან, რომ ჩემთან გხედვ და ვიალერებს... მიხაროან, რომ შენ იმარჯვებ და სახელს იხვეჭ... და ეწუხებარ მასზე, რომ შენ უნდა ისევ გამშორდე... რად გამომტაცე შენი თავი, ძვირფასო სპარტაკ? მე ხომ ამ ქვეყნად სხვა არეინ არ გამაჩნია? **სპარტაკ.** ისევ შენი ვარ, როგორცა უწინ, ო, ვალერია! **ვალერია.** ისევ გიყვარვარ? არა, არ! შენ აწ სხვისი ხარ! შენა დიქრები და ოცნება მე არ მეტუფენის! **სპარტაკ.** რად ამბობ მავას, ვალერია! რად ექვიანობ? რამ გაწყენინე? ან მოგეკი რამე მიზეზი? შენ ხარ ჩემთვის ყველაფერი, რაც მონებაში მე დამიკარგავს, მომკვდომია: ცოლი, ძმა, ღვდა... **ვალერია.** შენი არსება სხვას ეკუთვნის მთელის ზრახვებით! (სტრიოს)

სპარტაკ. რა დავგებართა? რაზედ სტირი? ნუ თუ მე მულოვობ? **ვალერია.** ჩემს თავსა ვსტირი, რომ მიყვარხარ და შენი გული

ბედმა წამართვა უღმრთელება, ჩემთვის სასტიკმა... **სპარტაკ.** ჩემს გულს ვერეინ ვერ წაართმევს, თვით ღმერთებიც კი... მე შენ გეკუთვნი სულით, ხორკით, მთელის არსებით! **ვალერია.** შენ მათ ეკუთვნი, ვისაც სარდლობ... **სპარტაკ.** ახ, ვალერია! მაგ წმინდა სულით ნუ თუ იმით არ თანაუგრძნობ? იმ უბედურებს, დაჩაგრულებს, დატანჯულ მონებს? იმითვის ზრუნვას, თავდადებას მისაუყვებლებ... მე ის მონები შემოვკრიბე ყოველ კუთხიდან და ვესწრაფები დაეამკვიდრო აღიქმულ ქვეყანას... ნუ თუ მათდამი ჩემი ზრახვა შენ შერს აღუძრავს? ახ, ვალერია! მიიხარ, ნუ თუ არ თანაუგრძნობ? **ვალერია.** მათ თანაუგრძნობ! მიეც, რაც კი რამ მახადია! ოკო და ვერცხლი! გაუხსენი ჩემი ბედლები... მიეც მამული, რაც შეადგენს ჩემს საკუთრებას!

ოლონდ კი ჩემთან, ჩემთან დარჩი და ნულარ წახედი! ნუ თუ არ გიყვარს შენი ბავშვი—იმას სცელი სხვაზე? **სპარტაკ.** ახ, ჩემი ბავშვი! ნულარას მეტყვი, ღვთის გულისთვის, ნულარას მეტყვი... ცრელიც შეიშერ... ვილაი იძახის! **მოახლის ხმა.** ჩემო ძვირფასო ქალბატონო! **ვალერია.** რა გინდა ელის? **მოახლის ხმა.** ეტლით გიხალათ გორტენზი და ნებას თხოვლობს

ვალერია. უთხარ, მომბმანდეს... ჩემმა ძმამ იქის ჩენი კავშირი... ამის გულისთვის მოდის ჩემთან სალაპარაკოდ! **სპარტაკ.** საიდან? როგორ? ღმერთო! ჩემს საქმეს ჯაშუშობა ყველგან თან დაჰყვ! **ვალერია.** მეც ვერ მიმხედარვარ, ვის შეეძლო ჩენი გამხელო??!

II

იგინივე და გორტენზი.

ვალერია. გორტენზი, ძმაო! **გორტენზი.** ახ, ნეტა ძმა არ ყოფილიყავ! **ვალერია.** რამ ავაწუთათ? **გორტენზი.** სულსას სიკვდილით ორნაირი უბედურობა თავზე დამატდა, როს შევითქე შენი სიკვდილიც! დავეცეცეშა შენი თავის პატივსაცნა: სულსას სახელი, შენის ძმისა, მესალლის სისხლიც. ლაფი დავისხავს მდებალ მონის გარდაკლებით! ო, ვალერია! ეს რა გრძნობამ ჩაგადინა? **ვალერია.** მე მსტრს გავიგო, ეგ ბრალდება სიდან წარ- მოსდგა?

გორტენზი. აი წერილი სულსას სახელზე: (კითხულობს) „... შენს ჰერს ქვეშე ორი გველია! შენი მეუღლე და სპარტაკი! აღეგნე თვალი. და დიანახე შენს საოცრებს როგორ მძილწავენ...“. გეისძის რას სწერენ? მე ამ წერილს დიდხანს ვმალავდი, სანამ თვით სხვებმაც ამ ჩემ ყურებს არ გაეაოინეს, და თვით მეტრომაც საოხუნჯით არ გაიხადა! ვერ გაღამიდავს ფეხი ისე, რომ არ მომძახინო: „იო, ამის და, ვალერია, სპარტაკს ჰყვარბოსო!“ აწ მცნობენ არა როგორც ევექლს და დიდ ორატორს, არამედ როგორც როსკოს ქალის, ვალერიას ძმას! **ვალერია.** კმარა, გორტენზი! ნებას არ გამოვცე, ჩემს წინაშე მაგრე იმსჯელო... წმინდა სიყვარულს მიაყენე შეუარაცხოფი! როსკოს მემძახის ის, ვინც თვითონ უწნეო არის! რომის უსაქმო და გარყვნილი პატრიციები! მეც მათქვენიყ: დიახ, მიყვარს, მიყვარს სპარტაკი და შემდეგშიაც მეყვარება გულის სიწმინდით და გვეითებები: ჩემს გრძნობასთან სხვას რა საქმე აქვს?

გორტენზი. სწორედ ქუთაზე შემცდარი ხარ, მე უფუნტრო!
ვალერია. არა! ქუთაზე არ შემცდარავარ, მაგრამ ვარლვეც კი
მაშაქაქთავან ქალზე შექმნილ შეზღუდულებას!
რა იყო სულა, რომ მე იგი შემეცვარებოდა?
მას შინაბოლოვით სახელისთვის. მან მე მიყიდა!
როდესაც თქვენთვის ყველაფერი საკადრისაა:
თვით უზნეობა, გაბრწყინლება, მრავალკუთხეობა,
ქალს რისთვისაა აქვს აკმაძიებული ქვარი დასტოვოს
და შეიყვაროს, ვინც მას უნდა და ვისაც უყვარს?
ქალს რისთვისაა აქვს შეზღუდული თვისი ბუნება?
რათ უნდა იყოს, როგორც მონა, კანონის მიერ?
ვერ შევსარულე ოჯახური მოვალეობა
მაგრამ თავი კი ბოროტიდან განთავისუფლე,
მარტო მასში ვარ დამნაშავე, რომ ვერ შევიძელ
გარკვენილ სახლიდან მეც სპარტატთან გაგეტყუოდა.
რაც შეეძება მასთან კავშირს—ვაშაობ კიდევ!
სპარტატს ვუყვარვარ და მეც მიყვარს განუსაზღვრელად.
ჩვენი სურვილით თუ არ იქნა, ვერაირი გაგვეყრის!
გორტენზი. მაშ შენ არაფრით მიგაჩინა ჩვენი კანონი?
ვალერია. ჩემი კანონი ჩემს გულშია, არა—სენატში!
ურაყოფი მე თქვენს კანონსა და თქვენებურს ოჯახს!
გორტენზი. შენი არსება იმ კაცს მიეცე, ვინც ჩვენ ყვე-
ლს გემტრობს,

ვინც იაჯანყა მონები და შემოვივსია!
ვისაც მსურს რომის სიძლიერე გაანადგუროს,
წაღეკოს ჩვენი ბატონობა, თვით გაბატონდეს.
დახოკოს ყველა შეძლებული, კეთილშობილი
და შერ იქამდის, უფუნტრო, დამდაბლებულხარ,
რომ რომაელის სიამავე შენში აღარ სჩანს!
ვალერია. თქვენ, რომაელებს, ის გაბარაზეთ, რომ ის
გამარცხებთ

და მიგაჩინათ ეს უდიდესი შეურაცხყოფად,
მაშ იმით რა შენან, ვის მოუსპეით თვისესულება?
ვისი საშობლოც აიკელით ლევიონებით?
დასწვით სახლქარით, დაუხიციეთ მშობლებს შვილები,
ვინც კი გადარჩა გახიხდეთ ყმად და მონებად
და იმით სარჩოს ეზიდებით თქვენს ვასალომად?
ეხლა ესენი გვებრძვიან და მათი სარდალი
ლიბა, მე მიყვარს სიკვდილამდე, კუმბის კარამდე..
გორტენზი. მე, როგორც გატყობ, კარგად ვერ ხარ!

შენ თავი გტკივა
უნდა დამშვიდდე, მოიკრიფო გონიერება!

ვალერია. მე კი გარწმუნებ: კარგადაც ვარ, სრულს
გონებაზეც!

გორტენზი. მაშ აიარა მსურს ლაპარაკი! მძიდ აღარ
მცნობდე!

და აღარც დასდვა ფეხი რომში, თორემ არ ვიცი...
მრუშო დიაკო! (გადის გაბარაზებული).

ვალერია. განათლებული, დათო კაცო იმპერიაში!
ხა! ხა! ხა! აღარ დასდეს.. დიდი აღარ მცნობდე...

III.

ივინიე, გორტენზის ვარდა.

სპარტატ. (ვალერიას წინ მუხლებზე დაეკემა).
მადლობელი ვარ, ვალერია! ღირსიც არა ვარ...

ვალერია. (სახეს ხელებში დაუჭერს და თვალები ჩაპ-
ყურებს).

მინდა თვალებში ჩაყურებდე... შენ გეტყვინებდე...

ამ ქვეყნად ჩემებარ ბედნიერი არავინ არის!
მე მინდა ვიყო სამუდამით შენს ახლო... ასე...
შენს ძლიერს თვალებს და მაღალ შუბლს ვეკონებოდე!
სპარტატ. (თავდავიწყებული. ენებას მიცემული).
შენი ვარ, შენი! საუკუნოდ... შენი მსახური...
შენთან დავიკრები სამუდამოდ... ახ, არა! არა!
(უცბათ წამოვარდება და გაეცლება).

ვალერია. რა დაგეშართა?

სპარტატ. ო, მაპატიე! მაპატიე! მე ვერ დავრჩენი!
მე ვერ ვიქნები შენი, მზეო! ჩემო ვალერიო!
მე თვით ჩემს თავსაც არ ვეკუთვნი..

ვალერია. სპარტატ! ეგ რა სთქვი?

სპარტატ. ჩემი მიზანი მომიწოდებს—უნდა წავიდე!
აქ მისთვის მოვედ, რომ მენახე უკანასკნელად!
ხუთასი კაცი, თანამხლებლად მე რომ წამოაყვინენ,
ტყეში მელიან, ერთად უნდა ჯარში დავბრუნდე!
შესაძლო არის, დახანებთ საქმეც გაფუტდეს..

დღეს რომაელნი ერთ ჯამშუად გარდატყეულან!

ვალერია. არა! აქ დარჩი! დარჩი ჩემთან!

ამ მიყრუებულ აგარაკში ვინ რას გაიგებს?

ანდა წავიდეთ ფრავიაში და იქ ვიცხოვროთ!

სპარტატ. ჩემს დამონებულ სამშობლოში? ახ, არა! არა!

ან სულ ვერ წავალი, ანდა წავალით თავისუფალინი!

ვალერია. გლადიატორებს წინამძღვარს სხეცოც ხომ
ჰყვანან:

კრიჭი, პანიკი, ონკომანი... მით დამათვარონ!

შენ დარჩი ჩემთან!

სპარტატ. შეუჭლებელს ჩემგან ნუ ითხოვ!

ავალენიე იარაღი ურჩევს მონა ხალს,

ჩემის სარდლობით ორი ბრძოლა მოივსე კიდევ!

ეხლა დაეტოვო? არა! არა! ვფიცავ ჩემს ღმერთებს...

ვფიცავ შენს სახელს, ჩემს უმანკო პაწია ბავშვსა!..

ლ. ლილი ჯორჯი უდიდესი ადამიანი.

კარ, დენის.

ეგ ხომ იქნება დამცირება, ჩემი ღალატი...
საშვილიშვილოდ შევიქნები საგინებელი...
არ შეიძლება!
(კარს აბანუნებენ. შემოდის კარის-კაცი).

IV.

ივინივე და კარის-კაცი შემდეგ მიხედენ.

კარის-კაცი. მდევარი არის! იახიან სპარტაკის სახელს!
მე ეუპასუხე: აქ რა უნდა სპარტაკის-მითქი!
„ბევრს ნუ ჰყებოდნო!“ ვიცით, სადღე იმყოფებაო!
გალავნის კარი არ გაუღუსენ... თვითონ ამტვრევენ!
სპარტაკ. ნუ თუ შენ გინდა აქ დაეჩრე და იმით შე-
მიპაპრონ?

სახარბიელაზე ამიყვანონ, ან ჯვარს გამაყარან?
ვალერია. ო, ღმერთო ჩემო! არა, წადი! წადი მონებთან!
და თუ სიკვდილი გიწყერია, მოკდი ბრძოლაში!
(მახვილს ჩამოიღობს და მიიწვდის)
აჰა მახვილი! ბევრ ბრძოლაში ნაწრთობი არის!
ბალის მხარეზე ჩემს გალავანს სხვა ჭიშკარი აქვს!
ეს გასაღებია... (გასაღებს აძლევს) იმ ჭიშკრიდან გახვალ
უენებლად.

სპარტაკ. ამის შემდეგ უძლეველი ვარ!
იყავ შშვილობით!
ვალერია. (გულზე მედალიონს უყეთებს)
მედალიონი სამასსოვრად ღდებაშვილისა...
შეა თმები არის ორივესი — მოვეივონებდე...
წადი საქაროდ! დღე და ღამე შენთვის ევლოცებ!
უკანასკნელად (გამბორბება).

პუანკარე—ოქმი

კარ. დენის.

სპარტაკ ჩემო! წადი! საქაროდ!
მხედ იყავ მუდამ! ჩვენი ღარიბი შენ ნუ გიქნება!
გამარჯვებული დამიბრუნდი!
(სპარტაკი კვლავ მოუბრუნდება და აკოცებს)
სპარტაკ. იყავ შშვილობით (საქაროდ გადის)
ვალერია. (სიჩუმის შემდეგ კეთილნებას)
წაივია! შორს!

რომაელი მოხელე. (შემოდის უკან ჯარისკაცებით)
ბრძანებისამებრ სენატისა, უნდა გაგზავნიკით!

ფარდა.

მესამე მოქმედება

სპარტაკის ბანაკი

მალლობი ადგილი.

I

შემოდან: **სპარტაკ, ორტორიქს, კრიქს, მირმილიონ** და
ერდელი.

სპარტაკ. მამ აგრე იყოს! ისენი თუ ჩვენს ჯარის კაცებს
ტყვედ ჩავარდნილებს, არ ინდობენ, ხეზე ჰკიდებენ,
ჩვენც შურს ვიძიებთ!
(ორტორიქსს) რამდენი გეყავს ტყვე რომელი?
ორტორიქს. აღემატება ოთხი ათასი!
სპარტაკ. თქვენი როგორ გინდათ?
რით ვაღვეუხადოთ რომაელებს სიმავიგრო?
იმით დაახრჩეს ჩვენი ძმები: ორი ათასი!
ხმები. ჩვენც, ჩვენც დავახრჩოთ! კოკონზე დაეწვათ!
სპარტაკ. მხოლოდ მათ შორის მე მარჯუთ ასი პატრიცი!
მე მინდა მათით ის ჯაშუში გამოვიყიდო,
რომელმაც გასცა ჩვენი ვეგმა! — დანარჩენებზე
ჩემს მოსარებას მოვახსენებთ: ჩვენი ჯარის წინ
ვაბრძოლოთ, როგორც გვაბრძოლებდნენ ცირკში პატ-
რიცი!

მე მინდა ლაშქარს გასართობი რამე ეფუჩენო!..
შურის ძიება საშინელი, შურის ძიება!
სპარტაკ. რად იგვიანებს ეტრბილე? დასტის უფროსი?
კრიქს. ბოდიშს მოვითხოვ...
ღიღის პატრის სკეპ, ეს კარგად ვიცი...
ის რომ სრულებით არ მოვიდეს — ემჯობინება!
სპარტაკ. რას ეტვიანობ?
კრიქს. არა, შენ იგი ვერ მოგზიბლავს, მე ესეც ვიცი.
მაგრამ გერმანელს აურია გრამიზის დეთრებო.
თუმც არ შემვედრის, მაგრამ ვიტყვი: ქალი ბანაკში
იგივე არის, რაც ფაშატი ულაყთა ჯოჯოში,
რომელიც მბადებს ქიშობას და შურის ერთმანეთში!
სპარტაკ. კრიქს! სისტეკი ხარ!.. მზევრავ დასტას რა მო-
ხერხებით

განავებს იგი დავგმტკიცა მან არა ერთხელ!
კრიქს. მე კი მეგონა, მასხედ იყავ უქაყოფილო
და აღარც ნდობით ეპაურობდი.
სპარტაკ. სიდან დასკეცე?
კრიქს. რადგან შენ იგი მოიკილე და ჯემს გერმანელს,
ჩვენს გმირს ოქნომანს მეოჩინე თანამშლებულად.
რაც უნდა არ იყოს აქ მიხეზი, — მე მაინც ვიტყვი:
ის ბერძნის ქალი მე არ მომწონს მთელის თივისის
სიმშვენიერით, სილამაზით და ვეცაცობით!
საბუთს ვერ გეტყვი, მაგრამ გული ჰგონობს იშვიათად!

სპარტაკ. კრიქს! მეგობარო!

ნუ შეიძლება, ვინც სიძულვილი არ ამსახურებს!
შენ ასე პოვნები! რა ვლუთ რომ იტყვება გვარბობს!
ეცტიბიღეზე გამპირიბი შევერავე ვინ გვყავს!
(ამ დროს შემოდის ეცტიბიღე)

არიან კიდევ... მაგრამ მისებრ გამგებელები
ძლიერ ნაკლებად... დაიბნეა განცხრომას თავი,
არჩია ჩვენთან გაქირვება—სხვაგან სიამეს.
და ქალი იბრძვის...
(მობრუნდება და ეცტიბიღეს შემდეგად. ცოტა ხანს შემდგება)

ა, ეცტიბიღე! შენს ტებაში ვარ!
ქრასის ბანაკი აღბაღ სწყველის დიდებულ შევერას...
აბა, რას გვეტყვი?

ეცტიბიღე. დაითხოვე ყველა აქ მყოფნი:
(სპარტაკი ანიშნებს და ყველანი სენის სიღრმეში მოი-
ყრიან თავს და ჩუმად ლაპარაკობენ)

სპარტაკ. შენს სახეს ვატყობ სიმკაცრის და მოწყენი-
ლობას!
ეცტიბიღე. სპარტაკ! ჩემს სახეს რაც იტყვია, გულიდან
არის!

ვახსოვს, ჩემს გრძნობას რომ გაგანდე და შენ უარმყავ,
შენ მომიშორე სიძულვილით...

სპარტაკ. პირადად ჩემი მტერიკი არ შეძლეს...

ეცტიბიღე. მაშ ეს სისხლის ღვრავ...

სპარტაკ. ამ სისხლს მოითხოვს მხოლოდ ხალხის ეთილ-
დღეობა.

რომ მომავალში გაიხაროს უმარაგლესობამ.

ვარეშობის იარაღად ბედმა მიჩნია,
რომ მე წარუძღვე დანაგრულებს...

ეცტიბიღე. შენ მათთვის ზოუნავ, მათთვის სიკვდილს
ეთამაშები,

რომლებსაც, იქნებ, კიდევ სძულდე... ეს შენ არ იცი...

ხოლო შენ იგი მოიშორე, ვისაც უყვარდი
მთელის არსებით და მზად იყო განწირულიყო

შენის გულისთვის, დასთმო სოფლის სიამოვნება,
და მოიშორე... იკნოვანსა რად გარდამეიკო?

რა გინდოდა, რომ ყოფილიყო შენს თანამშლებად?

ნუ თუ შენ ჩემი სიყვარული ასე გტანჯავდა?

ერთხელ გამოვტყდი და ისიც ხომ შემანანიე.

სპარტაკ. სასტიკო! რად დასაგერე ნახი არსება
და რად გავხადე ყველასათვის სამასხაროდ?

ეხლა ამბობენ: ის სპარტაკმა გადაიხსროლა,
როგორც ყველი დამქნარი და სუნმღებელი!

ჩემთვის რა არის მთელი ქვეყნის ბუნდოვნება,
თუ კი მე თვითონ ყოფნა ჩემი მომეშაბება?

სპარტაკ. ახ ეცტიბიღე! თანავგებრძობ!

ეცტიბიღე. მშრალი სიტყვები!

მე გრძნობა მინდა... თბილი გრძნობა, არა ნუგეში!

სპარტაკ. შენ პირად გრძნობას საერთოზე მაღლა აყენებ...

ეცტიბიღე. შენ როგორღა-ხარ?
რატომ არ დასთობ ვალერიას? შენ ხარ სარდალი...
შენ ხარ ცნობილი მეომარი, სახელოვანი
სადადმენიკი კი ხმა მისწვება და ყური ისმენს
და ამავე დროს არ იფიქრებ შენს პირადობას!
რად გიყვარს იგი და არა სხვა? მხოლოდ მიტომ რომ
შენ ეს ასე გსურს! სხვას კი ურჩევ მხოლოდ დათმობას!
სხვასაც რომ მსურდეს? ნუ თუ აის დანაშაული?

(სიჩუმე. ეცტიბიღე მუხლს მოუღერებს)
სპარტაკ! ერთ სიტყვას შეუძლიან გამოაკეთოს,
ან და დალუბოს მთელი საქმე... სიტყვას: მიყვარხარ!
მე შენ დავისხნი! შემძღობიან... მე შენ დავისხნი...

სპარტაკ. აღეჭ! რას სჩადი! თავს იმკირებ... ყველა გვი-
ყურებს...

(წამოაყენებს)

ეცტიბიღე. მე თავს ემიკირებ... ხა, ხა, ხა!
რატომ ის თავსა არ იმკირებს, ვინც წრფელ სიყვარულს
ასე უარპყავს—ქმარა! ვკონებ შენთან საქმე აქვთ! (გაღის)
ყველა. (აღტყუებით) ძლიერ კარგია! ძლიერ კარგია!
მარმილიონ. მე კი ვკონებ არ იბრძოლებენ!
სპარტაკ! რას იტყვი? იბრძოლებენ რომაელები
ჩვენს გასართობად? როგორც ცირკში ჩვენ გვაბრძოლებ-
დნენ?

სპარტაკ. მაშინ შანთებით დასწვით, როგორც ჩვენ იმა
გვეწვადნენ!

ყველა დახვრიტეთ შამდურებით—რას არ ჩავიდენ
ჩვენი მშენი რომ გზებზე ენახე ხეს დაკიდულნი!
შურის ძიება! საშინელი შურის ძიება!

II

ივინიფე მთხრობელი **გლადიატორი** და შემდეგ **კონელი**
ლუკული-ელჩი თავის მხლებლებით.

გლადიატორი. დიღო სარდალო! სენატიდან ელჩი გეახლა!
სპარტაკ. სენატიდან? სენატი გზავნის—წარმოიდგინე!

ისე დამკირა სიამავე ძლიერ რომისა,
რომ თვით სენატიც არ თავილობს ჩვენთან ლაპარაკს!

(შემოყავთ თვალ ახვეული ელჩი თანამხლებლებით)
გლადიატორთა ბანაკში ხარ, წინამძღოლის წინ!

ელჩი. სალაში სპარტაკს!

სპარტაკ. შენც სალაში!

ნება გეძლევა შემოიხსნა თვალსაბურავი!
(თავდება ახვეულს ჩამოიხსნის. ერთმანეთს დიდ-
ხანს უყურებენ).

ელჩი. მსურს საღმლოდ გელაპარაკო!

(სპარტაკი ანიშნებს და ყველანი გადიან. ელჩის
მხლებლები დარჩებიან).

III.

სპარტაკ. ელჩი და მისი მხლებლები.

სპარტაკ. აბა რას მეტყვი?

ელჩი. ვფიქრებ გრძელს! მისთვის არ ხარ დაბადებული,
რომ ყოფილიყო ჩვენი მონა, გლადიატორი!

სპარტაკ. ისევე, როგორც ეს მეგრძოლნი, რომელ ბანაკსაც
შენ გადაწყვეტ, ის პრავილნიც, თქვენ რომ გავით ყმებად
და ის ქვეყნებიც, რომელნიც თქვენ დაიმონავით!

ელჩი. მონობა მუდამ არსებობდა—მერწმუნე სპარტაკ!
მონა ბოროს, მონა ეკვის, მონა ქალისა,

და მონა, რასაც შენ გულისხმობ, ძლიერებისა!
შენი მონანი კარგი არის და დიდებულიც!

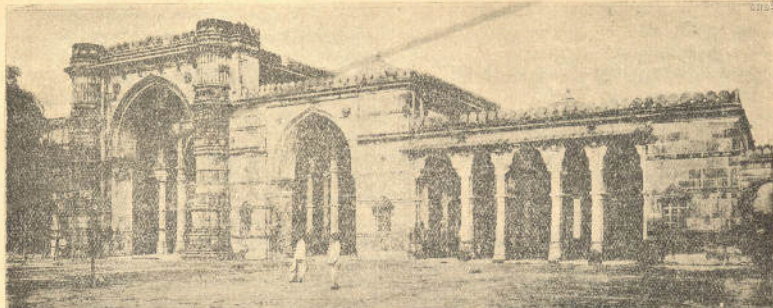
მაგრამ ეგ არის იტენება და მარტო სიხარო!
კაცის ბუნებას შესცვლის მხოლოდ დრო და ღმერთები!

კაცი კაცისთვის მგელი არის თვით მონებაშიაც!
Homo hominis lupus est!

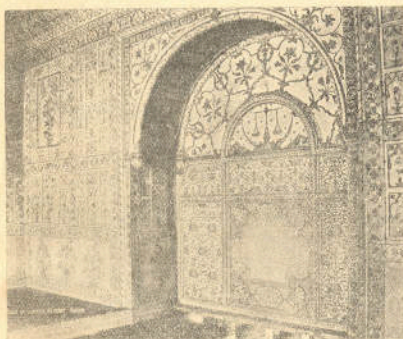
სპარტაკ. ჩვენც იმ მგლებს ვებრძვით!

ელჩი. და უნაყოფოთ!
თვით სენატიც რომ ძლიერებით შენს მხარეს იყოს,
თანასწორობას ხალხმა შირის ეგრ დაიმაყარეს!

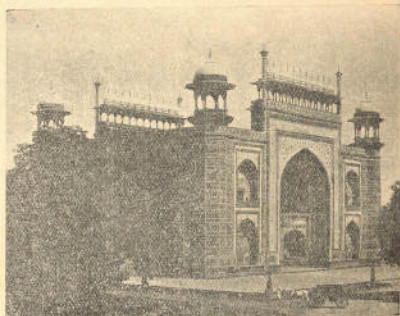
სპარტაკ. თუნდაც არ იყოს ქონებრივი თანასწორობა,

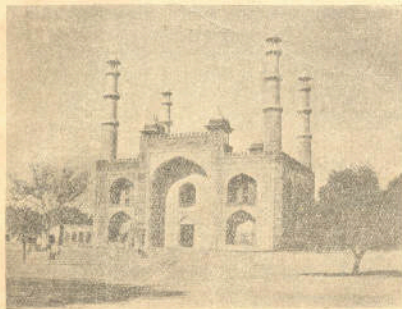
ინდოეთი. დეჰამა მასიუმის ტაძარი აზმედაბადში.

ინდოეთი. ბომბეის სასამართლო დარბაზი.

ინდოეთი. ატაბას მეფობელი.

ინდოეთი. გაშაჟენილი ტაძარი.

არც პიროვნული, განა ამით ნება გეძლევათ
წიხლითა სთელით, ჯვრებზე აყრათ და ასპარეზზე
თქვენს შესაქცევად აღვრევირთ ნიადგ სისხლი
და აღამიანს, როგორც პირუტყვს, ჰყიდეთ ოქროზე!!
(ელჩი თაფილუნული სდგას)

რისთვის მოზრბანდი?

ელჩი. მე ვარ გაიოს რუფი რაჟლას გამოგზავნილი
თვით ლეკულისგან მხოლოდ ორის წინადადებით!

სპარტაკ. გულდასმით გისმენ!

ელჩი. ჩვენი ტყვეები გამოუშვი!

სპარტაკ. სიამოვნებით,

მხოლოდ მაცნობეთ ჩემს ბანაკში ვინა ჯაშუშობას!

და იარაღი ათიათა! ჯარისკაცისთვის!

იგი მჭირდება ახლად მოსულ ლეგიონისთვის!

ელჩი. (ამაყად)

რომაელები თვითვე ყვლებს არ დაიჭრიან!

სპარტაკ. მაშ ეს დარბეს! მეორე მითხარ.

ელჩი. ეს აჯანყება უნდა მოსპო!

სპარტაკი, და არა ომი?

ძალიან ვარგი! რა პირობით? შობრძანე მონას!

ელჩი. შენ გიყვარს ქალი—სულსას ქვრივი!

სპარტაკი. სიქვით! სიქვით!... განვაგრძო!

თქვენ გეგონათ თუ შევკრებოდით მის ხსენებაზე?

ელჩი. ნებას გადალევნე გახედე ქმარი!

სპარტაკი. (ირონიით) ნებას მაძლევნე! ეგ ხომ დიდი მოწყალებაა!

ელჩი. ორის პირობით: გინდ იცნოვრე მშვიდით ოჯახში, გინდა აზრეკის ერთ-ერთ მხარეს მართედილად იყავ!

სპარტაკი. ამხანაგებო?

ელჩი. იარალი უნდა დატყარონ!

სპარტაკი. და რა პირობით?

ელჩი. უპირობით!

სპარტაკი. გამარჯვებულებს იარალი დავაყრევინო

და ეცოხრა: წყაიბო! კვლავ უღელში შევით—მეთქი?*

ფიციკავ! ლუკულის დიდებულად მოუსაზრნია!

ელჩი. შეიყვარა ჯარი სახიფათო სადმე ადგილას...

ჩვენ დავაპირებთ, ავგესნება პასუხისცემა!

სპარტაკი. (ირონიით) აი, ეგ უფრო დიდებულ მოსაზრებაა!

მე ვაგვიმართოთ სასკალო ჩემის ძმებისა?

შე საზიზღარო! სულმდაბლო ადამიანო!

ელჩი. შენ დავაგიწყდა ვის წინ სდგებარ, ვისთან გაქვს საქმე!

სპარტაკი. თვით დავაგიწყდა, რომ სპარტაკის წინაშე სდგებარ!

მე კარგად გიცნობ, რუფი რაღლა არა ბრძანდები, შენ ხარ კონსული თვით ლეკელი! ცრუ სახელს ირქვე! მაგას ჰქადრულობ გაიმეგრავ, სასირცხუო სახე! შენი იღბალი, გლადიატორთ ცმითი გარდლობა და ელს ტყუობა შესაფერის პარტიის ცემით, თორემ დიხის ხარ ნაქუწნაქუწ აქვე აგზებო! როგორც მოსულხარ, შეგიძლიან ეგრეც წაბრძანდე, მხოლოდ გარდაეც, რომ თქვენს ტყვეებს დღესვე დაბოცავ!

იმ ჩემის ძმების მაგიერის გარდასახედილად!

ელჩი. მაგას გაპხედევ?

სპარტაკი. რომაელებს როგორ ვაყადრებთ?

მარტო რომაელთ შეუძლიანთ სხვები აწამონ!

მიბრძანდი ქმარა! აქ სუნი სდგას გლადიატორთა!

ელჩი. შე ბარბაროსო! (გაღის მღელვებით)

IV

სპარტაკი, კრიქს, ორტორიქს, მირმილიონ, ერდელი და სხვები.

სკენის სიღრმეში ოკნომანი და ევტიბიდე.

მირმილიონ. როგორ უკად ამოძვებული გარბოდა ელჩი?

კრიქს. განა რა უთხარ, ან რა გითხარ?

ორტორიქს. სპარტაკი! ეგრე რამ ავადილა?

ერდელი. დამიბახედი, მისთვის კუდა მესწავლებინა,

შენ რომ დავტრეცა—არ შეფერვის, მე კი—თამაშად!

კრიქს. მაინც რა გითხარ?

სპარტაკი. წინადადება: გივლიაქტოთ და ამის გამო

დიხით თავიზით მარტოვანი პარტიკობას!

ეველანი. (იციანა) ეგ საზიზღრები!

კრიქს. ამხანაგებმა ვადავუყვითოთ და დავადგინეთ

დადგენილება თვით ჩვენს ჯარსაკ შევატყობინეთ:

რადგან უმრავლეს მტერსხედ მოგვეცე ჩვენ გამარჯვება,

რადგან უშენოთ მედარი არის ჩვენი მიზანი

და ამავე დროს მთავარსარდლობ ხუთმეტ ლეგიონსა, გამოავაცადოთ დიქტატორად, გიძლენათ გვირგვინი, სამკაულთავე შეიმოსო მის შესაფერად!

ეველანი. დიქტატორის ნიშნები სპარტაკს.

(შემოიკეთე წითელი მანტია, დაუნის გვირგვინი და სხვა სამკაულები)

სპარტაკი. ვამდლობთ ძვირფასო! მე არა მსურს რამე პატივი!

არაეითარი განსხვავება! მაგას ნუ იზავთ!

ჩვენ ეიბრძები არა პირადულის ამაღლებებისთვის!

მირმილიონ. შენ ეგ სახელი მოიპოვე შენივე სიბრძნით!

თუ ამ პარტიის მიღებასა ზრდილობა ვიშლის,

უნდა იქისო ჩვენს ჯარის დიდებისათვის!

ორტორიქს. ნელარ უარობ! ჯარი უკვე მოვლის ასეთს!

ერდელი. წითელ მანტიით შენს ერთეულებს გამოეცადე!

ეველანი. აბა, წითელი მანტია, სპარტაკს!

კრიქს. მას რომელი ლიქტორები? წინ წავუძღვაროთ!

ეველანი. ძლიერ კარგია! ლიქტორები! რომის მსაჯულნი!

უნდა გახლოთ ჩვენს სარდალს! აბა, მოიყვან!

(წითელ მანტიას წამოსახმენ დაუნის გვირგვინს დაადგამენ.

შემოეყვით რომელი დიდებულები და წინ დაუყენებენ.

მათ ქურუმებით აცვიათ. მხარზე სახრების კონები

უდგეთ (ცულებ გარკობილი, დიდი აღტაცება.)

ეველანი. ევაზ ჩვენს სარდალს! ევაზ დიქტატორს!

V

იგინივე და რომელი დიდებულები.

მოხუცი რომელი.

გლადიატორი! რომელის სისხლი მიღვა!

მხოლოდ დიდს სარდლებს: მარკ მარკუსს, კორნელი სულასს,

და თვით პომპეუსს მე ლიქტორად ვვახლებოდი,

რომელთ მოსდევდნენ ხელშეკრული ტყვე მფევები,

მაგარი რომ ისე შენც ვეახლო, შენ რომელსაც კი

კირკში გხედავდი, როგორც მონას, მონასთან შებრძოლს,

ამას არ იოხავ! სიკდილს ვარტე შეურაცხუოვას!

(დანას ჩაიციქმს გულში და კვდება)

სპარტაკი. იგი დაქრძალეთ პარტიით და არ შეურაცხოთ!

ასეთ უდრეკელ ხალხის გამო რომი ბატონობს!

კრიქს. გაიტოვ ვეაბი

(ჩემად მირმილიონს)

ერთი ბერიც გამოიკლდა სისხლის მწოველებს!

(გავი გააქეთ)

აბა, ჩვენ მებთან! მოვლუკე მათ გამარჯვება

და რა ზეიმსაც შენ დამპირდი აწ გაუმართო!

(გლადიან. წინ ლიქტორები, შემდეგ სპარტაკი, ბოლოს

სხვები. გარედ ხმურობა და ეაშის ძახილი)

VI.

ევტიბიდე და ოკნომან წინ მოდგებიან. სპარტაკი თვალს გაავლოვებენ.

ევტიბიდე. ჰედეა? თვლები გაახილ და დინახე!

შენ კიდევ სიქვი, თუ არ ექებდეს თავის დიდებას!

ო, საზიზღარო, სპარტაკი! სპარტაკი!—

ოკნომან. გამაგებინე, ევტიბიდე! შენ მიყვარდები,

* რომაელების უმეტეს მოხელეებს, კონსულების საპატო მღვდლები და მსაჯულები.

რათ მაიძულებ შევიჯავრო ადამიანი,
რომელიც არის ძმად ნათელი, პატიოსანი?

გვტიბიდე. მეც იგი ერთ ღრის პატიოსან გმირად მი-
მაჩნდა.—

ო, ნეტა იმ დროს! შევხარდი შორიდან მაინც!
მაგრამ დავრწმუნდი: მისი ტყევა თვალთმაქცობაა!
როგორ ვერ აშინე, მის ფერხთ ქვეშე გდიხარ და გთე-
ლავს?

ოკნოზან (აღელვებული შეჰყვირებს)
აღარ გაჰყვით!

გვტიბიდე. მაგ მუჭარის არ მიწმინდა!
რადგან ვიცი, რომ შენ მხდალი ხარ, მასთან უტყინოც!
ოკნოზან. (მეფარდება მუჭებზე მოღერებული.)

ო, ევტიბიდე!

გვტიბიდე. (მისკენ მიიწევს და თვლებში უყურებს.)
აბა, მომკლე! რალას უყურებ?

აბა, გასრული მაგ კოფრებით, ვისაც უყვარხარ!

ოკნოზანი. (თავბრუდასმული უკან დაიხეცს.)

ღმერთო! რა რიგად გამაბრუა ამ ბერძნის ქალმა!

წადი, გამწორდი, ევტიბიდე! წადი გამწორდი!

წყველმიც იყოს ის დრო-ჟამი, როცა სპარტაკმა

მიგდო ჩვენთან სამსახურში და უფრო მეტად,

როცა მან თვითონ მოგიშორა, — ჩემთან დაგვიშალ!

გვტიბიდე. არ შეგონა თუ მაგრე რიგად გარდამიხდალი
ჩემი გულწრფელი სიყვარულის ერთგულებისთვის!
(ტირლით)

დაიხა, არ უნდა ამომელო ხმა არაფერზე!

სეკქირხა, როგორ გამცირებდა!.. მაგრამ შეიმელო?
მე კი ამისთვის მომადენე შეურაცხყოფა..

(გულს მოიბრუნებს და სიწუმის შემდეგ.)

კარგი! მე წავიდი! სამუდამოდ იყავ მშვიდობით!

ოკნოზან. (წინ გადაუდგება.)

მე თვით არ ვიცი... მახატები! აბ, ევტიბიდე!...

მე არ გაგიშვებ... ეს რაც მოხდა... სიბრაზით იყო!

გვტიბიდე. არ შემძლიან აქ დარჩენა, სად ჩემს სიყვარულს...

ოკნოზან. (აწყვეტინებს) დიდდ ვაფასებ... გვეციცხი...

დიდდ ვაფასებ!

(დალუქებს და ხელებს უკონის.)

გვტიბიდე. გმირო სარდალო! ოქროს გულო! კეთილ-
შობილო!

ადიქი ზეზე! ჩემს მკერდზეა შენი ადგილი!

ოკნოზან. ნეტა იცოდე რაოდენ მიყვარხარ!

თუ კი გრწამს ჩემი სიყვარული, ეცვი რაღად გაქვს
მე გატყუებდე? ცრუ მეგობრებს შენ რად ენდობი?

(სიწუმის შემდეგ)

შენ ვერ გავიგე, რომმა სპარტაკს რა შესთავაზა,
იღონდ კი თვის ჯარს უღალატოს, ხელში ჩაუგდოს?

ის ამიტომაც არ ილაშქრებს პირდაპირ რომზე!

მას არბადა აქვს გავიტყუოთ ალაშქრისაკენ,

რომ კლდე ღრეშში ამოგწყვიტონ რომაელებმა!

ოკნოზან. ღმერთო, დამიხსენ ამ სახაროდ ეგვებიან!

ისიც ხომ ვიცი, რა პასუხი გასცა იმ ელჩებს?

გვტიბიდე. (ხარხარებს) უარი უთხრა? ხა, ხა, ხა!

თვალებს გიბრძოვებთ, თქვენ ისედაც დაბრმავებულნი!

ალღა-მართალო! მერე გჯერა? უარი უთხრა,

რადგან ელჩებმა შესთავაზეს უშინშენილო რაბ!

მას მტერი უნდა: სახელი და მეფის ილიბე!

მერე სპარტაკზე შენ რითი ხარ განა ნაკლები?

შენ რომ არ იყო, გამარჯვებას ეღირსებოდნენ?

განა შენ შენის მოგერხებით არ გაამარჯვე?

მისი ღიღება და სახელი შენ ერთს გეკუთვნის!

ელჩები უნდა მოდიოდნენ შენთან, ოკნოზან!

შენ კი მონა ხარ სპარტაკისა ლავებზე აბმული!

(ოკნოზანი სწყუხს და საული გვერდით ევსება.)

აბა, დაევიტყვი: ყოველ საქმეს ორტორიქს ანდობ!

ორტორიქსი კი იმის დაზე დანიშნულია!

შენ მას უნდობარ იარაღად, გლადიატორად!

აბა, დაევიტყვი: ორტორიქსი როცა დაბრუნდა,

ის რომში იყო გაგზავნილი მინდობილობით,

რალა მის შემდეგ დაეინებით დაგიწყობი რჩევა,

რომ მიატოვოთ იტალია და გადახედოთ

ალპების იქით, სწორედ იმ დროს, როცა თვით იცით

დაცეშულია ძლიერება რომაელების

და ერთის დაკრით თქვენ შევცმლოთ რომის აღება!

ოკნოზან. (აღელვებული)

ო, ნუღარ მეტყვი! ნუღარ მეტყვი! ლამის გავგიტყდი!

შენ მართალი ხარ! მართალი ხარ!

გვტიბიდე. მაშ რაღას უყვით?

ოკნოზან. სპარტაკთან წავალ, რომ დავრწმუნდე..

გვტიბიდე. ჰი, წადი მასთან..

წადი რომ თვისის ტბილი ენით კვები დაგაღვას...

უზანად კრიქნა დაუტყიროს და ზედ შეგაჯდეს!

(თითქმის ბრძანებით)

წახვად კი არა, უნდა ზურგი მას შეაქციო

და შენი ჯარით მიაშრო, სად ზედი ზედივე!

რომ ხალხსაც არცა და დიდების გვირგვინიც ჰყოლო!

და შენი ხატუვოც თანა გაყვდეს გაუშვარვალად!

VII

(ივნივე მეორე კარავიდან გამოდიან **შანიკი**, **კახტ**,

კურიე, **კლუვიან**. ყველას თავებზე ყვავილების გვირგვინ-
ები ადგიათ და კარვად შექვიფიანმეზულები არიან.)

ჰველანი—აქა ყოფილა ოკნოზანიც!

— აქა ყოფილა!

— ო, ევტიბიდე!

— ღვინო ღვინო!

— ღვინო მოგვართვით

(ღვინო შემოაკეთ)

შანიკი. ღვინო მოართვით ახალ ბატონებს! ეფიცავ ჩემს
ღმერთებს!

ოკნოზანს ისე დაღრეჯია ბუტაყი სახე,

რომ ჯოჯოხეთის ღმერთებსაც კი შეეწმინდება!

კახტ. ღვინო გვიმანებს!

კურიე. ამ ოქროს თასით! —ეს მე ისეთს დიდ ოჯახიდან...

ეფიცავ ჩემს ბახუს... მე ისინი არ გამიძარცვავს...

კახტ. ო, შე წყულო! ხელს გამ ჰყვა ხა ხა ხა ხა!

კურიე. არა, მე ისე... ავკარ! ავკარ! ავკარა ხომ იცი?

აბა, შენ ნახე კლუვიანის სქელი თითები!

ჩემი რა გიკვირს... ბეჭდები აქვს მას ყოველ თითზე!

და ზოგიერთი რომ დაგარტყას, თავს გაგიტყბავს...

ამანაც აქცია! და აცრიათი სისხლიც დაღვარა!

კლუვიან. ნუ მჭორავ, ლოთი! მაშ როგორ გინდა?

მე ეხლა, იცით, სარდალი ვარ! სწანს ვარ ბატონიც!

რადგან ვყოფილვარ მე ბატონი, ბეჭდებს ვატარებ!

ელტაც გავიჩენ! შიგ შევამბი არახულ ცხენებს..

მეც ბატონივით ფუფუნებით უნდა ვიკიხოვრო...

კახტ. კლუვიან! მონებს არ იყოლიებ?

კლუვიან. რატომაც არა? ეგეტ მეტუფენის...

ეტლშიც შევაბამ, ვისიერნებ... ხა ხა ხა!

(საერთო სიცილი)

შოლოდ ამ სპარტაკს ჯერჯერობით მებრუქში ვეყვარ!

კახტ. ლეონო გერმანელს...

თავიერი ცუდად ჩამოსტირის... ბოდიშს მოვიხიხოვ,

თუ სიმთვიალში ვაწყენინო... მე ყველა მიყვარს...

შენც, სპარტაკიც! ეს დათვებიც... აი დათვები!..

ჰანიკ. როგორ დათვები?..

კახტ. უკაცობაო!

მე ისე როგორც მთერალი კაცი... ყველაზე ძლიერ

შეივყვარებდი ევტიხიდეს...

ოქნოშან. გაქრდი, მტეო!

კახტ. დიდი ბოდიში. როგორც მითვალის! დიდი ბოდიში!

ჰანიკ. იქნებ სპარტაკმა ვაწყენინა?

კლუვიან. დალიე ლეონო!

შენ რა ნება ვაქვს ჩვენ როცა ესემათ, შენც არ დალიო?

იქნებ შენ სამი გერმანელვით

გარდაიწყვიტა ჩამოხრჩობა?—რა სიერს ენახავთ!

ჰანიკ. ოქნოშანისთვის ჩამოხრჩობა გარდღეუყვეტია!

ყველანი.—ახია! ახი!

—სიერს ვუყურებთ!

—ოქნოშანი სახრჩობელაზე!

კლუვიან. მე შენ დავისნის! მე ვუბრძანებ, ვუბრძანებ სპარტაკს!

არა აქვს ნება... ჩვენ დღეს უკვე ბატონები ვართ!

გაქმის ოქნოშან! შე დღეს... შე დღეს... მე ვარ ბატონი!

ვუთვავ, თუ ისე გავრძელდა და ყაველ დღე ახრო,

ჩვენზე რომაელთ დიდი ძალა არ დასჭირდებოდა!

კურჩი. ის ვისაც ახრობს, ხალხს სძარცვავენ...

კლუვიან. როგორც მე და შენ!

მაშ როგორ გინდა? ქონებას ხომ იქ არ დასტოვებ?

როს უკან იხვე, უნებურად ოქროც თან მოგაქვს...

ხელო მე დამსაჯეთ...

კახტ. ჩამოხრჩობით!

კლუვიან. ჰია ჩამოხრჩობით...

ზედ ეს კურჩი, მასზედ ჰანიკ... აქ ვილა დავრჩით?

ეს ოქნოშანიც ხომ ნახევრად ჩამოხრჩევილია!

ხოლო რომზე კი გამარჯვება ჯერ არსად არის!

კურჩი. მე ვგონებ სპარტაკს უფრო უყვარს რომის ქალები!

ჩვენ კი აქ ყველას ავიყრებოდა... ქალები... დიხი!

კლუვიან. ლეონოც აკრძალა, მაგრამ იმას ყურს ვილა უგ-

დებს?

მე ვარ ბატონი! მას ვუბრძანებ! რა არის სპარტაკი?

კურჩი. აშხანავებო! დროა მიხედო! დროა გაიგოთ,

რომ სპარტაკს უნდა ჩამოეცილდეთ ჩვენი ჯარებებით!

მე რალაც ეჭვი მეპარება, აქ რომ გეაყრებებს...

რაცხან დაბრუნდა ორტორიქსი იტალიიდან

რალაცა ეჭვი მეპარება... იქნებ გვეყრებებს?

ჰანიკ. მე ფიცი მივეც... სპარტაკს მივეც... ვერ ვულა-

ტარებ!

კურჩი. შე უბედურო! ფიცი მივეც... რა ექნათ რომ მივეც?

ფიცზე ადვილი დასარღვევი სხვა რალა არის!

მაგ ფრაკიელმა ჩვენ ყველანი დაგვიმონაია...

არ გირჩენიათ მონა იყოთ პატრიციების,

ვიდრე სპარტაკის, გაიმეცა გლადიატორის!

ჩვენთან თანასწორს ქედი რისთვის უნდა ეუხაროთ?

აი, ოქნოშანს შეუძლიან დამეზორჩილოს

რადგან ჰყავს იგი ერთგულ მონად! სთქვა ევტიხიდეს!

ოქნოშან. აშხანავებო! მეც მისმინეთ...

ხმები. გაჩერდით! სმენს! ოქნოშანი თავსა მართლულობს!

ოქნოშან. მართალი არის, მოვეცტე ჩვენმა სარდალმა,

(ყველანი სახტად დარჩებიან და იძახიან: მოვეცტე!)

ჩვენი მიზანი მაინც უნდა მტკიცედ დავიცვათ!

მე დღისს შემდეგ სპარტაკს აღარ ვემორჩილები,

მაგრამ ჩვენს საქმეს დაწყობილს კი არ ვუღალატებ.

ყველანი.—ჩვეც შენთან ერთად!..

—ჩვეც შენთან ერთად!

—ავვირჩევათ ჩვენ მთავარ სარდალთ!

—ძირს! ძირს! სპარტაკი!

(გარედ ჯარი იძახის: გაუმარჯოს სპარტაკს! ვაშა სპარტაკს!)

ოქნოშან. იგი მივეცივეს ალბებისკენ მთა-კლდე-ლრველში,

რომ ჩვენი ჯარი ეიწროვებში შემოიშვედნათ

და ამგვევლიტონ სამუდამოდ რომაელებმა.

თურმე ასეთი დავალება ჰქონია ვერაგს!

სპარტაკმა ყველას გვილაღატა და უფრო მეტად

მან უღალატა დაჩაგრულთა საერთო საქმეს!

გარედ ვერილი. გაუმარჯოს დიქტატორ სპარტაკს!

ოქნოშან. გესმით, იქ ჯარში ყოფიანა მის სახეიმო!

მან მეგობრები მოისყიდა პატივ-მოყვარებ

და შესთავაზეს გაიძვევას დიქტატორობა!

ხელო კი იქნებ შესთავაზონ მეფის გვირგვინი!

განა ეს იყო, მეგობრებო, ჩვენი მიზანი?

იმის მაგიერ რომ წაქეცელს მტერს მივესივნეთ,

დავიპუროთ რომი და მიზანი დავავიკინეთ,

აქ უსაქმურად ვიგავებრა სრული სამი თვე.

და აშხანინებს ღრიანცელით უგუნურ ვაშას!

ამ დროს კი მტერი ხურცს იმავრებს ჩვენს შესამუსრად!

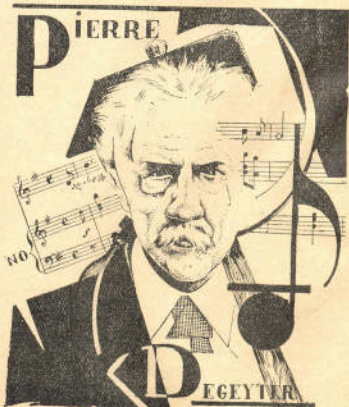
ყველანი.—მოლაღატა!

—ძირს სპარტაკი!

—არ გვიღდა იგი!

—ცხლავ გაეწოღეთ!

—ოქნოშანი ჩვენი სარდალი!

პიერ დეგეტერი. ინტერნაციონალის მუსიკის ავტორი.

— გაუმარჯოს ოკნომანს!

(ვეფხისტყაოსნის გვირგვინების იხილად და ოკნომანს ეს-
კრიან ნიშნად პატრიოს ცემისა).

ოკნომან. მე თქვენ წაგიყვანო პირდაპირ რომზე...

დ კი ელოდოს სხვა ტრეპის აჯანყებასა.

დაკარით საყვირს ჩვენი ჯარით უნდა გაეშორებოდ!

VIII

(საყვირის უკრავენ. დიდო ჩოჩოლია. გაჩქარებული
შვილის სპარტაკ. უკან მოსდევს: კრიკს, ორტორიკს,
მირმილიონ, ერდელი და სხვები.)

სპარტაკ. რა ამბაია? რამ ავადღელათ?

ოკნომანის მომხრენი: აღარ გეინდახარ!

მოლოდატე ხარ!

სპარტაკ. ვინ მოგშამათ?

ოკნომან. სპარტაკ! შენ თვითონ მოგვშამე და გზაც
ავერიე!

სპარტაკ. (ელდანიცემი) რას ამბობ, ძმაო!

ოკნომან. ჩვენ კარგად ვხედავთ შენ დიადარულს და შეგს
განხრახებებს!

ჩვენ მოლოდატის ბანაიდან უნდა წავიდეთ
და თუ არ გინდა რომ განვტე, მტრებს ხელთ ჩაუვარდეთ,
გამომეც რომზე...

ოკნომანის მომხრეები: რომზე! რომზე!

სპარტაკ. უკუწერებო!

კოსმული კრასი ჩვენ წინა სდგას ურიცხვი ჯარით
და მასზე მეტით პომპეუსი აქვთყენ მოდის.

თქვენ რითი გინდათ გაილაშქროთ პირდაპირ რომზე,
თუ მოხერხებით მათი ჯარი არ შევასუსტეთ

და სხვა მინდობი და სხვა ხალხი არ მივიშვარი?

ოკნომან. ეგ მოგონილი ჭოჩი არის! შენგან შეთხზული!

სპარტაკ. მე თქვენი ბედი მაბარია!

უძმაოფილი. არ გაბარია, ახა! არა!

ოკნომან. ჩვენ ალფელეტი რომს და მინდა იგი დავიპყრო!
ჩვენ გერმანელებს ალბებს იქით არ გადავიყვან!

შენ გვილატე!

სპარტაკ. სტყუი შე ლოთო! სახიზლო!

(სპარტაკი ხმაულს იწიშვლებს. აგრეთვე ოკნომანიც. ზოგი-
ერთი იმათი მომხრეებიც ერთხანად შეიბრძოლებიან, მაგ-
რამ კრიკი შუაში ჩადგება.)

კრიკს. ჩავეთ ხმლები, თუ თქვენს მიზანს კიდევ სცემთ
პატეს!

ჩავეთ ხმლები...

მეჭკა, გულწრფელად ოკნომანი ალფელეზულა
და თუ ეციკოსტელი, დანაშაულს მოინანიებს.

სპარტაკ. (ხმაულს ჩავეებს)

თუ ამ მანტიაზე დ გვირგვინმა აღვიძრათ შური,
ას დადგით ყველამ მუხი, გათვალე იგი!

(მანტიას და გვირგვინს დადებენ)

მაშ რასთვის ფუშვით ამდენი ხნის ჩვენს მუშაობას?
ნუ თუ არ გესმით, თვისი ბედი რამდენმა მონამ

მოგვადგო რწმენით, რომ ჩვენ იმათ ეუხეღმღვანელებთ,
რამდენი კიდევ სხვა სულდგმულობს ჩვენის იმედით?

(თითქმის გოდებით)

და თქვენ კი, თქვენ კი რას მიშვებით? რა დროს მლა-
ლატობთ?

თქვენ წასულას ისევ მირჩევნია გული გამიპოთ,
გადიაროთ ჩემ გულს მკედრზე, რადგან მე ვხედავ,
მაგ საქციელით ჩვენ ნახევრად უკვე დაემარცხდით!

ზაფის ანგელონი

კარ ღენის.

მტრისგან მოგზავნილ საწამლათით რათ მოიშამათ?

(ოკნომანი თიხაღუნული სდგას. სპარტაკი უახლოვ-
დებოა ძმური სიყვარულით, მხარზე ხელს დაადებს)

ოკნომან ჩემო! შეგიძლია წახვიდე ჩემგან.

ხელი აიღოთ მონა ძმებზე და მათ დროშებზე.

მხოლოდ იცოდეთ, დანაშაულზე არაფერზე ვარ!

არა ვარ თქვენი მოლოდატე .. ძმობას გაფიცებ,

და არც კი მესმის, რას მამბობ, რა ლაღატს შწამებ!

ოკნომან. შემდეგ გაგვსაჯონ მივდივარ და ახა, ვინ მო-
სდევს!

(გადის უკან მოსდევს: მანიკ, კურიე, კლუენი და
კასტ)

სპარტაკ. ვაი ჩენს გვეგებს სიღ ეთხრება! შეგი სძარე!

მტერს შორს ვებრძოდი, მაგრამ იგი ახლოს ყოვილა!

ორტორიკს. ეხლა ჩვენ რა ექნათ?

კრიკს. უბეშა და ჯიუტმა დათვმა

განახებოა ჩვენი ძალი!

სპარტაკ. არაფერია ძმებო, სულთ ნუ დიუქმით!

ჩვენ კიდევ დავგარჩა სამოც ათას ჯარის კაცამდე!

ეკ ღვოვა ჩვენი აღარას ზნით არ შეიძლება!

უკანასკნელი გეგმაც კინებ გაეშვულია;

IX

ივინივე და ჯარის კაცი—მხილავი.

ჯარის კაცი. დიდო სარდალო! ჩვენს ბანაკში ვილაე მო-
ვილა.

და დაქინებით გეთხოვს: სპარტაკთან მიმიყვანეთო!

სპარტაკ. ვინ არის იგი?

ჯარისკაცი. გვითხეთ, მაგრამ არაფერს ამბობს!

მასხრად წავიდეს: ვინა ხართ რომ მეკითხებითო!

სპარტაკ. წადი, მოვივა!

X

ივინივე, ჯარის კაცის ვარდა. შემდეგ მეტრობ.

კრიკს. ვინ უნდა იყოს?

ორტორიკს. შესაძლოა არის ვთანხმდებიან რომაელები!

სპარტაკ. ჩვენ და მათ შორის შეთანხმება არ შეიძლება!

მით უფრო ეხლა, როს გაივს ჩვენი გათიშვა!

ჩვენ დაეჭვრენია: ან სიცილილი ან გამარჯვება!

(შვილის მეტრობ პარიკით)

სპარტაკ. ნუ თუ არღილი მეცხადება დამარცხებისა!

ვინა ხარ? რა გსურს?

მეტრობ. ვინც ვარ, შენ მიცნობ! ხოლო რაც მსურს, მი-
ლე გაიგებ!
სპარტაკ. შენი ხმა თითქოს საფლავიდან ძახილი იყოს!
მეტრობ. ჯერ კიდევ საფლავი ფეხით ვსტეკენი, შემდეგ—
არ ვიცი!

აბა მიეკიბე! (პარტის იხსნის)

ჟეილანი. მეტრობ!

მეტრობ. მე არ მინდოდა შეეწინაოთ, ვიდრე განხადვი!

სპარტაკ. ჩვენი დამლუღო!

მეტრობ. მხოლოდ მაქალეთ! ჩემი დასჯა სულ ადვილია!
მსურს სამი რამე მოგახსენიოთ დიდათ საჭირო.

შემდეგ ნება გაქვთ საწყალ მეტრობს გაუმასპინძლდეთ,—
ვიცი, ფალტის არ მომართმევით, არც მოხრაკულებს!

კრიკს. მიეცირს რომ გული შეგარჩენია სამასხარაო!

მეტრობ. დაფიცული ვარ სიკვდილს უნდა სიცილით შეე-
ზღე!

აი ამ რიგად (იღრიჯება და იცნის)

სპარტაკ. მორჩი! რა გსურდა?

მეტრობ. პირველი ის, რომ ჯერ შენ უნდა გავასამართლო!

ტახტის ქვეშედან ჩვენ ორნი რა გამოგვათრეოთ

ის თუ დასაჯეთ, მე ცოცხალი რალად გამიშვით?

უაღ შემიპყრეს და მომკითხეს ის ამხანაგი!

ბევრი მაწამეს... გამომტეხეს და თქვენს სკოლებს რა

ჯარი დეხსა, დანაშავე მაშინ მე ვიყავ!

მე ამის შემდეგ მიაღებდნენ ჯაშუშიდ მევლო!

ბევრჯელ ვიპარე მესიერნა ტიბრის ტალებში

ეს სულ პირველად...

სპარტაკ. შენ ჯოჯოხეთის მოციქულად ხომ არ მოვ-

გზავნეს?

ის?... ეცტიბიდე? ყველაფერს რომ გულით ვანდობდი?!

მე რომ ის... სჯივო!

მეტრობ. შენ ნება გაქვს ევრე იფიქრო.

სინამ საბუთსაც არა ნახავ, დიდი სარდალო!

იქნებ გგონია, უსაბუთო ჯაშუში ვიყო?

კრასის ბანაკში ბრანდებოდა იმ დღეს ის ქალი.

შენ თუნდ ამასაც ნუ ირწმუნებ, იქნებ მე შევცდი,

სიბერის გამო იქნებ კაცი ქალად მქვებნა,

ხოლო წუხელ კი ეს წერილი გამოუგზავნა

და მე მოვპარე, თორემ ისე გივად ჩამთვლიდით!

ყურე დაუგდე: (წერილს კითხულობს)

„არა სენატის და არც რომის ძლიერებისთვის,

„მე ვეძებ მხოლოდ სიკეთარსა შერისძიების!

„რათა სპარტაკი განგმირული, მკვდარი იხილო,

„და მოხრილად მის ცივ გულსა ფეხი დავადგა,

„რომელმა გულმა სიყვარული ჩემი უარყო!

„იმდენი შეძელ, ოქრომანი ექვში ჩავადგე,

„და მაღე ენახე ჯარს გათიშულს, არცე დარკულს!

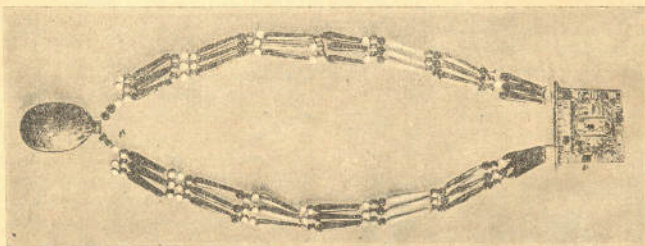
„როგორც შენ გსურდა, დავადგა როგორც მომეც!

ხელს თუშვა არ აწერს, მაგრამ იგი ეცტიბიდე!

განა არ იცი, სიყვარული ვისი უარყო?

სპარტაკ. (დაჭილ ლომის ღუფულს წააგავს მისი ლაპარაკი)

დამეკით ლოდი! გამიწიქვეთ შუაზე თავი!

შესანიშნავი ყელსაბამი ტრეპაზიონის ავღღამაში ნაპოვნი.

მაგრამ თვით თავი თევზებისთვის ვერ გავიმეტე!

ეხლა კი მე ვარ მსაჯული და უნდა დამსაჯოთ!

სპარტაკ. ეგ ჩვენ ციკლით, მეორე სიქვი!

მეტრობ. აი, მეორე:

რადღა ჯაშუშის გზას დავადგე,— ამოვირჩიე

ჩემი ხელობა სარგებლობას სად მოიტანდა,

რომ მომავალში ჩემი თავი აღარ მწყველნათ.

უკანასკნელი თქვენი გეგმა გაეცემოდა

და რომელნი გარს გარტყანი ურიცხვი ჯარით!

სპარტაკ. ვინ არის ჩვენში მოლაღატე, გეგმის გამცემი?

მეტრობ. დიან, მესამე და მთავარიც სწორედ ეგ გახლავ!

ის არის ქალი ეცტიბიდე!.. (ჟეილანი განცვიფრდებიან)

სპარტაკ. ჰა? როგორ? რა სიქვი?

მეტრობ. ეცტიბიდე!

ამავე ქალის დავალებით მე გითვალთვალო

და გავეცე შენი სიყვარული ვალერიასთან!—

მე მას ვანდობდი მჭერავ დაატას... მტერი კარზეა...

შე უბედურო, თავი ჩემო! ძლიერი სპარტაკ!

როგორ დავახოვო ერთმა მწირმა სუსტმა არსებამ!

რომელიც ერთ დროს მე სიყვარულს მეფიცებოდა!

რატომ ვერ მივხვდი, ქალის ვენება შურს იძიებდა!

სად არის იგი! აქ მომგვარეთ! ო, აქ მომგვარეთ! (ერთი

გლადიატორი გადის)

მეტრობ. მე კი აქ უფრო მისთვის მიველ რომ თავს

უწყველო!

ხოლო მე არსად მდგომება ლოთს და მამეზღარს?

ჩემი ცხოვრება საესე არის მძიმე ცოდვებით...

გარემოება ასრე შენებდა და ვერ დავსწლიე.

იმათ კისრზე იყოს ჩემი დანაშაული! (მახვილზე აგება)

გლადიატორი. (შემოდის)

დიდი სარდალო! ეცტიბიდე აქ აღარსად სწან!

სპარტაკ. ათასი ოქრო, ვინც მოიქვენს ცოცხალს, გინდ

მკვდასა!

(გარედ საყვირის ხმა. გლადიატორების ძახილი:)
გარედ ხმები: ჩქარა აისხით იარაღი!

XI

ივინიე, შეძღვე მთხრობელს.

მთხრობელი: რომელმაც ოცნო მანი შემომწვედიეს!
თვითონ დაიჭრა სასიკვდილოდ! შევლას თხოულობს
სპარტაკ, ო, ჩემო ძმაო დაღუპული! ძმაო ოცნო მანი!
შენ მახეში ხარ..... ჩვენც დავვლუბე... ახ! ქალი! ქალი!
I მთხრობელი მან თავის მსოფელს ევტიბილეს თავი მოჰ-

კვეთა

რადგან შეუტყო ვერაგობა, ჩვენი ღალატი!

(ევტიბილეს თავს ღებთაქვეშ გაუფორებს)

მიწერ მოწერა აღმოაჩინდა რომელიც მანი!

სპარტაკ შეუბე ავტო და უჩვენიე ჩემს ლევიონებს!

I მთხრობელი თვით ოცნო მანი ღრიალებდა როგორც ნა-

ღირი:

მების წინაშე დანაშაულს ვინ შემინდობსო!

სპარტაკ ვიი საბრალოე, დაღუპული ჩემო ოცნო მანი!

შენ, მიომილიონ და ერდელი მიეშეულებით!

კრიკს შენი ჯარი წაიყვანე მარცხენა მხარეს!

შენ კი ორტორიკს ჩემს ბრძანებას ელოდებოდეს!

II მთხრობელი. დიდო სარდალო! თავს დაესხნენ წინა სანგრებს!

ერთი ათს ებრძვის...—უკან მისდევს ურიცხვი ჯარი!

სპარტაკ. უბრძანეთ დაჰკრან დაფ-ნალარას! გულს ნუ გაიტეხთ!

და თუ სიკვდილი გვიწერია, მოგვადით გმირულად...

(ყველანი მსწრაფლ გადიან. ისმის დაფ-ნალარის ხმა და ერთმანეთის ძახილი.)

სპარტაკ. (მალოზიდან სკენის სიღრმეში)

ნუ შეუდრკებით! თქვენთან არის თქვენი სარდალო!

დღეს გარდასწყდება თქვენი ბედი საშვილიშვილოდ!

თუ ვიომარჯვეთ, თქვენი არის ქვეყნის სიმდიდრე!

არ გიყოლებათ ჯალათები და მტაცებლები!

ყველა თქვენგანსა მიეცემა საცხოვრებელი!

თუ გიყვართ თქვენი დაღუპული ცოლი, დედ-მამა!

თქვენი შვილები ცხენის ფეხით დაჩქლერითილები.

უკან დახევა აღარას გზით არ შეიძლება.

უნდა იბრძოლოთ უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე.

ან გამარჯვება, ანუ სიკვდილი (თითონაც გადაეშვება).

ისმის ომის ხმაურობა. საომარი მარში).

ფარდა.

პ ი ნ ო.

საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირი, რომელიც ორი-სამი წელია რაც ცოტათი მოსვენებულია, დიდი ენერგიით შეუდგა ომის და მისი შედეგების მიერ დანერგულ წარმოებების აღდგენას. ყოველ დარგში არის დიდი მუშაობა და დღით-დღე უზრუნველდება მდგომარეობა. თითქმის ასეთივე ხდება ქონარეზერვუაშიაც. უკანასკნელ წლებში სახელმწიფოს უზალესმა ორგანოებმა და მოღვაწეებმა ამ დარგსაც დიდი ყურადღება მიაქციეს.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში ყოველ დღითურად 35 მილიონი დამსწრე მყავს კინო თეატრებს. არის 146 კინო თეატრი და 63,000 მუშა მოსამსახურე. ვარა რეკონსტრუქციისა და აქტიურობისა. ყოველ კვირაში ამაღლებენ 10,000 მეტრ ლენტებს. 75 საკინოლოში ყოველ დღითურად ეტრნალა და მრავალი კვირული, ორკვირული და თვიური (ჩვენში კი მთელი წლის განმავლობაში) იქნება გერ წააშდით ერთ წელიწადს კინოზე. საუკეთესო დარბაზები უჭირავს კინოთეატრებს. ისტინ — თეატრი, აშენებული კინოში ისტინის მიერ ტენიკის და ბელოვების უკანასკნელ სიტყვით, იტყვას საბი ათასმდე დამსწრეს. თეატრში არის სიმღერითი ორკესტრი 55 კაცისაგან შემდგარი. ყველას დასრულებული აქვს კონსერვატორია.

ეს საილუსტრაციოდ, იმატომ, რომ საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირს და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის მუდმივად უნახლად. მომავალში ჩვენი კინმატოგრაფია, თუ ამითიდანვე მიეცა ჯეროვანი ყურადღება, მიღწევს ახალ სიმაღლეს. მართალია, ჩვენ კინო წარმოება დღეს ძალიან დაეცემულია, მაგრამ თუ წარსულს გადავხედებთ, დავინახავთ, რომ მისი აღდგენა შეიძლება ომამდე რუსეთის კინმატოგრაფია არ ჩამორჩებოდა მაშინდელ ყველაზე წინ მდგომ საფრანგეთის და იტალიის კინმატოგრაფიას. ომის დაწყების შემდეგ ეს დაეცა. ამ დროს დაპირდა პირველმა საფრანგეთმა და იტალიამ და ამერიკამ სენსაციო მოახდინა კინმატოგრაფიაში, წინ დაესწრო ყველა სახელმწიფოებს, თუმცაღა ეხლა საგრძნობლად კონკრეტულია უწყვეს გერმანია. მართალია ამერიკული სურათები თავისი შინაარსით დიდ ღირებულებას არ წარმოადგენენ, მაგრამ ტენიკის მხრივ უდიდესი მიღწევაა.

რუსეთის ძალები, რომლებიც ამის შემდეგ უცხოეთში გაიღწიეს სასწაულის აღმწერ კინმატოგრაფიაში, მოაჭრებინ, ეს სახელმწიფო მიწაზე დიდი ხელისუფლების პოტენციალის, დღეს ერთ-ერთი დივარაა, თუ გნებავთ, მსოფლიო მაშტაბითაც. კინმატოგრაფიის უმაღლესი ტენიკით, ამერიკული პლანებით, დიაფრაგმებით და ზომიერი ამერიკული მონტაჟით მის მიერ გათამაშებული სურათები, შედეგები და ჩრდილოეთ პირველ ხარისხიან სურათებს. მოჭეუბინს ჩვენ ვხედავთ მზავსად ჩარლი ჩაპლინისა და დედას ფიგურებისა ერთს და იმავე სურათში როგორც რეისორს, როგორც მთავარ გმირს და როგორც სენიორებს. სურათისაში ეს უზოთავისუფლო შემოქმედით ერთს პირველებშია. მთლიანობა არ იკარგება, არ არის სურათში არავითარი დისონანსი, ეხლაც მრავალი და საუკეთესო კინმატოგრაფიული ხელებია რუსეთში. მიუხედავად ყველა ამისა მაინც სულმან საუკეთესო ატლებები და დღე მუშაობა არის — არა ისეთი, როგორიც უნდა იყოს. არ იქნა მისი საკმაო სიმალეზე აყვანა. ამის მიზეზია კა-

პიტალის უქონლობა. სახელმწიფოს არ ეტეგრება ასეთ დარგში, რომელიც თხოულობს დიდ თანხას და ისიც დიდ ხნით, კაპიტალის მოქცევა. კერძო კაპიტალს ამისათვის არ სცალია; ის სპეკულიაციის ეწევა. ძალიან საზიზიზი ასეთი მდგომარეობა. აუცილებელია სახელმწიფომ უნდა გაიღოს საკმაო თანხა, აგრეთვე კერძო კაპიტალსაც მოუწოდოს თანამშრომლობისკენ. მხოლოდ ამ საშუალებით შეიძლება კინო წარმოების აღდგენა. როცა იქნება საკმაო კაპიტალი, მუშაობა იწარმოებს და ამით დროსაც შეივადი და ხარჯების დიდ შემცირებას; სურათები აღრე დამზადდება და იაფათა.

მრავალ შეუქმნია ოქრის მილიონები და სასახლეები კინმატოგრაფიულ ლენტების კონტარისაგან. განა ცდით იქნება ეს ოქრის მილიონები სახელმწიფოს საღარიბოში შეიღებს სხვა დარგის ასალიონშიცაა.

(მრავალი საზოგადოება, რომელიც ეძებს მრავალ კინო-თეატრებს და შეცქერია ელექტრონის ციმციმს კერანზე, ამავე საზოგადოების სუბმარტი აღზრდის კეთილი სამსახური და აგრეთვე სახელმწიფოს მოუხუტის სიმტკიცე თხოულებზე კინმატოგრაფიას ამ თავიდანვე მიეცეს მისთვის საჭირო და საკმაო რესურსები.)

მუშაობა კლასის ხელში სახელმწიფოთა და მისი ყოველი დარგი მის აქვს დაპყრობილი. მხოლოდ კინო-ეს გიგანტი და ბუმბერაზი ჯერ კიდევ დაუპოვებელია და საჭიროა მისი დაპყრობა.

საქართველოში უკვე ათის ნიშნები კინოს განვითარებისა. ჩვენი ზრუნვა საუკეთესო კინო წარმოებისათვის. საჭიროა მხოლოდ ორგანიზაცია, რომელშიდაც სახელმწიფო იქნება მონაწილე. ასეთი დასაწყისი უკვე არის კინო წარმოების აქტიურობის საზოგადოება, მაგრამ საჭიროა ზეშეშის გაცხოვლება, და მაგარი ნიუთერი ფონი. უამისოდ დაწყება თავივე ჩაყვდება. ქართულ კინო წარმოებას, ყოველ ექვს ვარემ, შეუძლია მოიპოვოს მსოფლიო მახარა.)

ი. ზ. ი.

სახელმწიფო კინო მრავალშედეგად.

პირველად ამს. ჯ. გოტიტოქს 1916 წელს დაიწყო საჭიროების კინო წარმოების მოგება. მისი მეთაურობით და მარჯობა გადაღებულ იქნა სურათი „პირსიტინე“.

შემდეგ, რადგან სურათის გადაღება სავსებით გაშართლდა, გ. გოტიტოქსმა განიხილა წარმოების გაფართოება და ამ მიზნით მომართა ცეკოვსკის, რომელმაც დიდი ყურადღება შეუძღვა კინო წარმოებას, მაგრამ სამე არ გასადა ჩვეულებრივ გულუბრების მიზეზით, ცეკოვსკის სათავეში ჩადგომის დროს, მუშაობა განისაზღვრება მხოლოდ რამდენიმე კინო ქორიანი გადაღებით.

შემდეგ კინოს სამე საჭიროებლობა იღებს ნაწილად სახელმწიფოებრივ ხასიათს. შესდგება ტრესტა, სახალხო განათლების სამინისტროს, კოზაბო. ცეკოვსკის და ცეკოვსკის შენაგვანებით. შედგენილ იქნა პერონს ატელი. განსაზღვრული იყო კინოების მოწოდება ყველა საჭიროების დაბეჭდ. საქ. განსაკუთრების შემდეგ იმავე გ. გოტიტოქსი მინდობილი აქვს განაგრძოს ორგანიზაცია კინო წარმოებისა.

მასთან ერთად მუშაობს ა. ნახაროვი. წარმოება გადადის ქვანათლების კომისარიატის ხელში. მუშაობა მიმდინარეობს მეტად მკითრე თანხებით. მაგრამ კინო ტრესტის ენდება ექსპლუატაციისათვის თეატრები „არხანგელს“ და „აპოლონი“. შემოსავალი ამ თეატრებში იქნა ნაწილად ახალ სურათების დამზადება. პირველად მზადდება არხანგელსი სურათი რომელსაც მოჰყვამ დიდი გაშარება როგორც კავკასიაში ისე რუსეთში ყველა ქალაქებში. წარმოება იხ-

რდება, ამ სურათიდან დარბინილ წმინდა შუისავალადან. კიო სექცია აწერს სურათის ლაბორატორიას და დიდ აბჯელს.

რამდენიმე თვეში დასრულდა „სურათის ციხე“ და „მოდერნიზმ“, პირველი და მეორე იძლევიან დიდ შუისავალს, კიო წარმოება პირველი და ხასიათს. საშესაბამისად აბჯელს მხოლოდ მასალების უკმარისა, მიუხედავად იმისა, რომ შუისავალმა ძლიერ ამატა კიო სექციას შემოღობის გადართობის გამო, ბარჯებიც გაზარდა, და საჭირო შეიქმნა ორგანიზაციის გადართობაც. ახვე აღნიშნავთ სურათ „წითელ გმამყველებს“ დაწვება, მაგრამ უკანასკნელს დამატებებს თავის თავზე იღებს უკვე ახალი ორგანიზაცია „სახელმწიფო კიო მოწვევლობა“, იგი შესდგა სხვა და სხვა სახელმწიფო და წესდებულთა აქციებისაგან, მათ შორის უმთავრესი არიან განათლების კომისიარო, ს. შ. უ. ს. და სახალხო ბანკი. გამგებობის თავმჯდომარე მოწვევლობა ახ. ვიკაპი ძირითადი თანხა საზოგადოებას უდრის 40 ათას წეროვებს.

მიუხედავად ცენტრისგან დასჭირდა ორგანიზაციას. ოქტომბრით დაწვება ორის სურათის დამატებები: „მამის მწველი“ და „არსენი ყანალო“. პირველში რამდენიმე ახალი სურათია, წყნარადში გამოხატული თორმეტი სურათის გადაღება. ლაბორატორია გაუმჯობესდა თანამშრომლები ცენტრის მიხედვით. გაშვების მიერ მო-

ღებელი ზომებით მოწვევლობა უზრუნველყოფილია მასალებით სექციის არა ჰარანა სავარკა პასარტა, ცხლა ვაჭრობა სწრაფობს დამამკაცრებლობად.

ამიერკავკასიის საბჭოთა მთავრობის წინაშე, სახ. კიო მოწვევა აღორა შეადგომლობა, რომ მთლიანობით ამიერკავკასიაში, განათავსდებულ იქნან ყოველ გვარ გადასახადებიდან იმ შემთხვევაში, თუ ხდება დემონსტრაციები იმ სურათების, რომელიც დაამზადა სახელმწიფო კიო მოწვევლობა.

ეს თხოვნა მოწვევლობა მითი რომ უკნო კაპიტალი უწყეს დიდ კონკრეტულ სახელმწიფო კიო მოწვევლობას. შედეგში მოწვევობის განთავსების მიხედვით, განიზრახულია სრულებით აკრძალოს უკუთმოდან სურათების შემოღობა.

ახალი სიტუაცია არსებობს ცერობის სხვა და სხვა სახელმწიფო ფორმით, მეფარად მისი განმარტებება ძნელი არ იქნება. არის იმედი, რომ ს. ს. რასპუტინების მოთხოვნაც, გაუწყვეს ამ მხრივ დამპირებას ამ შუამდგომლობას ამ დღეებში იქნება ახალი მუშაობა. სამი სურათის გადაღება, მათ შორის „ტაროელ მღვალაქა“ ნ. იმინოვილის მოთხოვნის მიხედვით.

ა.

ინტერნაციონალური მუსიკის აპოკრიფი.

20 წელს გასულდებოდა პროცესი იმის შესახებ, თუ ვინ იყო ინტერნაციონალის ავტორი, და მხოლოდ ცხლა მასკინენს ავტორის უფლებები პირი დავიკრებო.

აი რა სწრის მასზე ფრანგული მუშათა გაზეთი „პროპანტე“. ფრანგული სტოგრობადა ჰალა-სან-დენის ერთ ვიწრო, ტა-ლხანბა ტუის აპაო ოთხმეტი მესამე საბოლოოდ, სადაც შედიოდა გა-ნისხიშული სტოგრობა. თითონ დევიტტორი წარმოადგენს ტიპურ ფრანგ ბუნს, მძიმე შრომისა და ტანჯვარსა და მანკურებას სახით. ფართო და საზე, მაკარი გამოხედვა. დაბალი ხმა, დიმიტი ფლამანდულობის სიღრმე ჩვეული სიტუაცია. მან მხოლოდ ცხლა გაიკო, რომ მისგან შექმნილი პროლეტარული მიზნი გაზადა ოფიციალური ჰაინი საბჭოთა სახელმწიფოების.

იგი ნამდვილი შერია ზაბლისა, დაიბადა 1848 წელს, შრო-მა ფარეო 8 წლისა, 16 წლამდე შემოაბდა მეფარად საფეოური ტარხანობი, სადაც დღემდე 14 საათს შერეობდა. მაგრამ მარცხ ნახუ-ლიდა ღრის თვითგანმეორებისათვის, ძლიერ აუკრავდა მესოთა და კიდევ შევიდა კომინტერნაციონალში დილის გაყვეთლების მოღვისათ-ვის. იგი ზღვრავდა და უკრავდა ყველა მუშათა კონკრეტებზე. იყო ხელმძღვანელი ბოროთის-კომინტერნალის ლიონა, რომელიც დაარსის ლილის სოციალისტებმა, მაშინ მას დაეცადა ახალი მუშათა მიზნის დაწესებისა და მალე კიდევ დასწერა იგი, და პირველი აღმსოფლე-ბელი მიზნისა იყო მისი მძა.

შეუდგომი მიზნის ავტორად მიჩნეული იყო მისი ძმა, რის გა-მი ნამდვილი ავტორია მიზნარა 1904 წლისათვის, რომელიც მხოლოდ ცხლა დამამწერა ეს საზე და სწრა პირი დევიტტორის სადატარო უფლებები „ინტერნაციონალზე“.

„რომორი პაპარკივინი ცნობრების შესა-ხმა“ გეი ლონდონისა.

ამ წერილში გეი ლონდონი გეიამიზის როგორ დაიწყო მან ცხოვრება, გადმოგვცემს თავის იდეალებს, სიყრის მიწერალებს, მოწვევებს და ბოლოს მას, თუ სამანდე მიივინა იგი თავგადასა-ვლად.

იგი მუშათა წიაღში დაიბადა, სილატაცისა და ყვედადში. მის გარეშე გახვედებოდა სიმბადა და სისახიროვო შრის და სიძულ-ველი ცრადი მას. მას სწავრობა სიძულად და ბრწყინვალეობა, რად-გან მისი დიქტორი მარტო აქ, მაღლა, იყო კეთილშობილება, სიღრმე სიყვადე. მარტო იქ იდგნენ ადამიანები რომელიც მზათ იდგნენ კე-თილ და მაღალ მოღვაწეობისათვის და მის მისწრაფებად შეიქმნა თავის ჰაიბიბად ახალდება.

ამისთვის მან გადაწყვიტა გადმოედება და 19 წლისამ დად-გა გახვეთის დატარებულ. ხელფარად და დიდ ნაწილს ინახავდა და იმ ფულთი სახელმწიფო მომავალი ჰალაღდებს ყიდულობდა. მაგრამ ასეთ მომავალში მისი გადმოედებოდა მხოლოდ სიბერისას. ეს კი შორის იყო, ამიტომ მან „მისეო ხელი საუკუნეში“. გაქრობა და სხე.

მან მოინატრა ამ გზით კონკრეტულ საშუალოს პირიებისა და მეფეო-რავში ჩაეღობა. და 16 წლისამ მან ქვედებდა და ჯიბრებისაგან მიაღო წოდება „პირიანისა“. მას ქქინდა პაპია ნაყო და თავის თავს უწოდებდა ექსპანტატორის, რადგან ნაწილი ფულის უდიდეს ნა-წილს თითონ იტოვებდა და ცოტას კი უწოდებდა თავის ახალ-გაზრდა თანამშეწეში-მუდგებათ იმისა, რომ ისინი ერთნაირად შე-შობდნენ. მაგრამ ნაყო დამიტერა. მან მოსიკიდა ხელი ნამდვილ შრო-მაზე, და ცხლა გე. ლონდონი ექსპანტატორის სტილიტებად გადაეცა მის იბიქებში, ის იყო მატროსიც, ქარხნის მეშვე, მრეცხავი, წყნე-და ნიბების და სხვ. მას ქქინდა კენიბი, მეპატრონობა კი—ფულე-ბი და ისინი გადმოედებდნენ მისი კენიბის ძალს. მას უფრადი ზომით მიღწეო ტრავადი მეფარეობისაგან და პატრონების კი უწოდებდა მისი ზომით გადმოედება. პატრონების მძლერი ოყენი, რის გამო ლონდონმა მოაწყო მხოლოდ ხელები შრომისა და ავაო-მელორების. ავამთოფიოსის წყნედ მას ეჯავრებოდა უფრადი შრო-მის გაგავრცელება, კი, მან დაიწყო მხიბვრება და სულ ეჭვით იქნება.

შრომის შოშმა შემოუარავდა მისი წყნეზე. ის ხედავდა, რომ ცხოვრებაში ყველაფერი იყოფა: ფესსამელები, დავითი, პატრონე-ბა, სიტყვა და სხეული—ყველაფერი. იყოფებოდა აგრეთვე კენიბის შრომა. მხოლოდ იყო ერთი პატრონობა: ფესსამელების, პატრონე-ბის, სიტყვის—ხელმეორედ შექმნა შეიძლებოდა, მაგრამ კენიბის —აი. რაც უფრო მეტს გააკვირდა კენიბის მუშა, მით უფრო, დაე-ლუთოდა. და თუ სიტყვით არ მოქმედებდა მას, იგი იქცეოდა ნაძა-რალად და იღუპებოდა.

მან შეინიბა, რომ ქვეა, ახრი იფიფებოდა და გადასწყვიტა ახრეფიფობა ეკავიბა. ამისათვის შეეფადა სწავლის, როცა იგი გე-ენო ნაწილებს სოციალურ დარბაში და ნაძა, რომ მახუდ უფრო ადრე სხვებს უკვე შეეფიბი იგივე, რომ მათთაც ქქინათ სოციალისტური კონცეპციები და მაშინ მან შეიკნო, რომ ის სოციალისტია. იგი შე-უდგოდა ინტელიტურ რევოლუციონერებს და შეუმსა. აქ მან იბიდა წარფიფი რწმენა, კაცობრივობის წმინდა გრძნობის თავგაწეროვა, აქ იყო წმინდა და კეთილშობილ სოციალუდ, ის მიხედვა, რომ არა იქ ფიფუნებას და სიბიფიფობი უნდა ექმნა მას ადგილი, ამახედ აქ სულელი ამხანაგთა შორის.

როგორც ახრების გაქაფიფება მას ბედი ქქია. საზოგადოე-ბა გაუფო მას კარი და აქ დაიბა მან მთელი სიკეთეობა. შეუ-ბრალდებლობა, გიწოი მატრიალიზმი და ვაიბიში ამ გარედ წოდებ-ბული ინტელიტურის საზოგადოებაში.

იტყვებში, ევაგებში, სახლებში, გეგებში ის ყრბობდა ნამ-დვილ ადამიანებს, იბი, იმს შეუდგარსეც ის იტყვებდა ბავშობაში, და ყველამ კი მას ხედავდა სიმაღლედ, წერილმანობა, სისულუდ, ტალახი და ქაობი.

მას შეიძლება ეს საზოგადოება და მან ზურგი შეაკიდა ბრწყი-ნავლ საოცრებს, შეეფარა ისინი იმ წიაღს, საიდანაც იგი გამოხედა და დაუბრუნდა მუშათა კლასს, რომელიც ის გუროვობდა ბავშობაში. მას უკვე აღარა ქქინდა მაღლა ახლის სურვილი. მას იტიცე-ბდა მის წინ ამართული საზოგადოებრივი დარბაზი. მას ანტრეტო-ბდა მისი საძირკველი.

სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საგჰმოსი და შინაგან საკმეთა სა-
ხალხო კომისარიის

საპოლავულო ფაფგენილუბა № 30

1923 წ. დეკემბრის 6.

თანამედ ს. ს. რ. სახალხო კომისარია საბჭოს დადგენილებისა, 1223 წ. ოქტომბრის 10-ის თა-
რითი და № 31-ით, ს. ს. რ. ტყავეულობის მრეწველობის აღორძინების და ნეღლი ტყავეულის სის-
წოროთი აღორძინების და განაწილების მიზნით, და აგრეთვე ნეღლ ტყავის ბაზრის მოსაწყსოვად, სახა-
ლხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს პრეზიდიუმმა და შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატმა დაადგინეს:

1. საქ. ს. ს. რ. ფარგლებში სასალოებში დაკულ ოთხეუბ საქონლის ტყავების მთელი რაოდენო-
ბა პირველ რიგში გადაიდება სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს ტყავეულობის განყოფილებისათვის,
რომელიც ყიდულობს ამ ტყავებს ნაღლ ფულზე, ყიდვის ღრის, თითოეულ ადგილისათვის საქართველოს
სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს მიერ დაწესებულ მაქსიმალურ ფასების მიხედვით.

შენიშვნა: ა) ნეღლი ტყავეულის ფასებს მთელი რესპუბლიკის ფარგლებში აწესებენ საქ. სახალხო
მეურნეობის უმაღლეს საბჭოსთან არსებული განსაკუთრებული კომისია, რომელშიაც შედიან ს. მ. უ. ს.
ტყავეულობის განყოფილების ეკონომიურ სამმართველოს, ცენტრალურ სავაჭრო სამმართველოს და სავაჭ-
რო საოუნდო ბირჟის თითო წარმომადგენელი. ბ) ნეღლ ტყავეულის ფასს, საქონლის აკვლის დღეს,
იხდიან ს. მ. უ. ს. აგენტები, რომელნიც სინჯავენ ტყავებს და იძენენ მათ ნაღლ ფულზე.

2. ნეღლი ტყავების შესყიდვის აწარმოებენ ამ საქმეზე დაყოფილი ს. მ. უ. ს. რწმუნებულნი ან
აღკომბრივი ორგანიზაციები.

3. იმ შემთხვევაში თუ ს. მ. უ. ს. ტყავეულობის განყოფილებამ პირველ დღესვე ვერ შეიძინა ტყა-
ვის მთელი რაოდენობა ან ნაწილი, დარჩენილი ტყავის მთელი რაოდენობა თავისუფალ ბაზარზე იყიდ-
ება, საქ. ს. მ. უ. ს. მიერ დაწესებულ ფასებში.

4. ნეღლ ტყავის სწორი აღორძინების განხორციელების და აგრეთვე ბაზრის მოწყობების მიზნით,
ამ საგანზე დავალდებულ ს. მ. უ. ს. რწმუნებულთ უფლება ენიჭებათ ზედამხედველობა გაუქონ თავისუ-
ფალ ბაზარზე ნეღლი ტყავეულობით ვაჭრობას.

5. სახელმწიფო ტყავეულობის ქაიზების ნეღლი ტყავეულობით უზრუნველსაყოფათ, ნეღლ ტყავეუ-
ლობის შესყიდვა და საქ. ს. ს. რ. საზღვრებიდან გაზიდვა სწარმოებს განსაკუთრებით საქ. სახალხო მეურ-
ნეობის უმაღლეს საბჭოს ნებართვით, როგორც ეს უკვე იყო გამოცხადებული ს. ს. რ. კ. გათა მიმო-
სვლის სახალხო კომისარიატის ამიერ-კავკასიის რწმუნებულის განკარგულებაში № 13 ოქტომბრის 24 თა-
რითი.

6. ყველა პირნი და დაწესებულებანი, როგორც სახელმწიფო და საზოგადოებრივი, ისევე კერძონი
რომელიც წინასწარ განსაზღვრით, გვერდს აუხევენ ამ დადგენილებას, პასუხის გებაში მიეცემათ ს. ს.
ს. რ. სისხლის სამართლის კოდექსის 145 მუხლის წესით.

7. ამა დადგენილების ცხოვრებაში გატარება ევალება საქართველოს სახალხო მეურნეობის უმაღ-
ლეს საბჭოს.

8. ყველა სამართალ ალმასრულებელი კომიტეტები სახალხო მეურნეობის უმაღლეს სა-
ბჭოს ყოველმხრივ დახმარებას უწევენ ამა დადგენილების ცხოვრებაში გასატარებლად.

9. დადგენილება ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

ს. მ. უ. ს. თავმჯდომარის მოადგილე: ავაკოვი.

შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარის მოადგილე: ტალახაძე.

ს. მ. უ. ს. საქმეთა მმართველის მოადგილე: იაშვილი.

ს. მ. უ. ს. სალითონო განყოფილება ს. მ. უ. ს.

ამით აუწყებს, რომ სალითონო განყოფილება გადავიდა
სერკესიძის ქუჩაზე 115.

26 კომუნალური
სახელობის ქარხანაში.
კოლუბი.

სცენარიების კონკურსი.

პროგრესული
საზოგადოებრივი

სახ. კინო მრეწველობის სააქციონერო საზოგადოება აცხადებს სცენარიების კონკურსს კინოს სურათების გადასაღებლად. სიუჟეტი თანამედროვე — რევოლუციონური საზნატერო. უკანასკნელი ვალა სცენარიების წარმოსადგენად შპ იანვარი 1924 წლისა. პირველი ჯილდო — 20 ჩერვ., მეორე — 15 ჩერვ. და მესამე 10 ჩერვონეცი. ცნობების მისაღებად უნდა მიემართოს „გოსკინპრომ“-ს ლორის მელ. ქ. მ. დღის 10-12 საათ. სააქციონერო საზ-ბა „გოსკინპრომ“-ი ამით აღწევს რომ იმ პირთ ვისაც კინო სურათების გადაღებაში მო- ნაწილეობის მიღება სურს რეგისტრაციის უნდა გატარდეს უნდა წარადგინონ ფოტოგრაფიული სურათები.

მიღება დღის 10 - 12 ს. ამხ. მაკაროვთან | ადრეხი: „სახკინმრეწვ“, ლორის მელიქოვის ქუჩა №2 ა.

11 დეკემბერს

ს. ს. რ. პ. სახელმწიფო ბანკის ს. ს. რ. პ.

ამიერ-კავკასიის საოლქო კანტონის მაიდანის სააგენტოზე
(მაიდანის, ბერძნული ქარავასლა)

და ი ა ი ა

თავისი მოქმედება. სსხვ საბანკო ოპერაციებთან ერთად ნაგავნტო აწარ-
მოებს მშრომელთა ნაოფლარის მიღებას შესწავლად 1) მომდინარე ანგარი-
შებზე 250 განეთაგლე ჩაგვონსებით და 2) ანგარიშს, არა ნაკლებ კრთი
თვის ვადით

4000 განეთაგლე ჩაგვონსებით

საოლქო რუსეთის კონკურსული

ბანკი

საქმიანის განყოფილება

(თავისუფლების მოედანი, ლადო დუშაის ქუჩის და სომხის

იღებს პროფკავშირების წევრებისაგან ამიერ-
კავკასიის ფულის ნიშნებს მიმდინარე ან-
გარიშზე

ჩვენი ანგარიშით დღის კურსის მიხედვით.
მუშებისა და მოსამსახურებისათვის, რომელთა უმრავლესობა მოკლებულია ბანკში დღი-
სით მისვლის საშუალებას, ბანკის საღარო ღიაა საღამოობით საღამოს 6-დან 7 ნახევარ
საათამდე ყოველდღე, გარდა კვირა-უქმე დღეებისა.

იღებს ეოველგვარ სსსტაბმო და სხვითოვრადიო შეკვეთების.

პოლიგრაფიულ განყოფილების განკარგულებაშია 4 სტამბა: ერთი ლითოვრეთა და ერთი ასოთრამომსმელი ქარხანა

შესრულება სწრაფად და სუფთად

პოლიგრა. განყოფილება არის საწერ-ქალაქის მთავრია, რომელიც აწარმოებს ვაჭრობის ბითუვით და ნაჭრობით. იღებს შეკვეთებს ქალაქის და საკანცელარიო ნივთების დამზადებაში.

პოლიგრაფი განყოფილება.

ყოფილი თამაგუვის პასაჟი

ქალაქის აღმასკომის პირდაპირ

იხსენება

ზაკგოსტორგის

საგითუმო საფუოგი

ყოველგვარ საზღვარგ რეთული საქონლის გასაყდათ, არსებობს

შემდეგი განყოფილებანი:

1. ჰიმიკურ-ფარამაცეპთული.

2. ელემტრო-ტექნიკური.

3. სასოფლო-სამეურნეო

4. სამანუფაქტურ-გალანტინური.

5. სამეფარ-საკანცელარიო.

6. საბრუნო თურქული საქონელი.

სახელმწიფო დიფენსულებებისა, წარმოებისა და კოოპერატიულ ორგანიზაციებისათვის დიდი

შეღავათი

ქ. თბილისში რუსთაველის პარკსამტბო სახლი № 18. დარაბა 713.

მიტროფანე ლალიძის

ხილულ მადნეული წყლის საეპროში ზამთრის სეზონისათვის გაიხსნა სუფთათ მორთული

კაფე

სადაც მსურველებს ყოველ დროს შეუძლია მოითხოვოს და მიიღოს კარგი მშალდი ღირსების მასალე-ბისაგან მომზადებული: ჩაი, ყავა, რძე, შოკოლადი, კაკაო, მაწონი, ხორცის პირამეები **სამზაურადი** და სხვა და სხვა ნივრის ნამცხვრები.

მოითხოვრეთ ყველგან მიტროფანე ლალიძის საუკეთესო ხილულ მადნეულის წყლები, რომელთაც გეშო და არომადი საამური აქვს და თანაც ჯანმრთელობისათვის სრულიად უვნებელია, რადგანაც იგი მომზადებულია ნადელი წყლით და ნამდვილი ბუნებრივი არჩეული ხილულობის წვენიდან წმინდა შაქრით.

ტფილისის კომუნალური განკის ბაგეობა

ამით აცხადებს საკუთელითა, რომ მიმდინარე წლის 5 დეკემბრიდან განვა
დაიწყო მომსახურება და აწარმოებს წესდებით ნება დართულ ყველა
სახანმოქმედო მომსახურებას.

ბანკი მოთავსებულია პუშკინის ქუჩაზე სახლი № 3.

მანქანების ამგები ქარხანა ლიბინანტ ფილიტის სახელობისა

გაკეთი

ამჟამად: მანქანებს მრეწველობისა და სასოფლო მეურნეობისათვის, ფოლადისა და თუჩის ნაწილებს,
მსხვილ ნაქედებს, ასრულებს ქაბისა და ხიდის ყოველგვარ სამუშაოს.
საწყოებში აქვს: ნავთის მამოძრავებელი, ლოკომობილები და ავტომობილები (კაპიტალურად შე-
კეთებული), ტუმბოები სარწყავი და დეჰუმინი და ქვაბები.

ქარხანას მიღებული აქვს საპატიო დიპლომი, საზღვარ-გარეთიდან მოტანილ სპეციალურ
დაზგებით ცილინდრულ და კონიურ კბილანების (шестерня) დამზადებისთვის.

ქარხანაში 1000 მუშისა და მოსამსახურეებია.

წარმომადგენელი საქართველოსა და სომხეთისათვის: ახნავთის ტფილისის კონტორა, კალენდის
ქუჩა № 15, ტელეფონი № 9-95.

სრულიად რუსეთის ტყაპინდოკატი

ტფილისის კონსტორა

(სახლის ქ. № 5)

ამჟამად: ნაღდ საქონელს საწოლებში: პალმის ტყავს, „პოლუფას“ „მისტაფის“, ტავან-
როვის სახელმწიფო ქარხნებისა, ფაბრიკის ხარისხისა სამუშაო ფეხსაცმელ
„სკოროხოდ-ს“, სამუშაო წაღებს და სხ. საქონელს.

იღებს დაკვეთებს: როგორც ზემო აღნიშნულ საქონლებზე ისე რბილ საქონელზე, სახელდობრ:
ხრომსა, სხვადასხვა მარკისა, „სკოროხოდის“ ქარხნისა და სხვ. ქარხნებისა.

ფასები ჩველ სამუშაოზე შედარებით მოსახერხებელი პრეზენტაციისათვის
დაკლებულია 25—30-ად

დაკვეთის შესრულება 2—3 კვირის განმავლობაში

უფრო მეტი: მსხვილდებს საქონლის ნედლ ტყავილოვანს უმაღლეს ლარსებისა.

სახელმწიფო და კომუნალური ორგანიზაციებს განსაკუთრებული შეღავათიანი პირობები